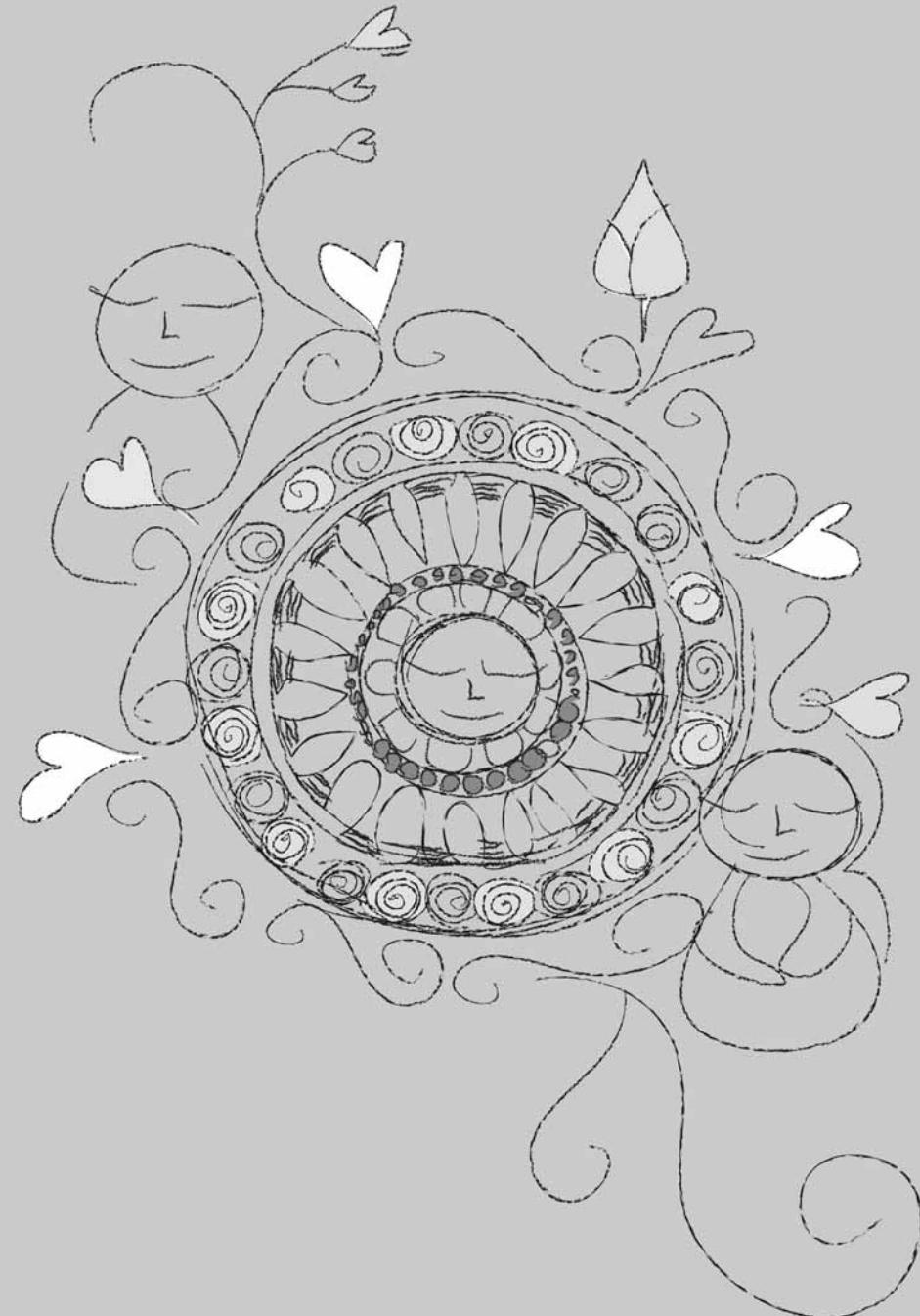

จิตตวิชา

หลักความรู้॥จังกานจิตต์

โดย พราอาจารย์ สี มนูหะ

จิตตวิชา

หลักความรู้ด้านภาษาอิตาลี

พระอาจารย์ดี รุ่มนิรันดร์

ชั้นเรียนภาษาอิตาลี

หนังสือดี๊ดับบ์ที่ ๑๒๑

เสียงหัดคำ ๒๕๕๓ จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม

๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๗๐๒ ๗๓๕๓, ๐ ๒๗๐๒ ๙๖๔๔

รูปเล่ม : บริษัท วิธีทำ จำกัด โทรศัพท์ ๐๘๖ ๗๔๗ ๘๘๐

ແแยกสี : Canna Graphic โทร ๐๘๖ ๓๑๔ ๓๙๕๑

พิมพ์ที่ : บริษัท ชุมทางอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๘๔๕ ๗๔๗๐ - ๓

ลักษณะ ข้อมูลนั้น ชนิด
การให้คะแนนเป็นทาง ยอมช่วยการให้ทั้งปวง^๑
www.kanlayanatam.com

คำนำ

หนังสือจิตตวิชาเล่มนี้ ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ เพราะได้แก้ไข
ดัดแปลงให้พิสดารยิ่งขึ้นอีก และได้ตัดออกบ้างเป็นบางแห่ง เล่ม
แรกได้รับพิมพ์ เพื่อให้เป็นหนทางของผู้ปฏิบัติอยู่แล้ว ครั้งแรก
ข้าพเจ้าได้ทราบว่า ผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจกันต่างๆ และห่างไกล
จากการศึกษา ด้วยรู้สึกเลื่อมใสในกิริยาที่ต้องการพบทั้ง
รู้สึกลดลงเวชใจ ในความเข้าใจกันมีหักผิดและถูก มีทั้ง
สรรเริญว่ามารคผลมีอยู่ มีทั้งตัวว่ามารคผลนิพพานเลื่อมไปหมด
จะกระทำกิมไม่ได้ ดังนี้เป็นต้น ลิงเหล่านี้เป็นเหตุให้ลดลงมาก
เพราะมีความมุ่งหวังมารคผลหรือวิเคราะห์ทุกคน จึงได้ยอมน้อมตัว
เข้ามาปฏิบัติศาสนา ถ้าไม่หวังเช่นนั้น คงไม่เอาใจโดยจริงจัง
อะไร ถ้าไม่เอาใจโดยจริงจังแล้ว เราก็เป็นผู้ว่างเปล่าปราศจาก
ความดีของพระพุทธองค์ที่ประสงค์ เพราะพระองค์เทศนาไว้เพื่อ
ต้องการรื้อถอนเอาลัตัวให้พ้นจากทุกข์เท่านั้น จะทำตนเป็นคน
แบบแหงแต่เดงข้างหลังไม่ตั้งใจแล้ว ก็จะผิดเจตนาของพระองค์ที่
มุ่งกรุณาเรา ธรรมดากันเราต้องการความดีด้วยกันทุกท่านทุกคน

ฉะนั้นเหตุอันใดพอเป็นหนทางพ้นทุกข์ได้แล้วจึงควรสนใจอย่าปล่อยว่างคำสอนของพระองค์ให้หมันไปเปล่าๆ ตามที่ข้าพเจ้าได้เคยสังเกตผู้ปฏิบัติกันต่อๆ มาหนึ่น โดยมากพากันทำโดยอาการผิดๆ ถูกๆ อญ্তเป็นจำนวนมากที่เดียว และตั้งตนเป็นคนอาจารย์สั่งสอนไปตามลัทธินั้นๆ พุดกันถึงมานบ้าง สามัชีบ้าง โสดาบ้าง นิพพานบ้าง ผู้เห็นต่าง ก็ยึดเอาความรู้ความเห็นของตนไปจนเกิดมิจฉาทิฏฐิมี เป็นต้นว่า เรานุญน้อย เกิดไม่ทันปฏิบัติ ไม่ทันมรรคทันผล เราจะต้องหยุดดังนี้ เห็นหมายๆ บ้าง พอกปานกลางบ้าง ละเอียดบ้าง บุคคลใดรู้ขั้นไหน แต่ไม่รู้ใจคนอื่น ก็ยากในการสอนกันที่จะให้ลำเร็วประโยชน์ ผู้สอนมุ่งหวังดีก็จริงแต่ขาดความรู้ในบุคคลที่ถูกสอนแล้วเจริญได้ยาก แม้พระองค์ก็เหมือนกัน ท่านยอมรับนิสัยของคนนั้น และภูมิของคนนั้นว่าควรรู้ธรรมขั้นไหน เพียงไร ก็สอนเหมาะสมเจาะจงได้รับผลดี พระองค์มีพิชพันธุ์ที่จะปลูกมากก็จริง พระองค์ก็ยอมปลูกแต่เฉพาะในที่ซึ่งจะเกิดผล ถ้าพระองค์เห็นว่าดินฟ้าอากาศไม่อำนวยแล้วยอมไม่หว่านพิชพันธุ์ลงไป เช่น เราเมพันธุ์ข้าวกำเมือเดียว หว่านปลูกบนหลังเขาและท้องทะเลแล้ว ยอมได้ผลน้อยหรือไม่ได้เลย เนื่องจากเจ้าจึงเรียบเรียงอย่างต่ำบ้าง ปานกลางบ้าง สูงบ้าง สุดแท้แต่ผู้ปฏิบัติจะคัดเลือกเอาตามชั้นภูมิของตนให้สะดวก การทำการสามัชิจิตนี้ถ้าสนใจให้ถูกหนทางดีแล้ว ยอมเห็นผลในปัจจุบัน ถ้าทำผิดหนทางแล้วก็อาจเป็นโทษได้ในปัจจุบันเหมือนกัน

โดยมากผู้ปฏิบัติ ถ้าขาดการศึกษาสมาคมแก่กัลยาณชน

ผู้ชำนาญแล้ว อาจทำให้เหลือไปหลงไปต่างๆ เพราะเหตุใดเล่า ก็เพราะปล่อยจิตของตนไปตามนิมิตที่ปรากฏจนลืมการจิตของตน การเล่นกิสิกรรมนกนั้นแหล่ลำคัญมาก ถ้าไม่ศึกษาความรู้ให้พอแล้ว ยอมโลยไปเพ่งอะไรก็เป็นจริงเห็นจริง ส่งจิตไปตามอาการที่รู้เห็นหมด สติโลยไปต่างๆ ยกที่ปัญญาจะเกิดได้ เหตุนั้นในแบบนี้ จึงสอนให้เพ่งลงที่กายที่จิต อะไรมากขึ้นห้ามยึดถือ เอาเป็นสำคัญ อีกประการหนึ่งอาจารย์ที่สอนกัน ก็แตกต่างกันไปไม่ลงหลักเดิมของพระองค์ได้ บางอาจารย์มุ่งลากษณะรรเสริญ จึงตั้งลัทธิสอนกัน มีพิธีอย่างเชิงแรงอย่างขั้น แล้วก็สอนอาราธนาให่องค์พระมาโปรด พระพุทธเจ้าของเรามิใช่พระผู้เป็นเจ้าที่จะแสดงจามช่วยเรา เราจะต้องกระทำเข้าไปหาท่านต่างหาก บางพากอาราธนาอา ปีติ ๕ และสีสันจัญ ถ้าเป็นอย่างนั้นก็ลำเร็วขั้นหนึ่ง ขั้นชั้นกันหนึ่งนั้นถึงขั้น ๒ ชั้น ๓ ชั้น ๔ ถึงปีกีให้ครุฑ์หัวหมูบายครีกันเลียที พระพุทธเจ้าท่านสอนศาสนานั้น ท่านไม่มุ่งหวังจะให้เราบ่วงสรวงเลย ท่านยอมไม่เห็นแก่氨基สไดๆ เลย ถ้าทำหมอดวิชีแล้วก็หมอดชั้น ลำเร็จธรรมแล้วก็สมมติตนเองเป็นพระพุทธเจ้าบ้าง ปัจเจกโพธิบ้าง พระโสดาบ้าง ลกิษาบาลบ้าง อนาคตอรหัตตบ้าง กล้ายเป็นพระอรหัตต์ดิบกันขึ้น แตกตื่นขันชั้น หูกระดิกไป โดยไม่สมแก่เหตุที่เป็นจริง ดังนี้เป็นต้น

บางอาจารย์ก็ทำพิธีขึ้นครุฑ์ขึ้นเทียน ๕ เล่ม บ้าง ๑๐ เล่มบ้าง ข้าวตอกดอกไม้จะต้องเอาเท่านั้น จะต้องมาขึ้นวันนั้นเวลาหนึ่นตามความนิยมของอาจารย์ที่ทำมา ถ้าทำกันนวีนี้ก็ดีอยู่ แต่ลำบาก

แก่ผู้ที่จนทรัพย์และเวลาอยู่ ยอมลำบากในการทำสมาธิ เมื่อ เสร์จวิชแล้ว ก็ให้ภารนาว่าอรหตาม หรือ พุทธิโธ พุทธิโธ จนเกิดนิมิตที่ อาจารย์สอนให้ระลึกหาเป็นต้นว่า เห็นลึข้าว สีเขียว สีแดง สีเหลือง เห็นอสุก เห็นน้ำ เห็นไฟ เห็นคน เห็นรูปพระพุทธเจ้า พระสาวก เห็นนรกร เห็นสวรรค์ จนเกิดความสำคัญโดยไปตามอารมณ์นั้นๆ แล้วก็เข้าใจสำคัญว่าสำเร็จ เห็นของดีแล้ว บางที่จิตสงบรวมลง นั่งลงลีมตัวนึงอยู่บ้าง บางที่เกิดสว่างในใจแล้วลีมตัวบ้าง เกิดสุข ติดสุขบ้าง เกิดสงบติดสงบ เกิดสีติดสี เกิดนิมิตติดนิมิตบ้าง ที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นอุด躇หนินิมิตทั้งนั้น บางที่ก็มีสังขารเกิดขึ้น เข้าใจว่าปัญญาแล้วก็ฟังไปต่างๆ บางที่ก็สมมุติตามของขึ้นเป็นพระ โสดา ศิกษาคำบ้าง อรหัตต์บ้าง คนในโลกไม่มีครรช์เสมอเราได้ แล้วเข้ายieldถือตามความรู้ความเห็นของตนว่าถูกหันนี้เลยเกิดเป็น มนนะ ความสำคัญว่าตนเป็นนั้นเป็นนี่ต่างๆ อาการที่กล่าวมานี้ ถ้ายieldถือเอาแล้วผิดทั้งนั้น ต่อนั้นจักไม่เกิดวิปัสสนาปัญญาได้ ต้องจงกันอยู่ตั้งหลายสิบปี บางท่านก็เข้าใจว่าตนปฏิบัติตั้ง ๒๐ ปีแล้ว ไครๆ จะมาดูถูกไม่ได้ กลัวเข้าถูกอึก เลยเกิดเป็นทิภูมิ มนนะไปต่างๆ ความรู้ความฉลาดก็เท่านั้นแหล่ะ เอาจริงๆ บางคน พระไตรสรณมงคลก็ยังไม่เข้าถึงใจ แต่ท่านที่รู้ยิ่งกว่านี้ก็คงมี มีใช่ จะแกลงติเตียนท่านผู้รู้

เหตุนั้นข้าพเจ้าจึงเรียบเรียงตามที่เคยคึกขาเล่าเรียนมา ถ้า ท่านอ่านเห็นพอจะเป็นหนทางของท่านที่ต้องการ ก็จงพิจารณา ดูเกิดอาจารย์ของข้าพเจ้ามิได้สอนเช่นนั้น คือสอนในทางลับโดย

โดยไม่มีกฎเกณฑ์ว่าจะต้องเอา怎样 ๔ เที่ยน ๑๐ หัวหมู บายครี ข้าวตอก ดอกไม้อะไร คือสอนตามมีตามเกิด มีก็ตาม ไม่มีก็ตาม ขอให้มีครรชาเชื่อคุณแห่งพระพุทธเจ้า และยอมปฏิบัติตามเป็นพอก ถ้าจะเอา ก็ให้มีเพียงชูปเทียนพอยเป็นพิธี ให้พระรัตนตรัย จะมี เท่าไรก็ตาม ๑ เล่ม ๒ เล่ม สุดแต่เขามี ถ้าไม่มีจริงๆ ก็ยกอา ชีวิตของเรานี้แหละ บุชาแทน และว่าคำอราชนาระรัตนตรัย เป็นสรณะที่พึงของตนว่า พุทธ ธรรม คุจามิ ๓ จบ ตามวิธีกัล่าว ไว้ในหนังสือเล่มนี้ ท่านสอนเช่นนี้รู้สึกสะดวกในการปฏิบัติ ข้าพเจ้า ได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาหลายปี ได้เคยลังเกตเสมอมา รู้สึกสงบสติว่อง แล้วเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ถ้าหากว่ากระทำให้ถูกต้องดีแล้ว อาจ จะสำเร็จประโยชน์ที่ตนมุ่งหมายนั้นโดยเร็วพลัน จะเกิดความรู้ อัคจรรย์กุศล ที่ตนได้กระทำภารนามัยนี้ หรือบางที่อาจรู้เห็น มรรคผลนิพพานในปัจจุบันนี้ เพราะพระนิพพานย่ออมมีประจำโลก แต่ไม่มีผู้กระทำให้แจ้ง และไม่รู้เหตุด้วย รู้แล้วไม่สนใจด้วย และ เป็นมิจฉาทิภูมิด้วย สำคัญผิดไปต่างๆ เป็นต้นว่า尼พพานสูญ ไม่มี ทำไม่ได้ หมดนิสัย เราไม่ใช่พระอริยเจ้าจะทำได้ที่ไหน พูดโดย หลงๆ ถ้าเป็นผู้ดีแล้ว เป็นอริยเจ้าแล้ว จะทำให้ประโยชน์อะไร ถ้าเราไม่เป็นผู้ร่วงเกียจธรรมคำสอนของพระองค์แล้ว ยอมปฏิบัติ ได้ทุกจำพวก ที่จริงเราบ้องถือธรรมแต่ไม่ประพฤติธรรม ก็คงมี ความรังเกียจอยู่นั้นเอง ถ้าจะถือว่าเป็นแล้ว ดีแล้ว บางที่ค่อย ทำชาติหน้าเตอะ หน้าที่ไหน แต่เดียวนี่ยังไม่สนใจ และบางที่ก็ เอกากิเลสมากกลบเลี้ยงบ้าง เป็นต้นว่าเราจะต้องลงทะเบียน โกรธ หลง เลี้ยก่อนจึงจะทำได้ บางที่ก็เอกสารงานมาอ้างเลีย ว่าเราจะต้อง ละจากการงานเลี้ยก่อน ดังนี้

การประพฤติธรรมไม่เป็นของลำบากอะไร เพราะเป็นการกระทำในทางจิตเท่านั้น ไม่จำเป็นจะต้องรื้อวัดรื้อบ้าน ทิ้งสมบัติ เลี้ยงก่อนแล้วจึงจะทำได้ ถ้าหากทิ้งได้อย่างที่คิดเช่นนั้น ย่อมกลับให้โทษที่เดียว คนเรารักใคร่ตนก็จริงแต่ไม่ทำประโยชน์ได้tan ขนาเอแต่อัจฉิมารบรรทุกตนอย่างหนักแล้ว เรา รวมๆ เลี้ยงวันคืน ไปเปล่าๆ เหตุนี้เหล่าพุทธบริษัทควรประพฤติปฏิบัติเหตุแห่งมรรคผลนิพพาน คือ คือ สมารชิ ปัญญา ทั้ง ๓ นี้ให้สมบูรณ์เทอญ ถ้าท่านทั้งหลายสนใจแล้ว จงตรวจสอบดูในวิธีทำตามคำอธิบายในตอนต่อไป เมื่อเห็นสมควรแก้ชั้นภูมิของตนในตอนไหนแล้ว จงหยิบยื่นเดาที่นั้นเป็นหลักปฏิบัติ ส่วนตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกเลื่อมใส ในคำสอนของพระองค์ที่ทรงแสดงธรรมอันเป็นที่จับใจ ในข้อที่ว่า การยึดถือเดานามรูปมาเป็นตัวตนของเรา พระองค์ตรัสว่าเป็นทุกๆ ข้อนี้นั้นได้ตรงตามคำสอนของพระองค์ที่ว่า อนตตา ว่าไม่ใช่ตัวตน ของเรา เมื่อข้าพเจ้าได้ตรงดู รู้สึกเกิดความสด สดเชื่อ ลัง身穿 ร่างกาย ที่เป็นอยู่ คือได้เพ่งดูตามความจริงที่กล่าวแล้วว่า รูป เป็นอนัตตา นั้น ความจริงเป็นอย่างไร ก็ได้ความชัดเจนตาม กำลังสติปัญญาของตน ได้ตริตรองว่ารูปร่างกายของเรานี้ ตั้งขึ้น ด้วยเหตุอะไร ทรงอยู่ด้วยเหตุอะไร ได้ความว่าตั้งขึ้นด้วยอุปahan ความยึดมั่นสำคัญผิด เป็นตัวกรรมนี้ ๑

๒. ทรงอยู่ด้วยการบำรุงมาจากบิดามารดา ท่านไม่มีสมบัติ อะไรมีจะบำรุงเรา ท่านก็เสวงหาซึ่งอาหารมีสัตว์ ๒ เท่า ๔ เท่า สัตว์น้ำ สัตว์บก ด้วยกำลังทรัพย์บ้าง กำลังกายของตนเองบ้าง

แล้วก็นำมาบำรุงเรา สัตว์ที่ถูกเปลี่ยน ยอมแซ่พยาบาทบุคคล ผู้กินผู้ฆ่า ตัวเราก็เหมือนกัน ยอมหงเหนเช่นกัน ถูกลักถูก ขโมยแล้วอย่ามีความพยาบาทซึ่งกันและกัน ถ้าใครไม่รู้ความจริง ก็ยึดเอาเป็นตัวตน แต่ข้าพเจ้าต้องเห็นว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย อวัยวะน้อยใหญ่ทั้งมวลนี้ ที่เจ็บป่วยด้วยโรคภัยนั้น เราชูก บรรดาสัตว์ทั้งหลายแห่งด้วยพาท และ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อวัยวะน้อยใหญ่ของร่างกายนี้ ล้วนแต่สำเร็จมาจากการต่างๆ ต่อไป ร่างกายที่ถูกพยาบาทจึงได้ทนทุกข์เวทนนำไปโดยอาการต่างๆ จะทำพิธีขอร้องโดยอาการโดยอยู่ไม่ได้ เพราะถูกวิญญาณแห่งสัตว์ ทั้งหลาย ลงโทษ จองเรว จึงได้เป็นโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้นว่า เจ็บตา เจ็บหู เจ็บจมูก เจ็บลิ้น เจ็บกาย ในที่สุดอวัยวะน้อยใหญ่ ก็จะต้องปล่อยทิ้งให้เขกิน แม้วล้าเป็นอยู่เขาก็คยอมมายื่อแป่ง กัดกิน ตัวอย่างเช่น ริ้น ยุ่ง ถ้าเราไม่ทำความปล่อยวางเสียได้ แล้ว ก็จักมีความลำบากหลายภพหลายชาติ นี่แหล่งจึงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเลื่อมใสในอนาคต ที่ว่าไม่ใช่ตัวตน

๓. การดับไปนั้นก็พระถูกห้ามอาหาร คือกรรมของตนที่ได้ทำมาอย่างนั้นแน่นอน เราจึงได้เป็นอย่างนี้ เราชดายธรรมาน สัตว์ต่างๆ ด้วยการให้อุดอาหาร ธรรมานวิญญาณของสัตว์โลกให้ ลำบาก จนถึงแก่พลัดพรากจากสังขารอันเป็นที่รักของเข้า กรรมนั้น มาสนอง เรายังจักพลัดพรากแตกดับไปเหมือนกัน และเห็นเช่นนี้ จึงเป็นเหตุให้เลื่อมใสยิ่งขึ้น ในข้อปฏิบัติที่พระองค์ทรงสั่งสอน ให้เห็นอนาคต ปล่อยวางอุปahanการยึดมั่น เราไม่ต้องหงเหน

สมบัติของวิญญาณที่หลงฯ พะวงอยู่ ถ้าเรายังมาห่วงโดยยึดถือรูป่างลังหารร่างกายอยู่ เรา ก็จะกล้ายเป็นคนด้อโงเงาสมบัติของเข้า แล้วเปลี่ยนเป็นเนื้อหังของเรา แล้วก็ลืมสภาพเดิมเลี้ยง จึงเป็นเหตุให้เข้ายึด คล้ายกับทารกที่เกิดมา ครั้งแรกเกิดในสกุลหนึ่งภาษาหนึ่ง แล้วมีสกุลหนึ่งภาษาหนึ่งเอาไปเลี้ยงไว้ยอมลืมภาษาเดิม สกุลเดิมของตน ถึงเขาจะมาเรียกการค้นนั้นตามสกุลเดิมที่เกิด ทารกนั้นยอมไม่ยอม เหตุดังนี้ก็ เพราะความหลงไม่รู้สภาพเดิมของตน สกุลภาษาของเรานี้จันได เจริญวัยขึ้นแล้ว ก็ยึดถือว่าเป็นตัวของเรา ลืมสภาพเดิมของเข้า จึงเป็นเหตุให้มัวเมາติดรูปติดนาม ทบทุกข์เวหนาหลายภาพหลายชาติเป็นแน่นอน นี้เป็นข้อให้ข้าพเจ้าปฏิบัติในธรรม คำสอนพระพุทธเจ้าเพื่อรื้อถอนตนออกจากกองทุกข์

เหตุฉะนั้นพากเราที่เป็นทารกยังอ่อน สมควรจะปฏิบัติธรรมตามกำลังความรู้ของตน ที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นนี้ หากมีข้อความอันใดขาดตกบกพร่อง หรือคำอันใดที่ไม่พระโลสตของท่านแล้ว จงพลิกแพลงแก้ไขให้ถูกต้องตามพุทธประสังค์ขององค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เทอญ

พระอาจารย์ลี ธรรมธโร
วัดป่า คลองกุ้ง จันทบุรี
จังหวัดจันทบุรี

สารบัญ

วิธีนั่งสมาธิ

- บทพุทธานุสูตรสติ
- บทธรรมานุสูตรสติ
- บทสุ่มนานุสูตรสติ

อธิบายพระไตรสรណามนุ

- อธิบายอัปปัมมัญญาพระมหาวิหาร ๔
- อธิบายการแผ่เมตตาจิต
- คำบาลีแผ่เมตตาแก่ตน
- คำบาลีแผ่เมตตาแก่คุณอื่นสัตว์อื่น
- อธิบายอาโนสิงส์อัปปัมมัญญา ๔
- อธิบายวิธีทำสมาธิ
- อธิบายอธิษฐาน ๔
- หมวดนิวรณ์ ๕
- อุบายนี้แก่นิวรณ์
- การฉันทะ
- พยาປาทะ

หน้า ๑๙	วิธีนั่งสมาธิ
หน้า ๑๗	- บทพุทธานุสูตรสติ
หน้า ๑๘	- บทธรรมานุสูตรสติ
หน้า ๑๙	- บทสุ่มนานุสูตรสติ
หน้า ๒๒	อธิบายพระไตรสรណามนุ
หน้า ๒๔	อธิบายอัปปัมมัญญาพระมหาวิหาร ๔
หน้า ๒๖	อธิบายการแผ่เมตตาจิต
หน้า ๒๖	คำบาลีแผ่เมตตาแก่ตน
หน้า ๒๗	คำบาลีแผ่เมตตาแก่คุณอื่นสัตว์อื่น
หน้า ๒๙	อธิบายอาโนสิงส์อัปปัมมัญญา ๔
หน้า ๓๑	อธิบายวิธีทำสมาธิ
หน้า ๓๒	อธิบายอธิษฐาน ๔
หน้า ๓๗	หมวดนิวรณ์ ๕
หน้า ๓๙	อุบายนี้แก่นิวรณ์
หน้า ๓๙	- การฉันทะ
หน้า ๔๐	- พยาປาทะ

- ទីនំមិទ្ធេ	หน้า ៤២	- វិបាយខ័ណ្ឌ ៣	หน้า ៨១
- អុទ្ធជាគុករូបតែង	หน้า ៤៣	- វិបាយខ័ណ្ឌ ៤	หน้า ៨៧
- វិភាគជាតា	หน้า ៤៤	វិប័លសនាកំម៉ោងត្រូវាន	หน้า ៨០
វិបាយទី៦	หน้า ៤៥	វិសុទ្ធឌី ៧	หน้า ៨៧
គម្រោងម៉ោងត្រូវាន ២	หน้า ៤៥	- តីវិសុទ្ធឌី	หน้า ៨៧
វិបាយវិធីថា ដើម្បីបានសមតាល	លោក ៤៥	- ចិត្តពិសុទ្ធឌី	លោក ៨៧
វិបាយស្ម័គ្រប់កំម៉ោងត្រូវាន	លោក ៤៥	- កិណ្ឌិវិសុទ្ធឌី	លោក ៨៧
វិបាយជិតិថា ដើម្បីបានរាយ	លោក ៤៥	- កញ្ចាប់វិទ្យាល័យវិសុទ្ធឌី	លោក ៨៨
វិបាយប្រិការនិមិត្ត	លោក ៤៥	- មគ្គុមានគុណភាពសសនិសុទ្ធឌី	លោក ១០១
វាការទូទៅ ៥	លោក ៦០	វិប័លសនាស្ថាបន ៨	លោក ១០៣
និមិត្ត ៣	លោក ៦៣	វិបាយលក់ឈឺមរគ្គផើមពើម	លោក ១០៣
- អុគគណនិមិត្ត	លោក ៦៣	វិបាយលក់ឈឺមរគ្គទាំងអស់	លោក ១១៩
- ប្រុងការនិមិត្ត	លោក ៦៤	វិបាយគោរពទៅវិញ នៃវិធីថែនាំ	លោក ១១៦
- អុប្រាណសមាទិ	លោក ៦៥	វិបាយសង្គមឱ្យនៅ ៣ ដើម្បីបានស្ថាបនឡើង	លោក ១១៨
វិច្ឆាតា ៣	លោក ៧៨	- តីការយិត្តិនិត្ត	លោក ១១៩
- វិបាយស្ថាបនទី ១	លោក ៧៨	- វិភាគជាតា	លោក ១១៩
- វិបាយស្ថាបនទី ២	លោក ៨០	- តីតំបន់ប្រាកប្រើប្រាស់	លោក ១១៩
- វិបាយស្ថាបនទី ៣	លោក ៨១	សកិដ្ឋាគារមិនរគ្គ	លោក ១២១
វិច្ឆាតា ៨	លោក ៨២	ឧណាគារមិនរគ្គ	លោក ១២៣
- វិបាយ វិប័លសនាស្ថាបន ១	លោក ៨៣	វរព័ត៌មរគ្គ	លោក ១២៤
ប្រុងការនិមិត្ត ៤	លោក ៨៥		
- វិបាយខ័ណ្ឌ ១			
- វិបាយខ័ណ្ឌ ២			

ວິຫຼນຂລມາຮີ

ກົຈເບື້ອງຕັ້ນໃຫ້ນໍ້າຄຸກເຂົ່າ ປະນນມມີອ້າວຍຄວາມຕັ້ງໃຈນອບນ້ອມ
ກາບໄໝວ່ພະວັດນຕຣຍປັ່ງວາຈານມັສກາດັ່ງຕ່ອໄປນີ້ :-

ອຣທໍ ສມມາ ສມພູທ໌ໂຄ ກາຄວາ ພຸທູທໍ ກາຄວານຸຕໍ ອກົວາເກມີ (ກາບ)
ສາວກຸໂຕ ກາຄວຕາ ອມໂມ ອມມົມ ນມສຸສາມີ (ກາບ)
ສັບປຸງປິບໂນ ກາຄວໂຕ ສາວກສົງໂຈ ສັງໜໍ ນມາມີ (ກາບ)

ລຳດັບນີ້ຕັ້ງໃຈປົງປັບຕິບູ້ຈາດ້ວຍກາຍວາຈາໄຈ ກລ່ວຄໍານອບນ້ອມ
ພຣະລັ້ມມາລັ້ມພຸທູຈໍາເຈົ້າວ່າ ນໂມ ຕສຸສ ກາຄວໂຕ ອຣහໂຕ ສມມາສມພູທ໌
ສຸສ ຕ ຈບ ແລ້ວປົງປັບຕິບູ້ຈາດ້ວຍເກາພຣະວັດນຕຣຍເປັນທີ່ພຶກທີ່ຮັບລຶກ
ຂອງຕານ ທີ່ເຮັດວຽກວ່າ **ໄຕຮສຮນາຄມ່ນ** ວ່າຕາມບາລີດັ່ງນີ້

ພຸທູທໍ ສຣນໍ ດຈຸດາມີ
ອມມົມ ສຣນໍ ດຈຸດາມີ
ສັງໜໍ ສຣນໍ ດຈຸດາມີ
ຖຸຕີຍມູປີ ພຸທູທໍ ສຣນໍ ດຈຸດາມີ
ຖຸຕີຍມູປີ ອມມົມ ສຣນໍ ດຈຸດາມີ

ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าองค์หรหันต์ ผู้ลั่งกิเลสขาดจาก
ลั่นดาน กับทั้งพระธรรมเจ้า กล่าวคือคำสั่งสอนของพระองค์ที่
เป็นปริยัติธรรม และปฏิเวชธรรม กับทั้งพระสงฆเจ้า กล่าวคือ
พระโสดาบัน พระภิกษาสามี พระอนาคตมีและพระอรหันต์ว่า
เป็นสรณะที่พึงที่ระลึกที่นับถือของข้าพเจ้า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
จนกว่าสิ้นชีวิตของข้าพเจ้าแล้ว แม้หนึ่ง แม้หนึ่ง แม้หนึ่ง ก็ให้
ระลึกเช่นนั้น

ຕ່ອນື້ນໍໃຫ້ຕັ້ງຄວາມສັຕໍຍອີກວ່າ ເວເຕັນ ສຸຈົລະໜູນ ໂທດູເມ ຂໍຢູ່ມູນ
ຄລໍ (ແປລວ່າ ຂ້າພເຈົ້າຂອກລ່າວຄຳສັຕໍຍ ຂອ້ຍມູນຄລຈະມີແກ່ຂ້າພເຈົ້າ
ໃນກາລບັດນີ້) ກຣາບລົງໜ໌ທີ່ໜຶ່ງ ຂັ້ນພຣະໄຕຮສຣະນາຄມ່ຈົບລົງ
ເພິ່ນເທິ່ງເທິ່ງ

ຕ່ອໄປນີ້ໃຫ້ເຈຕາວິຣັຕິ ທີ່ວິວສາທານຄືລ ແລະ ຄືລ ລ ທີ່ວິວ ຄືລ
໑໐ ແລ້ວລະເວັນໂທ່ງ ແລະ ທີ່ວິວ ໂທ່ງ ລ ທີ່ວິວໂທ່ງ ເຊັ່ນ ຖ້າເຮົາ
ເກົ່າໃຈເນື້ອດວມດີແລ້ວ ຈະອື່ບໍ່ຈຸນຮວມລຶກຂາບທັ້ງ ແລະ ວ່າ ອິມານີ ປຸ່ງ

ສຶກขา ປທນ ສມາທິຍາມີ (๓ ມນ) ສໍາຫຽບຄືລ ແລະ ອິມິນາ ອຸງຮູ້ສຶກขา
ປທນ ສມາທິຍາມີ (๓ ມນ) ສໍາຫຽບຄືລ ລ ທີ່ ຂໍ້ອ ຖູໂປສັ ອິມິນີ
ທລສຶກขา ປທນ ສມາທິຍາມີ (๓ ມນ) ສໍາຫຽບຄືລ ๑๐ ປຣິສຸຖົໂ ອໍາ
ການແຕ ປຣິສຸຖົໂ ຕິມ ພຸຖົໂ ຢາເຮຸ, ປຣິສຸຖົໂ ຕິມ ສົງໄໂຮຢາເຮຸ
(ສໍາຫຽບຄືລ ๒ໜ່າ) ເມື່ອວຸ້ຂໍ້ອທຳມແລ້ວ ສມາຫານດ້ວຍຕານເອງກີໄດ້
ແລ້ວເວັນກາປປະພັດຕິພິດໃນລຶກຂາບທັ້ງ ແລະ ທີ່ ຂໍ້ອ ລ ທີ່ ຂໍ້ອ ๑๐ ທີ່ ຂໍ້ອ
໒ໜ່າ ທີ່ ຕານສມາຫານແລ້ວນັ້ນ ໄທ້ຈະຊໍາຮະຄືລນັ້ນ ຈະເຫັນວ່າຕານ
ບຣິສຸຖົໂແລ້ວ ມາຕຽວຈຸດໃຈຕ່ອໄປ ເມື່ອເຫັນວ່າເຮົາເຂົ້າອູ້ໃນອົງຄົວ
ຮັດຕະລົມຕະລົມ ພຣະລັງຜູ້ຄຸນ ຄື່ອ ນ້ຳມີຈະລືກ ເພື່ອໄທເກີດຕະຫຼາເຫຼືອ
ມັ້ນພ້ອມທັ້ງ ກາຍ ວາຈາ ໄ ກ່ອນ

บทพุทธานุสสติ (คือระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าแล้วห้อมใจ เชื่อมั่น) โดยว่าคำบาลีดังนี้

ອົຕີປິໄສ ການວາ ອຣໍາ ສມມາສມພຸໂທ ວິຊາຈະຮັສມູປນຸໂໄນ
ສຸດໂຕ ໂລກວິຫຼຸ ອນຸຕຸຕໂຣ ບຸຮົສສາມມສາຣົຕີ ສຕົາເທວ ມນຸສຸລານຳ
ພຸໂທ ການວາ ຕີ (ກຽບລົງ) ແລ້ວໜ້ອມກາຍວາຈາໃຈ ປົບປັບຕິບູ້ຈາ
ພະພຸທ່າເຈົ້າອືກ ວ່າບັດນີ້ ຂ້າພເຈົ້າຂອບປົບປັບຕິບູ້ຈາຄຸນພະພຸທ່າເຈົ້າ
ທັ້ງ ๓ ປະເທດ ກລ່າວົກື່ອ ພະປ້ອຍງານຄຸນ ພະວິສູຖົມຄຸນ ພະ
ກຽດນາຄຸນ ອັນເມື່ອໃນພະວົງຄົດແລ້ວໜັ້ນ ຕ່ອນີ້ຂ້າພເຈົ້າລັກຂອບປົບປັບ
ນູ້ຈາພຮ້ອມທັ້ງກາຍ ວາຈາ ໃຈ ໄມໃໝ່ເປົ້າມາທາມສົກົນກຳລັງຄວາມ

ພຸທົ່ງ ຂືວິຕໍ່ ຍາວ ນີພຸພານໍ ສຣນໍ ຄຊະມີ (ກຣາບລົງ)

บทชุมมานุสสติ (คือระลึกถึงคุณพระธรรมเจ้าและน้อมใจให้เชื่อมั่น) ว่าโดยคำบาลีดังนี้

ສາກຸ່າໂຕ ກາງວາຕາ ຮມ່ວໂມ ສນຸທິກູ້ໂກ ອາກລິໂກ ເອທີປະລິໂກ
ໂອປັນຍືໂກ ປຕຸຈຕຸຕຳ ເວທີຕພໂພ ວິ້ງຢູ່ທີ ຕີ (ກຣາບລົງ)

บัดนี้ข้าพเจ้าขอปฏิบัติบูชาคุณพระธรรมเจ้าทั้ง ๓ ประเกา
กกล่าวคือ พระปริยัติธรรม ปฏิบัติธรรมและปฏิเวชธรรมเจ้า อัน
เกิดมีในพระองค์แล้วนั้นตนอนี้ข้าพเจ้าจักขอปฏิบัติบูชาพร้อมทั้งกาย
วาจา ใจ ไม่ให้ประมาทดามสติกำลังความสามารถของข้าพเจ้าใน
กาลต่อไปข้างหน้านี้ ขอคุณพระธรรมเจ้าเหล่านั้น คงเกิดมีใน
ชีวิตจิตใจของข้าพเจ้า

ຮມມໍ ຂົວຕຳ ຍາວ ນິພຸພານໍ ສຽນໍ ດຈລາມີ (ກຣາບລອງ)

ឧបសុវណ្ណ័ត្តកម្ម (គីឡូ រាលីកពីធនកុនផលសង្គមខ្វោគឡេងនំអំពីថ្មី
ខ្លឹមម៉ាន) វាជាពិភពលោកជាបាន

ស្ថិតិថ្មីនៃ ការវិទ្យា សាខាសង្គម នូចប្រព័ន្ធនៃ ការវិទ្យា
សាខាសង្គម

ຢາທිත් ජග්‍යාවේ පුරිස්සයුණානි මුදුස් පුරිස්සපුකුඩා ටෝලො ගකාටී
සාගසුණු

บัดนี้ ข้าพเจ้าขอปฏิบัติบูชา คุณพระลัง姆เจ้าทั้ง ๔ คู่ ณ จำพาก อันเกิดมีแล้วแก่ท่านพระองค์ได ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจักขอปฏิบัติบูชา พร้อมทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ให้ประมาทดามสติกำลังความสามารถ ของข้าพเจ้า ในกาลต่อไปข้างหน้านี้ ขอคุณพระลัง姆เจ้าเหล่านั้น คงเกิดมีในชีวิตจิตใจของข้าพเจ้า

ສັງຄົມ ຂົງວິຕໍ່ ຢາວ ນິພຸພານ໌ ສຽນ໌ ຄຈຸລາມີ (ກຣາບລົງ)

ตอนนี้ให้นั่งราบลง ประนมมือทำให้เที่ยง เจริญพระมหาวิหาร
๔ ถ้าແຕ່ໄປໆໄມ່ຈາກຈົງເຮັດກວ່າ ອຸປະນຸມຸງ ພຣະມາວິຫາຣ ๔ ວ່າໂດຍ
คำບາລີຍ່ອງໆ ເພື່ອສະດວກແກ່ຜົ້ຈໍາຍາກກ່ອນດັ່ງນີ້

ເມຕຸຕາ ເມຕຸຕາຈິຕ

กรุณาจิตร

มุทิตา	มุทิตาจิต
อุเปกุขा	อุเปกุขายจิต

จบแล้วให้นั่งขัดสมาธิ เอาขาขวางทับขาซ้ายมือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้ตรง ทำสติให้มั่น ไม่พ่นเพื่อน ประนมมือไหว้ขออยู่ แล้วระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสังฆ แต่ในใจว่า พุทธฯ เมนาโก พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าที่ใจ ธมโม เมนาโก พระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าที่ใจ สุโข เมนาโก พระสังฆเจ้า เป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าที่ใจ และว่าช้าอีกว่า พุทธฯ, ธมโมฯ, สุโขฯ, แล้วปล่อยมือลงข้างหน้า บริกรรมภាណาแต่คำเดียวว่า พุทธฯ ให้ทำความรู้สึกอยู่ที่ลมหายใจเข้าออกเท่านี้ นี่เป็นวิธีทำสมาธิในเบื้องต้น เมื่อมีความเพียรไม่เกียจคร้านแล้ว ก็จักเห็นคุณเกิดขึ้น ในใจตนเอง สำหรับผู้สนใจจริงๆ และปฎิบัติได้เสมอ เท่านี้ก็จักเห็นคุณที่เดียว แต่โดยมากผู้ปฎิบัติจะให้รู้ผลก่อนเหตุ แม้ผลที่รู้ ก็เสมอจำเท่านั้น เลยไม่อัศจรรย์ ฉะนั้นในที่นี้จึงคัดเอาหัวข้อจะต้องทำก่อนมาไว้ในที่นี้ ส่วนคำอธิบายจะแยกไว้ตอนต่อไป จะเอามาแทรกในตอนนี้ ผู้ไม่ชำนาญแล้วอาจจะเบื่อมาก เลยจะหยิบเอาที่ไหนก็ไม่ถูก เหตุนั้นผู้มุ่งต่อการปฎิบัติแล้ว ควรจดจำเอาเสมอนี้ก่อน ถ้าหากเกิดขึ้นกับตาโดยอาการใด จงดูคำอธิบายข้างหน้าอีก

อธิบายพระไตรสรណามณ์

พระรัตนตรัยนี้เป็นที่พึงอันศักดิ์สิทธิ์ แก่ผู้ถือมั่นเชื่อมั่น และกระทำให้เกิดขึ้นพร้อมทั้งกาย วาจา จิต คือ ให้เห็นคุณพระพุทธ พระธรรม พระสังฆ ในจิตจริงๆ เดียวนี้คือเราโดยส่วนมาก ถึงพระพุทธเจ้าแต่เงา คือให้วกันแต่รูปที่เปรียบ ถึงพระธรรม ก็แต่นึกเห็นแต่ชั้นปริยัติ ไม่ค่อยปฏิบัติให้ถึงปฐวี ถึงพระสังฆก็เสมอเห็นโภกนพมหัมผ้าเหลืองเท่านั้น ถ้าถึงกันเสมอเท่านี้ก็ไม่อาจจะปิดอย่างได้ จะนั้นผู้นับถือจริงๆ และ จงให้เข้าถึงจิตใจ จึงจะเป็นผู้เชื่อมั่นไม่เม่งหมาย อีกนัยหนึ่งแก้ว ๓ ประการนี้ ถ้าได้เชื่อมั่นด้วยดีแล้ว จักกันภัยที่ตนหวาดเลียไว้ได้จริงๆ ในปัจจุบันนี้คือเราโดยมาก ความรู้ความเห็นและของดีไปเสีย เพราะยังตื่นข่าวกันไปต่างๆ ถ้าเออละลีมพระรัตนตรัยแล้ว ขันลูกตาใส่ใบหยุ้น หวานให้ไหวไปเหมือนกระต่ายตื่นเตูม วิงไว้ภาระโดยไป จะนั้น พูดถึงข้างหน้า ถ้าได้รู้ มีความเชื่อมั่นแล้วในจิตใจ บุคคลผู้นั้นซึ่งว่าได้ที่พึงอันประเสริฐ จักไม่ไปเกิดในอบายภูมิ ๔ เป็นเด็ดขาด สมกับบทพระคัตตา ที่มาในมหาสมัยสูตรว่า : -

เยเกจิ พุทธ สรณ์ คตาง นแต คเมสสันติ อปายภูม ปหาย
เมนุส เทห ทega ภega ปรีบูร์สสันติ

แปลความว่า นรชนหั้งหularyเหล่าได้เหล่านี้ถึงพระพุทธเจ้า ว่าเป็นสรรณะที่พึง (ภายในใจ) ชนหั้งหularyเหล่านั้นจักไม่ได้ไปเกิดในอบายสี คือ (นรก เปรต อสุราภัย และสัตว์ดิรัจฉาน) เมื่อลงทะเบียนเป็นของมนุษย์แล้ว จักได้ยังกายทิพย์ให้ปริบูรณ์ ดังนี้ ถ้าเรา เชื่อมั่นแล้ว ไม่ควรไปเชื่อถือของคักดิลิทที่สมมติกันขึ้นภายใต้ โดยหากเหตุผลมิได้ เท็นคนอื่นเข้ามาทำมา ก็หลับตาทำไปโดยอาการต่างๆ และ อาจทำให้พระไตรสรណามณ์เลื่อมและเคร้าหมองไป ใจเรากจะหมดหลักฐานที่พึงอาศัย ก็จะเกิดความลงสัย พุ่งช้าน ไปนับถือในกรีตนาการอย พลอยลุ่มหลงไปต่างๆ ลักษณะของผู้มีพระรัตนตรัยเป็นสรรณะที่พึงแล้ว ย่อมมีภายในอ่อนน้อม มีเวลาอ่อนน้อม ย่อมประภาเสมอพร้อมทั้งน้ำใจ ประกอบด้วยปัญญา พิจารณาธุรีเห็นความจริงของตนว่า เราเกิดมาในพระกรรม เราเป็นอยู่ในพระกรรม เราตายไปในพระกรรม เราทำได้ได้ เราทำชั่วได้ชั่ว ดังนี้ครรฯ จะช่วยความเป็นตายให้เราได้ เมื่อมีความเชื่อมั่นหมั่นระลึกศึกษาความอยู่เป็นนิตย์แล้ว เท่ากับสาหายามนต์ทิพย์อันประเสริฐ นับเป็นหลักทางใจในทางพุทธ ศาสตร์ส่วนหนึ่ง

อธิบายอปัมมัญญาพรมวีหาร ๒

เมตตา

คือ ให้มีจิตรักใคร่ปราณจะให้ตนเองและสัตว์เป็นสุขทั่วหน้ากัน นี้เป็นกำแพงอันหนึ่งหรือทิศอันหนึ่งก็ว่า

กรุณา

คือ ให้มีจิตเอ็นดูสงสารตนเองและสัตว์ทั่วหน้าและคิดจะช่วยให้ตนและผู้อื่นพ้นจากทุกข์ทั้งปวง นี้เป็นกำแพงอันหนึ่งหรือทิศอันหนึ่งก็ว่า

มุทิตา

คือ ให้มีจิตอ่อนน้อมปลอยินดี เมื่อตนและสัตว์อื่นได้รับความสุข นี้เป็นกำแพงอันหนึ่งหรือทิศอันหนึ่งก็ว่า

อุเปกุขा

คือ ให้มีจิตวางเฉยในเมื่อตนและสัตว์อื่นได้รับความวิบัติเดือดร้อนในกิจที่ทำ หรือทำมาแล้วก็ตาม อันเราไม่มีหนทางที่จะช่วยได้ ให้วางเฉยเสีย ไม่เลี่ยใจ คอยระหวังรักษาจิต อย่าให้เคร้าหมาย ถ้ามีหนทางจะช่วยได้ก็ให้ช่วย ไม่ใช่ว่าจะให้เฉยไปทุกอย่าง ให้เฉยแต่สิ่งที่ตนหมดความสามารถแล้วเท่านั้น

พระมหาวิหาร ๔ นี้จะให้ปริสุทธิ์ดี ต้องให้ถึงพร้อมทั้งกาย วาจา จิต จึงจะเป็นประโยชน์มาก เมตตาทางกายราวกับกำแพงหนาโยชน์หนึ่ง เมตตาทางวาจาอีกโยชน์หนึ่ง ทางจิตอีกโยชน์หนึ่ง เมตตา รวมลง ๓ โยชน์ กรุณายัง ๓ โยชน์ รวมลงเป็น ๑๒ โยชน์ด้วยกัน พร้อมทั้งกาย วาจา จิต เมื่อจิตเป็นได้เช่นนี้ จะมีภัยอันตรายได้ที่ไหน เพราะมีเครื่องล้อมจิตโดยรอบแล้ว นี้เป็นแต่เพียงเทียบเคียงเท่านั้น ถ้าเพ่งให้เกิดมีจริงแล้ว จะปรากฏความจริงด้วยตนเองว่า มีคุณลักษณะยิ่งไร เมื่อจิตของตนไม่มีภัยแล้วจะเกิดสมາธิโดยเร็วพลัน จะแพร่โดยพิสดารก็ได้ จะว่าโดยบาลีหรือคำแปลก็ได้ การกระทำในจิตนั้นมี ๒ อย่างคือ เมตตาตน กรุณาตน มุทิตาตน อุเปกุขาน ได้แก่ กิริยาที่ไม่ไปทำชั่วและส่งสารตน นำออกจากการชั่วและประพฤติออกจากศีลธรรมและทำความวางแผน ในคราวที่สมควร เป็นต้นว่า คราวเจ็บป่วยเห็นว่าหมดหนทางแก้ไขแล้ว กระทำการดูดจำเอาแต่ความดีไว้ในจิตนี้หนึ่ง และแพ้ไปแก่คนอื่นหรือสัตว์อื่นนั้นหนึ่ง

อธิบายการແຜ່ເມຕາຈົດ

ການແຜ່ເປັດຄອນໜີ້ນັ້ນ ມີ ໂດຍໆດືອ

๑. ແຜ່ເປັດພະຄນທີ່ຮັກໃຈຮັບແລະຄຸນເດຍ ມີປິດາ ມາຮາດາ ດຽວອຸປະນາຍ ອາຈານຢູ່ ພູຕິມິຕຣີທີ່ໄກລ໌ສຶດຂອງຕຸນ ໄມ່ທີ່ໄປແກ່ຄອນໜີ້ນແລະສັຕ່ວົ້ນ

๒. ແຜ່ທີ່ໄປຈະເປັນຄົນປະເກາຫົກຕາມ ໄມ່ເຊີ່ພະເຈາະຈະຄຸນໜີ້ນຄຸນນີ້ ເຖິງວ່າມີຮູປນາມເໝືອນກັນ ເປັນເພື່ອນທຸກໆດ້ວຍກັນທັງສິ້ນແລ້ວກັບແຜ່ເມຕາຈົດທີ່ໄປ ໄມ່ກຳນົດຂີ້ດັ່ງຕົ້ນໄດ ແຜ່ເປັນຕົວອຸປະນາຍ ມີການກັບ ຮູປກັບ ອຽນກັບ ເຫັນໜີ້ເປັນຕົ້ນ ທຳໄທເກີດຂຶ້ນໂດຍອາກາຮອຢ່າງນີ້ ຍ່ອມມີຄໍາຈາລາກ ຈິຕັກມີກຳລັງອັນຍິງໃຫຍ່

ບາລີແລະຄຳແປລໂດຍພິສດາຮ ດັ່ງນີ້

ຄຳບາລີແຜ່ເມຕາແກ່ຕຸນ

ອທ່າ ລູ້ໂທ ໂ້ອມ	ເຮັດວຽກເປັນສຸຂາ (ເຫຼວ່າ)
ນິທຸກໍໂໂທ ໂ້ອມ	ເຮັດວຽກເປັນຜູ້ໄໝມີທຸກໆ (ເຫຼວ່າ)
ອເວຣີ ໂ້ອມ	ເຮັດວຽກເປັນຜູ້ໄໝເວຣ (ເຫຼວ່າ)
ອພຍາ ປັບໂຄ ໂ້ອມ	ເຮັດວຽກເປັນຜູ້ໄໝເບີຍດເບີຍຕານ (ເຫຼວ່າ)
ອນືໂໂ ໂ້ອມ	ເຮັດວຽກເປັນຜູ້ໄໝມີທຸກໆກາຍທຸກໆໃຈ (ເຫຼວ່າ)
ສຸ້ ອຕຸຕານ ປຣິຫວນ	ເຮັດວຽກສຸ້ ອຕຸຕານ ປຣິຫວນ (ເຫຼວ່າ)

ນີ້ແຜ່ເມຕາຈົດເລີ່ມຕົ້ນ ເມື່ອຕຸນມີປຣິບູຮົນແລ້ວຄວາມຝຳແປ່ໄປແກ່ຄອນໜີ້ນທີ່ໄປ

ໂດຍບາລີແລະແປລຄຳດັ່ງນີ້

ຄຳບາລີແຜ່ເມຕາແກ່ຕຸນໜີ້ເສັ້ນ

(១) ສພເພ ສຕຸຕາ ລູ້ໂທ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງຈະເປັນຜູ້ໄໝສຸຂະກຳລົ້ານໍາ (ເຫຼວ່າ)
(២) ສພເພ ສຕຸຕາ ອເວຣາ ໂທ່າ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງຈະເປັນຜູ້ໄໝມີເວຣ (ເຫຼວ່າ)
(៣) ສພເພ ສຕຸຕາ ອພຍາ ປັບໂຄ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງຈະເປັນຜູ້ໄໝບໍ່ເບີຍດເບີຍຕານ (ເຫຼວ່າ)
(៤) ສພເພ ສຕຸຕາ ອນືໂໂ ໂທ່າ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງຈະເປັນຜູ້ໄໝມີທຸກໆກາຍທຸກໆໃຈ (ເຫຼວ່າ)
(៥) ສພເພ ສຕຸຕາ ລູ້ໂທ ອຕຸຕານ ປຣິຫວນ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງຈະເປັນຜູ້ໄໝສຸ້ ອຕຸຕານ ປຣິຫວນ (ເຫຼວ່າ)
(៦) ສພເພ ສຕຸຕາ ສພພຖຸກໍາ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງ (ເອາຕານ) ພັນຈາກທຸກໆທັງປວງ
(៧) ສພເພ ສຕຸຕາ ປັນຍຸຈຸນໍາ	(ເຫຼວ່າ)
(៨) ສພເພ ສຕຸຕາ ລຖະສມປະຕິໂຕ	ສັຕ່ວົ້ນທັງໝາຍທັງປວງ (ຂອ)
(៩) ສພເພ ສຕຸຕາ ມາວິດຈຸດນຸ່ມ	ອຍ່າໄດ້ປົກຈາກສົມປະຕິອັນຕານໄດ້ຮັບ (ເຫຼວ່າ)

(๙) สพเพ สรุตา	สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง
กมมสสก	เป็นผู้มีกรรมเป็นของฯ ตน
กมมทายาหา	เป็นผู้มีกรรมเป็นทายาท (จักเป็นผู้ได้รับผล ของกรรม)
กมมโยนี	เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด (เป็นผู้มีกรรมเป็นเด่นเกิด)
กมมพนธู	เป็นผู้มีกรรมเป็นแผ่พันธู
กมม ปฏิ สรณາ	เป็นผู้มีกรรมเป็นที่พึงอาศัย
ยงกุมม ภริสสนธิ	จักเป็นผู้กระทำการมอันได้ไว ดีหรือชั่ว (บุญหรือบาป)
กลยานนำวา	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นอยู่ในโลก
ปาปกุรා	จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น
ตสุส ทายาหา	ไปทุกถ้วนหน้านั้น (เทอญ)
ภริสสนธิ	

ฉบับวิธีแผ่เมตตาพรหมวิหาร ๔ ที่ແ劈ໄປเมเจะจงแก่คนนั้น คนนี้ เรียกว่าเจริญ อบปัมณณธรรม ถ้าหากขัดข้องในการท่องจำแล้ว ให้รวมลงที่เดียวกันได้ดังนี้ เมตตา เมตตาจิต, กรุณากรุณากิจ มุทิตามุทิตาจิต อุเบกขา อุเบกขาจิต

(หรือจะระลึกในใจโดยภาษาไทยเราก็ได้)

อธิบายอันสืบต่อปัมณูนา ๔

การเจริญอับปัมณูนาพรหมวิหาร ๔ นั้น เป็นกิจที่ควรกระทำโดยแท้ เพราะเป็นธรรมอันเย็นใจของสัตว์โลกทั่วไป ตลอด ถึงบิดามารดา วงศ์คณานญาติ มิตรสหายและลัตว์ทุกจำพวก อีกประการหนึ่ง พรหมวิหารนี้เมื่อทำให้เกิดในใจจริงๆ แล้ว ย่อมรังับเวรภัยพยาบาทโดยเด็ดขาด ฉะนั้นพระศาสดาจารย์จึงเตือนพระภิกษุทั้งหลายว่า

เมตตาด้วย กิจข่าว เจโตวิมุตติยา อาเสวิตาย ภาวดี ลีกตาด้วย

yaniegatai วตุฤกตาด้วย อนุញ្ញิติยา ปริจิตาย สุสਮាមุฑาย ลงวตุตติ

แปลเนื้อความว่า ดูกรพระภิกษุทั้งหลาย ในธรรมวินัยนี้ ความหลุดพ้นวิเคราะห์ (จากพยาบาทและเวรภัย) ด้วยอำนาจแห่งจิต เมตตา ที่บุคคลส่องเสพแล้วโดยชอบ กระทำให้เกิดมีขึ้นแก่ตน และกระทำให้มากแล้ว ทำการแสจิตเดินเหมือนยก (ที่ให้สำเร็จไปในสถานที่ต้องการ) ทำให้เป็นวัตถุแล้ว มิได้หยุดยั้งแห่งการทำจิต และสะสมขึ้น ประภากให้สำเเมโน (ไม่ให้ผลลัพธ์ทุกอริยานบทั้ง ๔) บุคคลผู้นั้นย่อมได้รับความเย็นใจ (คือทำการงานทางกายก็ดี พูดทางวาจา ก็ดี คิดทางใจ ก็ดี ให้มีเมตตาจิตอยู่ทุกเมื่อ ย่อมเป็นไป

เพื่อพัฒนาชีวิตด้วยความยั่งยืน) ถ้าในคราว เจริญอยู่ในประเทศไทย ย่อมมีอำนาจ อาจทำให้สัตว์ทั้งหลายได้รับความเย็นใจจากบุคคลที่มีเมตตาจิตนั้น ด้วยเหตุนั้นผู้ที่สามารถ จำเป็นโดยแท้ที่จะต้องทำให้มีขึ้น พร้อมทั้ง ภายใน ใจ บางแห่งท่านเจริญแต่ผู้มีโหสจาริตร แต่ในที่นี้จะ เป็นจาริตรอบไว้เรื่องตาม จำจะต้องทำก่อน ถ้าจาริตรอบไว้จะยังคงแล้ว ยังจะสะดวกเข้าในการทำสามารถ พรหมวิหารนี้นั้นยังหนึ่งท่านเรียก ว่า พรหม ๔ หน้าหรือกำแพง ๔ ทิศ เป็นเครื่องล้อมจิตโดยรอบ ถ้าใครทำให้มีขึ้นแล้วจิตดวงนั้นย่อมไม่มีภัยเลย ถ้าจะพูดถึงการ บำเพ็ญบุญกิริยาอัตถุแล้วก็มีมาก เป็นต้นว่าทำทานด้วยเมตตาจิต รักษาศีลด้วยเมตตาจิต เมื่อทำได้เช่นนี้ย่อมได้รับกุศลอันแรงกล้า

เมตตาจิตนี้เปรียบประหนึ่งเมล็ดฝนที่落ちดินที่สะอาดบริสุทธิ์กามา จากห้องฟ้าแล้วย่อมให้ผลแก่ต้นชาติ รุกขชาติ องค์รวมชนชั้นและชั้น เติมที่ และเป็นที่ต้องการของมนุษย์ทุกเหล่า เหตุนั้นผู้นักบุญควร ตรวจสอบจิตของตนเสมอๆ ว่าเรามีเมตตาจิตหรือไม่ เพื่อจะได้ บำเพ็ญให้มีขึ้นทางกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ให้ถูกทางแห่ง ความสุขต่อไป เมตตาณีสำคัญที่จิตใจ ถ้าจิตไม่มีเมตตาแล้ว รักษาภาระใจได้ยาก ถ้าหากจิตประกอบด้วยเมตตาจริงๆ และ ความเครื่องมองย่อมไม่มีแก่กายและใจ ความเครื่องมองทางกาย ทางใจ ภาระใจหายย่อมไม่รับ จิตเป็นผู้จะรับเอาหั้งผลดีชั่ว ทั้งหลาย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงควรทำสามารถอุบรมจิตให้เป็นสามารถ โดยลำดับ

อริယายกิจทำสมารี

คือ ทำให้เป็นระเบียบ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ตามที่ พระองค์ทรงบำเพ็ญมาแล้ว เป็นตัวอย่างที่ดีงามและเหมาะสมแก่ การสมัยตัวอย่าง คือ : -

- กิริยาอื่นทำสมารี ๑
- กิริยาเดินทำสมารี ๑
- กิริยานั่งทำสมารี ๑
- กิริยานอนทำสมารี ๑

อธิบายถั้ง ๔ นี้ ประกอบสามารถเวลาได้ เวลาันนี้เรียกว่า ภานามัยกุศล (บุญล้ำเรื่องเกิดขึ้นด้วยการภารนา) ภานา แปลว่า กระทำการดีให้เกิดขึ้นในท่าน เป็นกิจทั่วไปแก่กิจขุสามเณร อุปากา อุปาริกา ครการทำได้ย่อมเป็นกุศลกรรมลิทธิ์เฉพาะตัวผู้ที่ทำ ผู้ที่เชื่อปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวชแล้ว ควรประพฤติตนโดยจริงแท้

อธิบายอธิบายบท ๔

กิริยาเย็น

ก็ให้ประกอบภารนาอย่างเดียวกัน ให้เปลี่ยนแต่อธิบายบท เท่านั้น คือ ยืนโดยกิริยาสำรวมจิต ยืนให้ตรง ดำเนลงตัวให้มั่น วางมือขวางทับมือซ้าย คว่ำมือทั้งสอง หลับตาหรือลีบตาสุดแท้แต่ สะdagในภาระทำของตน ไม่มีการทำอะไร แล้วเพ่ง (พุทธ) กับจิตให้รวมลงเฉพาะกาย เฉพาะจิตที่รู้จันจิตตั้งมั่นได้ (นี้เป็น กิริยาเย็นตามระเบียบนิยม)

กิริยาเดิน

เรียกว่าเดินจงกรม เดินโดยกิริยาอย่างนี้คือ ให้กำหนดทาง สันยavaวิ่งแคบ สุดแท้แต่เราต้องการ และควรทำทางให้เสมอ ไม่ให้สูงๆ ต่ำๆ เพื่อสะdagแก่ภาระเดิน จะเดินเร็วหรือช้า ก้าวขา สันยava สุดแท้แต่สะdag และอย่าเงยหน้านัก อย่าก้มหน้านัก ให้พอดี แล้วสำรวมจักชุมพลสมควร วางมือทั้งสองลงข้างหน้า ทับกันเหมือนกับยืน ตลอดการทำจิตก็เหมือนอธิบายบท ที่กล่าว แล้ว (นี้เป็นกิริยาเดินตามระเบียบนิยม)

กิริยานั่ง

จะอธิบายแบบอย่างไว้อีก คือให้รัตติเจตนา ละเว้นให้อองค์ คีล ๕ คีล ๘ คีล ๑๐ คีล ๒๒๗๗ ตามชั้นภูมิของตนให้ปริสุทธิก่อน เมื่อเห็นว่าเรามีคีลปริสุทธิ์แล้ว ให้นั่งตามระเบียบ คือนั่งขัดสมาธิ เอกาขชาวดาทับขาซ้าย นั่งไว้ประนมมือก่อน แล้วระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสังฆ มาเป็นที่พึ่งของตน ว่าเมตตาพรหมวิหาร แล้วว่า พุทธ เมนาໂຄ ဓမුໂම ເມນາໂຄ ສຸໂໂມ ເມනາໂຄ แล้วว่า พุතුໂණ ດඩුໂමණ ສົງໂໂණ ຈບແລວประนมมือไว้ แล้ววางลงข้างหน้า บริกรรมภารนาคำเดียวนี้ไว้เป็นอารมณ์ คือ พุทธ อัญญาลีม หายใจเท่านี้ ให้สำรวมจิตไว้ในกาย อย่าส่งจิตไปข้างนอก ให้เพ่งดู แต่กายของตนเอง คือ เพ่งดูฐานตุติน ฐานน้ำ ฐานลม ฐานไฟแล้ว ปล่อยว่างอาการเลีย เอาจิตกับ พุทธ ตั้งไว้ที่ลมหายใจเข้าออก ทำความรู้อยู่ อย่าให้ลีมตัวจึงจะพูด คำที่ว่า พุทธ เพราะ พุทธ แปลว่าเป็นผู้ตื่นอยู่ ได้แก่ผู้มีสตินั่นเอง (นี้เป็นกิริยานั่งสมาธิ)

กิริยานอน

คือ นอนตะแคงข้างขวา เอามือขวางรองศีรษะ ยืดมือซ้าย ไปตามตัว ไม่นอนขด นอนคว่ำ นอนหงาย และเป็นกิริยาที่กล้าหาญ เป็นกิริยาที่มีชัย ไม่มีเคร้าโศก เป็นกิริยาที่ไม่จนใจ เป็นกิริยาที่ ทรงคีลทรงธรรม เมื่อทำได้เช่นนี้แล้ว ให้สำรวมสติให้มั่น อยู่ด้วย คำบริกรรมภารนาประจำอธิบายบทนั้น (นี้โดยกิริยานอนตามระเบียบ นิยม)

อธิบายบททั้ง ๔ นี้ เป็นแต่เปลี่ยนแปลงพักผ่อนอธิบายบทของ กาย ส่วนภานานั้นให้คงตามเดิม อย่าปล่อยอารมณ์เดิมที่ตน ภานาอยู่ ดอยสำรวมระหว่างรักษาจิตไว้ทุกอธิယบท แต่ที่จริงผู้ ฝึกหัดใหม่ในเบื้องต้นนั้น ควรทำในอธิယบท ๒ ไว้ให้มากก่อน คืออธิယบทนั้น ๑ อธิယบทเดินทาง ๑ อธิယบททั้งสองนี้ควร ประกอบในภานาให้มากๆ จิตจากเป็นสมาชิกได้ง่าย ส่วนอธิယบท ยืนและนอน จิตไม่สู้จะรวมง่าย เวลาอนภานาจะกลับให้หลับ ไปก็ได้ ส่วนอธิယบทยืน จิตไม่สู้จะรวมสนิทดี ถ้าเป็นผู้ชำนาญ เล่าวเห็นว่าไม่ขัดข้องในการทำสมาชิกของตน ให้ทำในอธิယบททั้ง ๔ เสมอๆ ยิ่งดี ไม่มีห้าม ทำได้ทุกเมือง ใจเข้าออกได้ ยิ่งดีมาก

การนอนตะแคงข้างขวาบ้านนี้เรียกว่า สีหไสยาสน์ราชสีห์ นอน ตะแคงข้างซ้ายบ้านนี้เรียกว่า การໂගคี คือกิริยาที่หนักในทางการ นอนคว่ำบ้านนี้เรียกว่า ดิรัจนาไสยาสน์นอนเหมือนสัตว์บางจำพวก เป็นโมฆะกิริยา คือ กิริยาที่มีดี นอนหงายบ้านนี้เรียกว่า เพรตไสยาสน์ เป็นกิริยาเพรตและคนที่ตาย เป็นกิริยาที่แพ้ เป็นกิริยาที่สิ้นห่าทาง เมื่อนอนหลับ ลมเดินแรง อาจจะอ้าปากและกรนไปต่างๆ แต่ไม่ ห้ามเด็ดขาดที่เดียว และก็เปลี่ยนไปหาอธิယบทที่ถูกต้องเสีย และ ทำจิตให้มีสติ รักษาจิตให้มั่นคงของอาจานจิตเป็นสมาชิก อุบายทั้ง หลายที่กล่าวรวมลงนี้ เป็นเหตุให้จิตใจตั้งมั่นแน่นแล้วลง เป็น ชนิดกิริยาบ้าง อุปจารสมាមีบ้าง อัปปนาสมាមีบ้าง สมាមีนี้เป็น

พระราชทาน
๒๕๖๓

เครื่องปราบกิเลสอย่างหนึ่ง กล่าวคือ นิวรณ์ทั้ง ๔ นิวรณ์นี้ เป็น ข้าคีกของสมาชิกโดยแท้ คือคุยกันจิตมิให้ตั้งมั่นลงได้ เมื่อเกิด ขึ้นแล้ว อย่างโดยง่ายหนึ่ง ไม่อาจสามารถจะเหลือธรรมของจริงได้ เพราะเป็นเครื่องกันจิตมิให้บรรลุถึงความดี เหตุนั้นจึงเรียกว่า “ข้าคีก ของสมาชิก”

หมวดนิวรณ์ ๔

(๑) การฉนุก

คือ ความพอใจรักใครในวัตถุการ ก่อนที่จะยินดีในวัตถุการนั้น อาศัยกิเลส karma ที่มีราคะ เป็นต้น แล้วเกิดความกำหนดขึ้นกับจิตก่อน จึงมีความรักใครในวัตถุการ คือ จิตกำหนดรักใครยินดีลุ่มหลงในรูป เสียง กลิ่น รส โภภูลิพพะ เย็นร้อนอ่อนแข็ง ธรรมารมณ์เกิดกับใจ เป็นไปฝ่ายกุศลบ้าง อกุศลบ้าง เรียกว่า การฉันทนิวรณ์

(๒) พยาพาท

คือ มีจิตปรารถนาในรูป เสียง กลิ่น รส โภภูลิพพะ ธรรมารมณ์ ไม่ได้สมหวัง และก็คิดพยาบาทปองร้ายแกร่งนุชย์ และสัตว์ทั้งหลายที่ตนไม่ชอบใจ จิตพยาบาทนี้ จัดเป็นมิจชาทิกภูลิอิกประเทหหนึ่ง จึงเรียกว่า พยาบาทนิวรณ์

(๓) ถีนมิทู

คือ จิตโงกง่วงหงุดหงิด จิตเหดหู่เคลิบเคลิ่ม หวานอนาคตและเกียจคร้านเมื่อครอบบำจิตได้แล้ว ก็มีให้กระทำการดีได้ จึงเรียกว่าถีนมีทูนิวารณ์

(๔) อุทธจจกุกุจุจ

คือ ความไม่สงบแห่งจิต คิดฟุ่มซ่านรำคาญใจ ฟุ่มไปสู่อารมณ์ภายในอก มีรูปอารมณ์ เป็นต้น คือความไม่รู้ความจริงของอายุตันหัวทั้งภายนอกและภายในใน ไม่รู้จักอุบายที่จะข่มจิตของตนให้ตั้งอยู่ในก้มมัฏฐานบทใดบทหนึ่ง จึงฟุ่มไปตามอารมณ์ต่างๆ จิตดวงนี้ก็มาจากการฉันทะนั้นเอง คือเกิดขึ้นจากความประราณาน้ำดัง ความไม่ประราณาน้ำดัง อารมณ์ทั้งสองนี้ เมื่อไม่สมหวังแล้ว เกิดความฟุ่มซ่านรำคาญใจ จึงเรียกว่า อุทธจจกุกุจนิวารณ์

(๕) วิจิกิจนา

คือ จิตสงบลังเล ไม่แน่ใจในอารมณ์ทั้งปวง ได้แก่ ความไม่ตกลงใจ ว่าสิ่งนี้ผิดหรือถูก ดีหรือชั่ว มีความสำคัญต่างๆ เป็นต้น ว่าสิ่งที่ถูกต้องสำคัญว่าผิด สิ่งที่ผิดสำคัญว่าถูก คิดไม่ตกลงแน่นอนได้ จึงเรียกว่า วิจิกิจนา尼วารณ์

อุบายทแก่นวรณ์

๑. การฉันทะ นั้นควรใช้อุบาย ๓ อย่างคือ

(๑.๑) ให้เพ่งพิจารณาวัตถุที่ตนรักใคร่รักนั้น ให้เห็นเป็น อนิจจ์ ความไม่เที่ยงถาวร ทุกข์ ความเป็นทุกข์ด้วยพยาธิเบี้ยดเบี้ยนอยู่่เสมอ เพ่งจนเห็นว่าเป็น อนตตตา ไม่ใช่ตัวตนเราเข้าอะไร จนเห็นว่าแม่เราได้รับสุขสมปรารถนาแล้ว สิ่งนั้นย่อมไม่เป็นกรรมลิทธิ์อยู่่เอง ล้วนแต่จะละทิ้ง ทดลองทิ้งทุกตัวตน ดังนี้ ถ้ายังกำเริบอยู่่ ให้เพ่งต่อไปอีก

(๑.๒) ควรเพ่งพิจารณาให้แยกชาย คือให้เพ่ง อสุกานิมิต ทำความเห็นให้ตรงเข้าไปสู่ปฏิญญา โลโครอก ไม่สายไม่งาม คือเจือปนไปด้วยของน่าเกลียด และเป็นที่อยู่ของลัตัวต่างๆ มีหนอน เป็นต้น ถึงเวลาหาอุบายมาปฏิบัติขัดกелаด้วยอาการได้ก็ได้ ยังไม่พ้นไปได้ ควรเพ่งต่อไปอีก

(๑.๓) ควรเพ่ง พิจารณาให้แยกชาย จนกว่าจิตจะรู้จักวิงเห็น จริงตามสภาพ คือให้เห็นลงว่า รูปกาญัค์ลักษณะต่างๆ ธาตุหิ้ง ประชุมกันเข้า เมจิตรวัญญาณที่หลงเข้าครอบครองสิ่งอยู่่ชั่วคราว รากกับว่าหอยเส眷ออกเปลือกนี้เข้าเปลือกโน้น ไม่จริงไม่จังอะไรให้ข่มจิตลงเฉพาะอารมณ์ที่เพ่งลงอันเดียว จนเกิดสมារิอย่างได้

๒. พยาพา

ເກີດຂຶ້ນຫົວກຳເຮັບນັ້ນ ດືອລສຕິອ່ອນ ມີປົງປຸພະນິມິຕຕາ ອໂນໂສ
ມນລິກາຣ ດືອ ການນຶກໂດຍປຣາຈາກອຸບາຍແແບຄາຍໃນລຶ່ງທີ່ກະບປ
ໃຈຂອງຕານ ເກີດຄວາມໂກຮູ້ ແລ້ວຄົດຈະແກ້ແດ້ນຕອບແທນ ມຸ່ງມາດ
ຄາດໝາຍໄວ້ໃນໄຈແທ່ງຕານ ເຮັດວຽກ ພຍາບາທປອງຮ້າຍ ຄວາມໃຊ້ອຸບາຍ
ຮະສັບເສີຍດັ່ງນີ້ດີວ່າ

(က.၁) မြတ်တန်မိတ်တစ်ခု

ให้เจริญเมตตาโดยเนพาะหรือไม่นะพะ และทั่วไปอย่าง
ดีอย่างหนึ่ง

(๒.๒) ໝາຍຕາກວານນູ້ໂຍຄ

ໃຫ້ຕັ້ງໄຈເຈົ້າວິຫຼຸມເຕີມຕາແຜ່ໄມ້ຕົກລົງ ດີດຈະໃຫ້ຜູ້ອື່ນເປັນສູງແລະ
ຕານເປັນສູງ

(๒.๓) ກມມສສກຕາ ປຈເວກຂ່ານຕາ

ให้พิจารณาถึงกรรมของตนและผู้อื่น ว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน ตนจะได้ดีหรือชั่วก็ เพราะกรรมที่ทำมา ให้เห็นว่าพยาบาทนี้เป็นกรรมฝ่ายชั่ว ถ้าเราเห็นว่าชั่วแล้ว เราและคนอื่น

ย่อ้มไม่ปราณานลักคนเลยในโลก

(๒.๔) ปฏิสูตรพุทธ

ให้พิจารณาให้มากเข้าทุกทิ โน้มน้าว

(๒.๕) ກລຸຍານມືຕຸຕາ

ໃຫ້ຄົບທາເຕີ່ປຸດຄລໍທີ່ມີເມືອງຕາກວາງນາ ຄື່ອັ້ນໄຈຮັກໂຄຣເອັນດູ
ຜູ້ອື່ນ ໃຕ້ແກ່ຜູ້ທີ່ມີຄືລ໌ຮຽມ

(๒.๖) สปุป้ายกา

ให้หมั่นศึกษาประวัติเรื่องสบายนิจ ได้แก่พูดเรื่องเมตตา
ภารนา หรือพูดเต็ลิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้พูดและผู้ฟัง ให้
กระทำจิตใจของเรางามเนินอยู่ เสมอๆ

(๒.๗) ສຈຖນະ

ให้ตั้งความสัตย์ว่า เรายังไม่ใจของเรามาก่อน เผื่องดูโทรศัพท์ของตนที่มีอยู่ในภายใต้ของเรางาน เรายังไม่เพ่งเคราะห์ทั้งหมด ทำความเห็นของเราว่าตรงเข้ามาหาใจ ว่าความพยายามนี้เกิดขึ้นที่จิตใจเราจะต้องแก้ไขของเราเอง ดังนี้อุบัติทั้ง ๗ นี้ เป็นเหตุให้ลักษณะความพยายามได้ดีที่เดียว

๓. **ถีนิมิทธะ** ควรใช้อุบัയะงับเลี่ยดังนี้ คือ
- (๓.๑) อัตติภาน นิมิตตตา การไม่ปริโภคอาหารมาก
- (๓.๒) อวิยาปกา สมปริวัตุคหتا การเปลี่ยนอวิยาปกาให้เล่มอๆ กัน
- (๓.๓) อาโลก สัญญาณสิการ การนีกถึงแสงสว่างให้เข้ามาเฉพาะหน้า ที่เรารทำความเพียร
- (๓.๔) อพุโภกสวัส ให้แสงอาทิตย์ในที่แจ้งรุกขมูล และที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน
- (๓.๕) กลุยณเมิตตตา ให้คบเพื่อนพรหมจรรย์ที่ดีงาม ไม่ง่วงเหงา คบท่านผู้มีญาณได้อย่างดี
- (๓.๖) สบปายกตา ให้พูดแต่เรื่องที่สบายนิจ เช่น พูดถึงเรื่องที่จะทำความดีต่างๆ มีธุรงค์ เป็นต้น
- ถีนิมิทธะ** นี้ เหตุที่จะละได้ขาดแล้ว ต้องพระอรหัตมරรคแต่ต้องละไปตั้งแต่ปุณฑันน์โดยลำดับ อุบัยเหล่านี้เป็นเครื่องลงถีนิมิทธะนิวรณ์

๔. **อุทุธจุจกุกุจะ** ควรใช้อุบัยหลายอย่าง ดังต่อไปนี้ คือ
- (๔.๑) พุธสสุตา ให้หมั่นลัดดับตรับพังเจ่าเรียนให้มาก
- (๔.๒) ปริปุจุตตา ให้หมั่นสอนบารมและบำเพ็ญตามอยู่เสมอ
- (๔.๓) วินยปกาตบัญญา ให้เป็นผู้ชุดลาดตริตรองในศีลธรรมที่ตนปฏิบัติอยู่นั้น
- (๔.๔) วุฒิลิสวิตา ให้คบหาท่านผู้ใหญ่โดยศีลธรรมและมีวิชาจารย์ดี รอบคอบ
- (๔.๕) กลุยณเมิตตตา ให้คบแต่เมิตรที่ดีงาม
- (๔.๖) สบปายกตา ให้พูดแต่เรื่องที่ทำให้สบายนิจ ได้แก่ พูดชี้แจงในเรื่องที่ควรและไม่ควร อุทุธจุจะ ความฟังช้านนี้จะละขาดได้แก่พระอรหัตมරรค กุกุจะ ความรำคาญนิจ จะละขาดได้แก่พระอรหัตมรรค แต่ต้องลงทะเบี่ไป แต่ปุณฑันน์โดยลำดับ

๔. วิจิจุชา ควรใช้อุบัյหาลายอย่าง ดังต่อไปนี้ คือ

(๔.๑) หพุสุสุตา ให้เป็นผู้ทำความเล่าเรียนไว้มากๆ

(๔.๒) บริบุจุณตา ให้หมั่นสอบถามท่านผู้ชำนาญเสมอๆ

(๔.๓) วินัยปกติบุญตา ให้เป็นผู้ชำนาญในศีลธรรมที่ตนประพฤติ ปฏิบัติอยู่นั้น

(๔.๔) อธิไมกุขพุลตา เป็นผู้มีความเชื่อมากในทางดี

(๔.๕) กลุยานมิตรตา ให้คบแต่ท่านผู้เป็นคนดี

(๔.๖) สบุปายกตา ให้พูดแต่เรื่องที่จะให้สบายนิ เป็นต้นว่า พร瑄นาถึงคุณพระรัตนตรัย จะให้หมดลงลั้ยในคุณพระรัตนตรัย ได้แก่ พระโสดาปัตติมรรคและโสดาปัตติผล

รวมลงนิวรณ์ทั้ง ๔ นั้น ถ้ามาเพ่งกายจนเห็นแจ่มแจ้ง เพ่งจิตจนมั่นคงแน่นแน่แล้ว นิวรณ์ย่อมดับไป เพราะนิวรณ์เกิดขึ้นที่กายที่จิต เกิดขึ้นที่ไหนให้ดับที่นั้น นิวรณ์นี้เป็นกิเลสอย่างกลาง ทำจิตให้เป็นสามัคชิ แก้ไขจึงจะระงับได้ อีกประการหนึ่งเรียกว่า

ข้าคึกของสามัคชิโดยตรง ข้าคึกโดยอ้อมนั้น ได้แก่ ปีติ ๔ หนึ่ง บริกรรมหวานาหนึ่ง อุคคหนิมิตหนึ่ง ปฏิภาคนิมิตหนึ่ง ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ถ้ารู้ทันย่อมเป็นหนทางแห่งมรรคผลนิพพาน ถ้ารู้ไม่เท่าทันย่อมติดพันอยู่ จะกล้ายเป็นข้าคึกของสามัคชิ และปัญญาที่ตี นี้เป็นข้าคึกอย่างกลางของสามัคชิ ข้าคึกอย่างละเอียด ได้แก่ วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อายุ อาการได้อาการหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ถ้าสติปัญญาอ่อน ย่อมทำให้เข้าใจผิด หลงลืม พลังเมโล ฟุ้งซ่าน เคลิบเคลิ้มไป กล้ายเป็นของที่ขลังไปต่างๆ ในที่สุดก็จะเข้าใจว่า ตนได้ลำเร็จพระอรหันต์ รู้ไม่เท่าทันแล้วย่อมหลงไป ไม่อาจสามารถให้บรรลุคุณธรรมสูงสุดได้

เหตุนี้จึงควรทำความปล่อยวางความรู้อย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ตามสภาพของความจริง ทำความรู้รอบครอบของตนให้มั่นคง อย่าให้ข้าคึกเหล่านี้เข้าทับจิตได้ ข้าคึกเหล่านี้จะอธิบายโดยลำดับแห่งสามัคชิ เพราะเป็นของที่เกิดขึ้นโดยลำดับแห่งสามัคชิ แต่ความจริงเป็นของที่มีอยู่แล้ว แต่เราไม่รู้ เพราะจิตไม่ตั้งมั่น จึงไม่รู้ถึงว่าธรรมเหล่านี้มีอยู่ เมื่อทำสามัคชิเข้าแล้วย่อมปรากฏอย่างได้อย่างหนึ่ง ไม่เห็นมิตรคงมีความรู้ เมื่อความรู้เห็นเกิดมีขึ้นแล้ว ย่อมตื่นและยินดี เพราะเข้าใจว่าเพิ่งมีมา ถ้าเข้าใจว่ามีอยู่แล้ว ในจิตก็ไม่ตื่นและยินดียินร้ายจนลุ่มหลง ทำให้สามัคชิเสื่อมไป

การที่จะทำจิตให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิได้นั้น จะต้องศึกษาในกัมมัฏฐานเสียก่อน เพราะเป็นอารมณ์ของสมาธิ จะศึกษาในกัมมัฏฐานนั้น จะต้องศึกษาในเจริญของตนอีก เพราะจริตนั้น เปรียบเสมือนสมมุฏฐานของโรค กัมมัฏฐานเปรียบเสมือนยาแก้โรค ฉะนั้น

จริต แปลว่าความประพฤติเป็นไปของสัตว์โลกที่เป็นอยู่มี ๖ อาย่างคือ

๑. ราคจริต คือ จิตที่เป็นราคะ ชอบกำหนด
๒. โภสริต คือ จิตที่หงุดหงิด ใจร้าย
๓. โมหริต คือ จิตที่มักหลงmany
๔. วิตกจริต คือ จิตที่มีวิตก คิดพล่านไปเสมอๆ
๕. ศรัทธาจิต คือ จิตที่มีความเชื่อง่าย ใจเร็ว
๖. พุทธจริต คือ จิตที่ชอบคิดนึกวิเคราะห์ ใช้ความรู้เป็นปกติ

อธิบายจริต ๖

จริต ๖ อาย่างนี้ยอมมีลัญญาอารมณ์ต่างๆ กัน แต่ความจริงนั้น จริตทั้งหมดยอมมีปริญูร์โนอยู่ในจิตทุกๆ คน ธรรมดاجิตที่ยังหลงอยู่ ยอมเป็นอยู่ในวงนี้ แต่เวลาขณะจะตัดหยุดพักในการณ์นั้น ต่างๆ กัน ถ้าจิตใจหยุดที่ไหนบ่อยหรือนาน ก็เรียกว่ามีจริตอันนั้น

คือมีอาการแรงกล้าต่างกัน ผู้ปฏิบัติจงสังเกตตนเองดูก็จะรู้ได้ทันที เช่น บางขณะจะิตก์เกิดความกำหนด บางขณะจะิตก์หงุดหงิดโดยง่าย บางขณะจะิตก์คิดอะไรไม่ออก มักหลง บางขณะจะิตก์วิตก พลุ่งพล่านไป บางขณะจะิตก์เชื่อง่ายmany บางขณะจะิตก์ชอบคิดหรือรู้พล่านไป เมื่อเป็นเช่นนี้จริตทั้ง ๖ กรรมลงที่จิตดวงเดียว แต่ส่งไปตามอารมณ์ต่างๆ เหตุนั้นผู้ปฏิบัติธรรมก็สามารถรู้ได้ทันที รู้ว่าบ้าง ซึ่งบ้าง ความเป็นไปเช่นนี้ ก็เนื่องมาจากจริต ๖ คือจริตเดิมเป็นกรรมฐาน ย่นจริตคงมี ๒ ประเภทคือ โภสริต กับ พุทธิ ทั้งสองนี้เป็นบัญญาธิกะ เจริญสมถะน้อย วิปัสสนามาก ตรัสรู้เร็ว ถ้าเป็นผู้ถึงกระแสธรรมชั้นแรก คือโลดาบันบุคคลจักได้เอกสารพิชี จะต้องเกิดอีกชาติเดียว นี้ประการหนึ่ง ราคะ กับ ศรัทธา ทั้งสองนี้เป็นครัทธาธิกะ เจริญสมถะกับวิปัสสนามาก กัน ตรัสรู้พอปานกลาง ถ้าเป็นผู้ถึงกระแสธรรม ก็จักได้ โกลงโกล จะต้องเกิดอีก ๓ ชาติ ๔ ชาติ นี้ประการหนึ่ง และวิตก กับ โมหะ ทั้งสองนี้เป็นวิริยธิกะ เจริญสมถะเป็นล่วงมากก่อน จึงจะเจริญวิปัสสนได้ เป็นผู้ตรัสรู้ช้า แต่มีวิชามาก ถ้าสำเร็จโลดาบันจะต้องเกิดอีก ๗ ชาติ นี้ประการหนึ่ง

ที่สำเร็จต่างๆ กันนั้นก็เพราะจริตเป็นเหตุ เนกขัมมจิต คือ การที่ทำจิตออกจากความได้ต่างๆ กัน ตรัสรู้เร็ว เป็น เนกขัมมบริวม ตุติปารมี ตรัสรู้พอปานกลาง เป็น เนกขัมมอุบปารมี ตรัสรู้ช้าเป็น เนกขัมมบริวม นี้สำหรับพระโลดาบันบุคคลออกจากความไม่ดีนั้น

สำหรับสาวกภูมิ ท่านเหล่านั้นใช้ความเพียรยิ่งหย่อนกว่ากัน หรือ
อบรม ส่องเสพต่างๆ กัน ความจริงจะเป็นอาการได้ก็ตาม ยอมมี
อารมณ์ ๒ อย่างเท่านั้น คือ ดีกับชั่วเท่านั้น รวมลงจริตอะไว้ร์ก์ตาม
ยอมอยู่ในจิตดวงเดียว เมื่ออารมณ์ของจิตมี ๒ อย่าง ก็ควรที่จะ
ย่นรวมกัมมัฏฐานลง ๒ อย่างเหมือนกัน จึงจะเป็นไปเพื่อความ
ตั้งมั่นแห่งจิต จริตอะไว้ร์ก์ตาม ยอมควรแก่กัมมัฏฐาน ๒ อย่าง
ทั้งหมด

กัมมัฏฐาน ๒ คือ

๑. สมถกัมมัฏฐาน แปลว่า ธรรมที่เป็นอุบายสงบใจ
๒. วิปัสสนา กัมมัฏฐาน แปลว่า ธรรมที่เป็นอุบายเรื่องปัญญา
รู้เห็นในทางใจ

อารมณ์ของสมถกัมมัฏฐานนั้น ตามเกจิอาจารย์กล่าวไว้ใน
คัมภีร์ต่างๆ มีถึง ๔๐ ทัศ แม้จะมีมากก็จริง แต่ต้องรวมอยู่ใน
สมถกัมมัฏฐาน ๒ ประเภททั้งหมด

สมถกัมมัฏฐาน ๒ นั้น คือ

๑. รูปกัมมัฏฐาน
๒. อรูปกัมมัฏฐาน

อริบายรูปกัมมัฏฐาน และ อรูปกัมมัฏฐาน

๑. รูปกัมมัฏฐานนั้น

หมายเอารูปที่ปรากรถอยู่ในกายตนและคนอื่น คือ มหาภูต
รูปหั้ง ๔ มีชาติดิน ๑ ชาตุน้ำ ๑ ชาตุไฟ ๑ ชาตุลม ๑ ประชุมกันเข้า
เรียกว่ารูปกาย หรือ จะมีอยู่ที่ไหนก็ตาม สิ่งที่แลเห็นด้วยตาเป็น
มหาภูตรูปหั้งนั้น นี้เรียกว่า รูปกัมมัฏฐานประเทาหนึ่ง

๒. อรูปกัมมัฏฐาน

หมายเอาอาการที่รู้สึกทางใจ คือ ไม่ปรากรู้แลเห็นด้วยตา
เรียกว่าอรูปกัมมัฏฐาน ได้แก่นามธรรมหั้ง ๔ คือ ๑. เวหนา ความ
เสวยอารมณ์มีสุขทุกข์ อุเบกษา ๒. ลัมญา ความจำได้หมายรู้ว่า
นั้น รูป เลียง กลืน รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ดีชั่ว ๓. สังขาร
ความคิดปรงแต่งในทางดีทางชั่วและไม่ได้มีชั่ว ๔. วิญญาณ ความ
รู้แจ้งในทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันรู้ลึกมีปรากรถอยู่ที่กายที่
จิตของตน เรียกว่าร่างกาย ก็คือ กาย ๑ จิต ๑ ภาษา บาลีเรียกว่า นาม
ธรรม ๑ รูปธรรม ๑ เท่านี้

อริบายรูปทำให้เป็นสมถะ

รูปกัมมัฏฐาน ทำให้เป็นสมถะนั้น ต้องทำโดยอาการอย่างนี้
คือ ให้อาชาตุ ๔ ดิน น้ำ ไฟ ลม ที่ปรากรู้มีอยู่ในกายเป็นอารมณ์ของ
จิต อย่าส่งจิตคิดนึกไปตามอารมณ์ภายนอก ให้เพ่งลงเฉพาะกาย
เฉพาะจิตของตน กำหนดเพ่งในชาติดินโดยปัญจาก คือ ๑. เกศา

ผนทั้งหลาย ๒. โลมา ชนหั้งหลาย ๓. นาข เล็บหั้งหลาย ๔. หันตา พนหั้งหลาย ๕. ตโจ หนังที่หุ่มห่อร่างกระดูกหั้งหลาย หั้ง ๕ ออย่าง นี้ ให้เพ่งพิจารณาจนเห็นเป็นของไม่งาม ไม่สะอาด เป็นปฏิกูล โลโครอก โดยที่เกิดบ้าง ที่อยู่บ้าง โดยสัณฐานบ้าง โดย กลินบ้าง ให้นึกเพ่งอยู่อย่างนี้

ถ้าจิตยังไม่สงบให้ตรวจสอบอีก คือเพ่งพิจารณาธาตุน้ำที่มีอยู่ ในกายโดยปัญจகะหมวด ๕ อีก คือ ๑. ปิตุต น้ำดีสีเขียวรสขม ๒. เสมุ น้ำเสลดที่ค่อยปิดกลินอาหารไม่ให้พุ่งขึ้นมาทางทวารปาก ๓. บุพูโพ น้ำหนองที่พุพองเบื้อยเน่าเกิดมีขึ้นในเวลาเป็นแพลง ๔. โลหิต น้ำเลือด มีสีแดง เลือดคำ เลือดขาว อันชาบช้านอยู่ทั่ว สรรพางค์กาย ๕. เสโต น้ำเหลืองที่เหลือออกในครัวกระทบความร้อนจัด เพ่งพิจารณาจนเห็นเป็นปฏิกูล น่าเกลียดมากลัว น่า สยดสยอง เป็นของปฏิกูลโดยที่เกิดที่อยู่ และสีและกลิ่นและ ลักษณะอาการเหล่านี้ ให้เพ่งกลับไปกลับมาจนเห็นประกายในใจว่า เป็นอย่างนั้นๆ จริง จิตจักเกิดความสงบ

ถ้าไม่สงบให้ค่อยตรวจดูธาตุไฟที่ประกายอยู่ในกายโดย จตุกง อีก คือ ๑. ไฟยังภายในหัวบอน ๒. ไฟยังภายในกระวายเร้วร้อน ๓. ไฟเผาอาหารให้ย่อยยับ สำหรับต้มกลันอาหารสังปีตามสรรพางค์ กาย (อาหารที่ปรุงโคลงไปนั้น คือ ฉบับหายด้วยธาตุ ไฟเผาไปส่วน หนึ่ง เป็นกาภส่วนหนึ่ง หมู่หนอนกินส่วนหนึ่ง เลี้ยงร่างกาย

ส่วนหนึ่ง ดังนี้) ๔. ไฟยังภายในหัวทຽุดโกรມหรือยาวแห้งไป รวมลง ชาตุ ไฟหั้ง ๕ กองนี้ ให้พิจารณาเห็นไฟเหล่านี้เป็นไตรลักษณ์

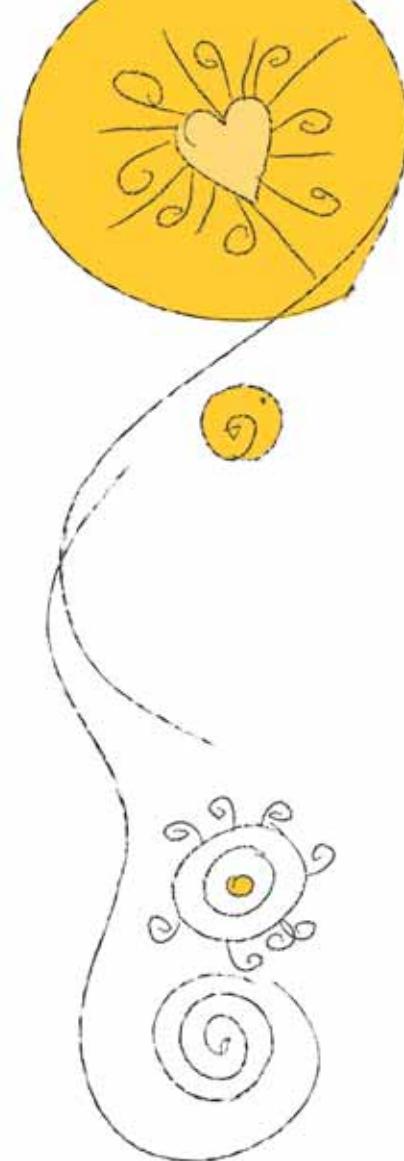
ถ้าจิตยังไม่สงบ ให้พิจารณาธาตุลมโดยลำดับอีกคือ ให้รู้ ลักษณะของธาตุลม โดย ฉักร กือ ๑. ลมพัดขึ้นเบื้องบน ๒. ลม พัดลงเบื้องต่ำ ๓. ลมพัดในห้อง ๔. ลมพัดในลำไส้ ๕. ลมพัดไป ทั่วสรรพางค์กาย ๖. ลมหายใจเข้าออก ให้พิจารณาธาตุลมหั้งหลาย เหล่านี้เป็น อนิจ ทุกข อนตุตา อันได้อันหนึ่ง ถ้าจิตไม่สดลังเวช ก็ให้รวมลง ชาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ หั้ง ๕ กองนี้เป็นจุดอันเดียว เรียกว่า รูปกัมมัฏฐาน รูปธรรมหั้งหลายที่กล่าวมานี้ ให้ตรวจดูจนเกิด ความสดลังเวช คือให้เห็นเป็นของปฏิกูลน่าเกลียดบ้าง ให้เห็น เป็น อนิจ ไม่เที่ยง ค่อยจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอๆ บ้าง ทุกข เป็น ทุกขบ้าง อนตุตา ไม่ใช่ตัวตนเราเข้าบ้าง เมื่อเห็นเช่นนั้นจิตสงบ ตั้งมั่นรวมอยู่ เรียกว่า สมถภาวะ

อุบَاຍหั้งหลายที่กล่าวมานี้ สำหรับทำให้จิตสงบตั้งมั่นและ ทำสติให้แก่กล้ามีกำลัง แต่เมื่อพิจารณาอาการที่กล่าวมานั้นอยู่ ให้หยุดคำบริกรรมเสียก่อน เมื่อจิตอ่อนสงบลง จึงให้เพ่งส่วน สำคัญของกาย คือลมหายใจเข้าออกกับ พุพูโธ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ แห่งเดียว หรือชำนาญอย่างอื่นก็สุดแท้แต่ละดาวกในการตั้งจิต แต่ห้ามส่งจิตไปตั้งตามอารมณ์ภายนอกกาย และค่อยระวังรักษา จิตไม่ให้ยึดถือเอาอารมณ์ภายนอกเข้ามายังใน จึงแม้จะคิดนึก

ไปก็อย่าปีดเอาเข้ามา ถ้าเห็นว่าไม่ใช่เรื่องจะทำจิตให้สงบ ห้ามขาดแต่ถึงอย่างนั้นก็ต้องระวังในส่วนธาตุทั้ง ๔ นั้น ถ้าเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็เห็นหมด เป็นลักษณะอาการอย่างเดียวกันหมด

ถ้าจิตของตนสงบแล้ว ให้หยุดบริการมเลี้ยงอีก ให้กำหนด เอาตัวสำคัญที่เดียว คือจิต เมื่อกำหนดจิตให้มั่นอยู่ที่ความรู้ เพ่ง รวมลงทั้งหมดที่เดียว พิจารณาไตรลักษณ์ คือ อนิจจ์ ทุกข์ อนตุ ตา ใจ มีความสดลั้งเวช เป็นเหตุให้จิตสงบรวมลงเข้าสู่ภวังค์ คือ กพของจิต ที่เป็น การภาพบ้าง รูปภาพบ้าง อย่างได้อย่างหนึ่ง จิตที่เข้าสู่ภวังค์นั้นมีอาการรุบวับค่อยๆ เปาๆ บ้าง เป็นขณะๆ แล้ว กลับ ออกรบ้าง เข้าไปตั้งแล้วอยู่ภายในบ้าง มีความรู้บ้าง ลีมบ้าง ถ้าสติ อ่อนจักลีมตัวบ้าง ไปปราภูณิมิต บางทีก็ยืดถือเอานิมิตที่เกิดบ้าง บางทีลีมกายตนเองบ้าง บางทีลีมคำบริกรรมภารนาไปบ้าง ถ้าจิต เป็นเช่นนั้นจักกล้ายเป็นโมฆามาธิ หรือมิจฉามาธิ และเป็น มิจฉาวิมุตติบ้าง คือสามาธิหลง สามาธิผิด พันผิดเหตุนั้นมีจิต เป็นสมะ ถึงตอนนี้จึงให้ความรู้ตัวอยู่เสมอ อย่าลีมกายลีมจิต โดยมากถ้าจิตเข้าสู่ภวังค์บางขณะนั้นมักลีมตัว และมักปราภูณิมิตต่างๆ บางทีก็เกิดความอยากเห็นอย่างดู เมื่อสิ่งที่น่าพิจารณา เกิดขึ้นแล้ว ก็ยืดถือเอ้า เกิดความพอใจ ทำให้จิตloyไปต่างๆ เลยไม่พบสามาธิที่ดีที่แแห่วแน่แก่ลักษณะปัญญา เพราะนิมิตมา กีดกันเสีย ไม่เกิดวิปัสสนาปัญญาได้ จะนั้นจึงให้ปล่อยวางไปเสีย คือตั้งจิตไว้มิให้หัวนี้ไหวไปด้วยอาการต่างๆ

อริบทายอรุปกัมมังภูจาน

อรุปกัมมังภูจานนั้น คือสิ่งที่ไม่แผลเห็นด้วยตา เป็นความมีความรู้สึกเรียกว่า อรุป ที่จะทำให้เป็นสมองให้แยกออกเป็นกองๆ ก่อน คือ ๑. เวทนา ความเสวยอารมณ์ ๒. สัญญา ความจำหมาย ๓. สังขาร ความคิดปรุงแต่ง ทางใจ ๔. วิญญาณ ความรู้สึก เมื่อเข้าใจเช่นนี้แล้ว ให้เพ่งพิจารณาเวทนาที่ปรากฏมีในกายในจิตของตนเอง คือให้สังเกตใจที่เสวยอารมณ์อยู่ว่า สุข ทุกข์ อุเบกษา ทั้ง ๓ นี้มีในขณะใด ให้ทำความรู้สึกว่า ขณะนี้เราเสวยอารมณ์ที่เป็นสุข ขณะนี้เราเสวยอารมณ์ที่เป็นทุกข์ ขณะนี้เราเสวยอารมณ์ที่ไม่สุข ไม่ทุกข์ ทั้ง ๓ ประเภทนี้ ให้ทำความรู้สึกอยู่่เสมอ เวทนาที่ไม่สุขไม่ทุกข์มีในขณะจิตไม่นาน ถ้ามีสติเพ่งดูจริงๆ แล้ว ก็จะรู้ได้ว่าเวทนาทั้ง ๓ นี้ ล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่เทนทาน ไม่ถาวร ค่อยจะยักษัยเปลี่ยนแปลงไปตามหน้าที่ของเข้า เป็นต้นว่ามีสุขบ้าง มีทุกข์บ้าง อุเบกษาบ้าง มากบ้างน้อยบ้าง ย่อมไม่สมปรารถนาแห่งความต้องการ

เมื่อรู้เห็นเช่นนี้แล้ว ให้ปล่อยวาง อย่าใช้มั่นถือมั่น กำหนดจิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวในอันใดอันหนึ่ง เช่นสุขเวทนา ถ้ายังไม่ผันให้เพ่งดูสัญญาอีกว่า เดียวนี้เราจำอะไรอยู่ เป็นอดีตที่ล่วงแล้วหรืออนาคตที่ยังมาไม่ถึงหรือเป็นปัจจุบัน ว่าเดียวนี้เราจะดีหรือชั่ว ให้ทำความรู้สึกตัวตั้งอยู่ในทางกายทางจิต ถ้าปรากฏว่า

เราจำสุขให้เพ่งสุข รู้อยู่ที่สุข ปรากฏทุกข์ให้เพ่งรู้อยู่ที่ทุกข์ จำอะไรได้ ให้เพ่งลงเฉพาะอันนั้น ความรู้ของเรากับความจำอะไรจะดับก่อนกัน ไม่นานก็เห็นได้ว่าสัญญาความจำนี้ก็เป็น อนิจฉาทุกข์ อนตตา เมื่อรู้เห็นเช่นนั้นแล้ว ให้ปล่อยวางอย่าใช้มั่นถือมั่น กำหนดจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวอันใดอันหนึ่ง ถ้ายังไม่มั่นหรือไม่สงบ ให้เพ่งพิจารณาดูสังขาร คือความคิดปรุงแต่งอีกว่า เดียวนี้เราคิด เรื่องอะไรเป็นสิ่งที่ล่วงแล้ว หรือยังไม่มาถึง คิดปรุงแต่งทางดีหรือทางชั่ว คิดนอกจากยกจิต หรือในกายในจิต เป็นเหตุให้จิตสงบ หรือเป็นเหตุให้จิตฟุ้งช้ำ ให้ทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอ เมื่อมีความรู้สึกในสังขารแล้ว จะรู้ได้ทันทีว่าความคิดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนตตา ทั้งนั้น

ลำดับนั้นให้เพ่งความคิดลงที่กายที่จิต ให้ปล่อยวางความคิดโดยอาการต่างๆ ให้กำหนดจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์อันเดียว อันใดอันหนึ่งเป็นเอกสารสัญญา คือหมายในที่แห่งเดียว ถ้ายังไม่มั่นไม่สงบ ให้เพ่งพิจารณาดูวิญญาณความรู้อีกว่า เดียวนี้เรารู้อะไรในกายหรือภายนอก อดีตหรืออนาคต หรือปัจจุบัน ดีหรือชั่ว เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ ให้ทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอ เมื่อคนมีสติความระลึกได้ สัมปชัญญะความรู้สึกตัวอยู่เป็นนิटย์แล้ว ก็จะรู้สึกได้ทันทีว่า วิญญาณความรู้สึกนี้ ก็เป็น อนิจฉาทุกข์ อนตตา ไปตามกันทั้งหมด ให้กำหนดแต่ความรู้ไว้อันเดียว ไม่ให้เกี่ยวข้องในอารมณ์อื่น ทำความรู้ไม่ให้หันไปหา ใจนั้นย่อมได้รับความสงบ

นั้นแล้วซึ่งสมถะ

ต่อจากนั้นให้เพ่งพิจารณาแต่ธรรมที่เป็นปัจจุบัน คือ ให้รู้กายรู้จิต อะไรมีภารภูในกายให้เพ่งแต่วันนั้น อะไรมีภารภูอยู่ในจิตให้เพ่งแต่สิ่งที่ประภู กำหนดจิตจนจิตสงบ ตั้งเที่ยงมั่นอยู่ในอารมณ์อันเดียวได้แล้ว ก็จักเป็น ขณะกิสมารธบ้าง อุปจารสมารธบ้าง อัปปนาสมารธบ้าง สมารธหัง ๓ อย่างนี้เป็นผลของกัมมัฏฐานที่ตนทำมา สมารธนี้บางทีก็ได้จากรูปบ้าง ได้จากเวทนาบ้าง ได้จากลัญญาบ้าง ได้จากการบ้าง ได้จากวิญญาณบ้าง สุดแท้แต่ใครจะเกิดความสดลังเวชในข้อใดตอนใดได้ทั้งนั้น ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นอุบายเพื่อให้เลือกเท่านั้น ถ้าใครเห็นสมควรแก่จิตของตนแล้ว ก็ให้อาแต่ข้อนั้นๆ ไม่จำเป็นจะต้องเอาหัวทั้งหมด กัมมัฏฐาน ๒ อย่างนี้เรียกอีกโวหารหนึ่งว่า ขันธ์ ๕ นั้นจะมีมากอาการได้ก็ตาม ย่อมรวมลงที่กาย ๑ จิต ๑ เท่านั้น

ควรทำจิตให้ตั้งมั่นในกาย ให้รู้สภาพของกาย ตั้งมั่นในจิตจนรู้จิตของตนเท่านั้น ถ้าไม่รวมลงเข่นนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมไม่รู้สึกของสมารธและปัญญา อุปมาเหมือนอาหาร ถ้าใครๆ ไม่รวมลงถึงปากและห้องแล้ว ย่อมไม่รู้จักรลชาติอะไร และไม่เป็นประโยชน์ด้วยลำดับนั้น เมื่อท่านกระทำบามเพื่อยื่นในสมารธอันได้ก็ตาม ข้อสำคัญนั้น ให้ค่อยสังเกตจิตใจของตนให้ได้ ถ้าจิตตนเป็นสมารธอันได้ก็ตาม ให้มีสติตามระลึกได้อยู่เสมอ สัมปชัญญาให้ทำความ

รู้สึกตัวอยู่เสมอ เมื่อเรามีความรู้สึกตัวอยู่ในขณะกิสมารธก็ตาม อุปจารสมารธก็ตาม สมารธหัง ๒ นี้ ถ้าเราตามรู้ตามรักษาไว้ได้แล้ว จะเป็น สมารธพัล ก็จักเกิดเป็นอัปปนาสมารธ คือ สมารธเนแห่งแกลัวกล้า มีปัญญาอันแจ่มแจ้งโดยลำดับ ถ้าตนมีปัญญาณ เกิดขึ้น จะได้รู้ว่าจิตดวงเดียวนี้ย่อมเกิดได้ต่างๆ เป็นต้นว่า นี่จิต เป็นกามภพ นี่จิตเป็นธูปภพ นี่จิตเป็นอรูปภพดังนี้

อธิบายจิตที่เป็นภพ

จิตที่เป็นภพฯ นั้น คือ

๑. จิตที่มีอารมณ์ประกอบด้วยโถมนัส ทุกข์เวทนา ย่อมเกิดในอุบัյภูมิ ๔

๒. จิตที่มีอารมณ์ประกอบด้วยโสมนัส สุขเวทนา แต่อย่างต่ำย่อมเกิดในมนุษย์

๓. จิตที่มีอารมณ์ประกอบด้วยโสมนัส สุขเวทนาแรงขึ้นอีกย่อมเกิดในสวรรค์

๔. จิตที่มีอารมณ์ประกอบด้วยโสมนัส สุขเวทนาอันเกิดขึ้นจากสมารธและ mana ได้แก่ปิติธรรมที่แรงกล้าย่อมเกิดในรูปพรหม

๕. จิตที่มีอารมณ์ประกอบด้วยอุเบกษาเวทนาอันละเอียด ไม่มีรูปเป็นนิมิต จิตนี้ย่อมเกิดในอรูปพรหม

นี้แลกกำลังของสมจะป้อมเป็นไปได้ต่างๆ นี้ คือ จิตที่เกิดแก่ เจ็บตายอยู่ จิตเหล่านี้เกิดจากอำนาจของสมาชิก ๒ ประเพาดังนี้

๑. ขณะิกสมาชิก

คือ อาการที่จิตสงบเป็นขณะฯ ประยิบเหมือนคนกำลังเดินทางอยู่ ขานนึงก้าวไป ขานนึงยืนได้ช้าขณะ ขานนึงก็ก้าวกันไปอยู่อย่างนั้น

๒. อุปจารสมาชิก

คือ อาการที่จิตสงบลึกยิ่งไปกว่านั้น ประยิบเสมือนคนกำลังเดินทางอยู่ เมื่อไปเจอะสิ่งใดเข้าแล้ว ยอมยืนอยู่ทั้ง ๒ เท้าไม่ก้าวเดิน ครู่หนึ่งแล้ว ก็เดินต่อไปอีก นี้เป็นลักษณะของอุปจารสมาชิก

สมาชิกทั้งสองนี้ ยังไม่พ้นจากอันตรายได้ ยังมีข้อคิดอยู่มากถ้าเราไม่มีภูมิรู้พอด้วย ยอมเลือมไปบ้าง ติดอยู่บ้าง อันตรายยอมเกิดขึ้นโดยลำดับแห่งสมาชิกทั้ง ๒ นี้ คือ **บริกรรมนิมิต** ได้แก่การยึดมั่นคำบริกรรมไม่รู้จักปล่อยวาง นี้ประการหนึ่ง ปีติ ๔ เกิดขึ้นไม่รู้เท่า นี้ประการหนึ่ง แม้แต่เล่นนิมิตที่เกิดขึ้น ยึดถือเอาไว้เป็นของดีและชั้ง นี้ประการหนึ่ง ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ถ้ารู้เท่าทันยอมเป็นหนทางแห่งมรดกผลนิพพาน รู้ไม่เท่าทันเข้าใจว่าเป็นยึดมั่นถือมั่นแล้ว ยอมหลงไปในปีติทั้ง ๔ จะเคลิบเคลิ่มหลงให้ไป

ต่างๆ แสดงตนไปตามความรู้ความเห็น จนถือขั้งใหญ่เดชา กล้ายเป็นนักทำนายต่างๆ อันเป็นเหตุให้สมาชิกเสียไปเป็นต้นว่า สติอ่อนลวยไปตามอารมณ์นั้น มัวเม่า เคลิบเคลิ่มหลงให้ กล้ายเป็นข้าศึกประหารสมาชิกที่ดีแห่งแม่ปัญญา อันจะรู้แจ้งในไตรภพ เหตุนั้นจึงเรียกว่าข้าศึก

แต่ผู้ปฏิบัติในกัมมัฏฐานนั้น ก็ต้องการข้าศึกเหล่านี้แหล่ แต่ไม่ควรอนใจ เพราะเป็นทางเท่านั้น ธรรมดากันเดินทางไม่จำเป็นจะต้องยึดถือเอาทางนั้นไปด้วย ปล่อยไว้ตามเดิมนี้ดั้งนี้ ได้ บริกรรมนิมิตหนึ่ง ปีติ ๔ หนึ่ง อุดหนนิมิตหนึ่ง และปฏิภาคนิมิตหนึ่ง สิ่งเหล่านี้จะต้องผ่านไปทั้งนั้น แต่ไม่ควรจะยึดมั่นจนหลง เป็นต้นว่าเราถึงธรรมอันดีแล้วดังนี้

อธิบายบริกรรมนิมิต

บริกรรมนิมิต คือ ยึดถือเอาคำหวานเป็นที่ตั้งแห่งจิต เป็นต้นว่า ให้ยึดเอา พุทธิ บ้าง อรห บ้าง บทไดบทนั้น ก็เป็นของควรปล่อยวาง ไม่ควรยึดถือ เห็นว่าเรามีจิตมั่นคง มีสติและมีการพิจารณาอยู่ ให้ปล่อยวางคือ ให้หยุดจิตมั่นคงมีสติและมีการพิจารณาอยู่ ให้ปล่อยวาง คือให้หยุดคำบริกรรมเสีย แล้วกำหนดจิตให้รู้เฉพาะจิตที่รู้อันเดียว

อาการของปีติ ๔

๑. เมื่อเกิดขึ้นในใจแล้ว ทำให้ขันลูกขันพองและทำให้น้ำตาไหลออกโดยไม่รู้สึกบ้างและทั้งรู้สึกอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่ออกโดยโหมนัสเลี้ยจอะไร คือออกโดยสมนัสสูญดีอีบอิ่มใจในอารมณ์ที่เป็นกุศลเรียกว่า ชุथากาปีติ

๒. เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้เลิวยไปทั่วสรรพางค์กายและให้ประกายในใจเปลบๆ เหมือนแสงฟ้าแลบ หรือเหมือนแสงทึบห้อยเรียกว่า ขณะิกาปีติ

๓. เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ซื้อขายเรื่องขึ้นมากกระบดคางเหมือนลูกคลื่นกระแทกผ่าน เรียกว่า โوخนตปีติ

๔. เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้พูดไปต่างๆ เช่นนั่งสมาธิอยู่บ้างทีก็ยกมือไหว้และกราบลงแรงกล้าขึ้น แล้วหงลงลีมตัวบ้างทีก็ออกอุทานต่างๆ ที่นอกจากตนเจตนาไว้เดิม เคลิมไปปนเพ้อผลอตัวไปบ้าง เรียกว่า อุพเพงคากาปีติ

๕. เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้กายลั่นชาบช้านແມไป บางทีให้แลเห็นกายโตใหญ่บ้าง กายพองขึ้นบ้าง เล็กบ้าง เรียกว่า พรรณากาปีติ

ปีติทั้ง ๕ นี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วอย่างใดอย่างหนึ่ง ควรทำสติให้มั่นคง อย่าส่งใจไปตามอารมณ์ที่เกิดขึ้น ทำจิตให้แจ้งมั่นอยู่ อย่าลีมกาย ลีมจิต รักษาภิริยาภัย วาจา ใจมั่นคง อย่าปล่อยกายวาจาใจไปตามปีติ ถ้าปีติอย่างอ่อนก็พอกควร ถ้าอย่างแรงกล้าแล้วหากเราส่งจิตไปตาม จักเป็นเหตุให้ยึดมั่นยินดีติดอยู่ อย่าสำคัญว่าเราได้โน่นได้นี่ เพราะเป็น อนิจจ ทุกข อนตตตา หั้นนั้น จิตจักไม่เป็นสามัชชิอย่างดีได้ ถ้าเรามัวหลงยึดເວາแล้ว ปีตินั้นแหล่ะ จักกล้ายเป็นข้าศึกของสามัชชิปัญญา

ນິມຕ ດ

ອຸດຄ່ານິມຕ ຕ ປັກຄນິມຕ ຕ

ອຸດຄ່ານິມຕນັ້ນ ເມື່ອຈີຕເຮສງບລງແລ້ວຍ່າງໄດ້ຍ່າງໜຶ່ງ ຍ່ອມ
ປຣກູດເກີດຂຶ້ນໃນຈີຕຕ່າງໆ ເປັນຕົ້ນວ່າ ເຫັນດຳໆ ແດ່າ ຂາວາ ເປັນ
ກລຸ່ມເປັນກ້ອນ ບາງທີກໍເຫັນກາຍຕນປຣກູດ ເຫັນເປັນຜູ້ເປັນຄຸນແສດງ
ກີຣີຢາຕ່າງໆ ເຫັນຮູປພຣະພູທະເຈົ້າ ເຫັນສາວກ ເຫັນນຽກ ເຫັນສວຣົກ
ເຫັນໄປໝ່າເສີນສຸດ ອາກາຣໄດ້ກໍຕາມ ຮວມລົງກົໍຄົວ ເມື່ອເຮາຫລັບຕາກວານ
ແລ້ວແລ້ວເຫັນໃນໃຈນັ້ນແທລະ ຈັດເປັນ ອຸດຄ່ານິມຕ ທັ້ນນັ້ນ ຄ້າເຫັນນິມຕ
ທີ່ດີ ກໍຈະສຳຄັນວ່າເຮາໄດ້ດີ ຂອບໃຈ ແລ້ວຢືດຄືອເອາເປັນຄວາມມົນ ຄ້າ
ເຫັນນິມຕທີ່ໄໝ່ນ່າງປຣາຖາແລ້ວ ກໍຈະເກີດຄວາມກລັວຫວາດຫວັນ ຂະນັນ
ໃຫ້ທຳຄວາມຮູ້ເທົ່າເສີຍວ່າ ນິມຕເຫັນນັ້ນເປັນຂອງໄມ່ຈິງ ເປັນຂອງໜຸລອກ
ຈີຕ ຍ່ອມຕກອງຢູ່ໃນ ອົນຈຸຈົ ທຸກໆຂໍ ອັນຕຸຕາ ເກີດຂຶ້ນແລ້ວດັບໄປເປັນ
ຮຣມດາ ຄ້າເຂົ້າຍືດຄືອເອາ ຍ່ອມເປັນກີລັສ ຄືບັນຄຸປາຫານເກີກ
ປະເທດໜຶ່ງເຮີຍກວ່າ ນິມຕຕຸປາການ ແຫຼຸນນັ້ນຈຶ່ງຄວບປັບລ່ອຍວາງເສີຍ
ໃຫ້ທຳຄວາມຮູ້ສຶກ ອູ້ທີ່ກາຍທີ່ຈີຕຂອງຕານ

ที่จริงนิมิตเหล่านั้นมีใช้อีก คืออุกาражากจิตของเรานั้นเอง เกิดนเองหลอกตนเอง คล้ายกับนกที่กินอาหารส่องกระจากเรา เมื่อเห็นเงาของตนเอง แต่ไม่รู้ว่าเงาของตน มีจิต โลกบ้าง อิจฉาบ้าง เมื่อเกิดขึ้นแล้วยอมอ้าปากจะแย่งเอา อาหารที่ตนควบกินอยู่ยอมหลุดไป อุคหนิมิตนี้ ถ้าเราไปยืดถือเอามาเป็นอารมณ์แล้ว สามารถที่ดีและปัญญาที่ดีย่อมเลื่อมไปตกไปขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงควรปล่อยวางเสีย ถ้ายังมีน้อย ก็จักกล้ายเป็นอุปทาน เป็นข้าศึกอีก ถ้าเห็นนิมิตไม่่งำที่น่าเกลียดน่ากลัว ก็จะหวัดเสีย

เหตุนั้นมีมินิมิตเกิดขึ้น จะเป็นอาการใดก็ตาม อย่าหยิบเอาให้ทำความเข้าใจเสียว่า เป็นของไม่เที่ยงมั่นคงถาวรสิ่งใด ล้วนแต่ปริวรรตของ อวิชา ตัณหา อุปทาน ทั้นนั้น อีกอย่างหนึ่งท่านเรียกว่า กิเลสมาร มารคือกิเลส เป็นเหตุให้เจเรศร้าหมอง พะวงอยู่ในสิ่งนั้นๆ ข้อสำคัญอย่า่น้อมเข้ามาในจิตของตน เพราะเราเจตนาจะปฏิบัติฝึกฝนจิตใจให้บริสุทธิ์เท่านั้น ไม่ต้องการอะไร หมด ให้เพ่งดูกายดูจิต ให้เห็นกายและจิตของตน ทำความรู้อยู่จนรู้ว่าบริสุทธิ์หมดกิเลสหมดทุกข์แล้ว ถ้ารู้จริงอย่างนั้นแล้ว นั่นแหละถูก นอกนั้นอย่าหยิบถือเอามาเป็นอารมณ์

ปฏิภาคนิมิต คือ ให้แยกจิตออกจากนิมิต แยกนิมิตออกจากจิต คือเห็นความจริงของนิมิตว่าเป็น อนิจ ทุกข์ อนตรตา ทั้นนั้น ถ้ายังไม่ออก ไปมัวเม่าเล่นแต่นิมิตเหล่านั้นแล้ว จิตก็จะเคลื่อน

ออกจากสามิติที่ดี ถ้าจะให้รู้จิตดีแล้ว ควรยกนิมิตออกจากจิต ยกจิตออกจากนิมิต ก่อนที่จะยกออกจากได้นั้น ต้องพิจารณาเห็นเป็นไตรลักษณ์ คือนิมิตต่างๆ ที่ปรากฏ เล็กบ้าง โตบ้าง แคบบ้าง กว้างบ้าง ล่าวงบ้าง มาไกลบ้าง ไปใกล้บ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นของไม่เที่ยง ให้ยกจิตออกจากนิมิตเหล่านั้นเสีย จิตจึงจะพ้นจากนิมิตที่ปรากฏ กำหนดจิตเข้ามาตั้งอยู่เฉพาะกายเฉพาะจิตตามเดิม กำลังสติดเข้ามั่นเข้า ก็จะกล้ายเป็นอัปปนาสามิตอย่างแน่นหนา จนกว่าจะเกิดมีกำลังขึ้น

ต่อหนึ่งจักเกิดวิปัสสนาภัมมภูฐานโดยลำดับ บางคนก็ปรากฏ บางคนก็ไม่ปรากฏเสียเลย ถึงมีปั้งกัน้อย เพราะเป็นสิ่งไม่เที่ยง บางคนก็มาก ถ้าสมถะเกี่ยวย่อมปรากฏมาก ถ้าวิปัสสนาแก่ย่อมไม่ปรากฏ ถึงอย่างไรก็ตามขอสำคัญนั้นก็คือ ความรู้ถูกยรู้จิตของตนนั้นแหละถูก รู้จันรู้ว่าจิตของเรานั้นจากกิเลสแล้วยิ่งดี แม้จะไม่ปรากฏนิมิตก็ตาม ย่อมมีอานิสงส์อยู่นั้นเอง ถ้าจิตเราสงบ เป็นชนิกสามิติ อุปจารสามิตบ้าง ก็แต่สมถะอย่างต่ำ พอบีนบทของวิปัสสนาภูฐาน สามิติอย่างสูงคือ อัปปนาสามิตฯ จะเกิดขึ้นได้ ก็อาศัยอุปจารสามิตนั่นก่อน

อุปจารสามิต คือ จิตสงบเฉียบๆ ไม่่านเกิดขึ้นก่อน ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ความรู้ตัวเกิดขึ้นจึงจะเป็นภาน ภานนั้นหมายเอากิจเพ่งอารมณ์ มีรูป เป็นต้น ส่วนภานนั้น ถ้าเราต้องการให้

เกิดแล้วไม่มีเลือม จะต้องทำให้ชำนาญ วิธีทำ ให้นึกเอาไว้ตั้งแต่เดือนหนึ่ง เป็นต้นว่าลมหายใจ แล้วอย่างส่งจิตไปนึกถึงวัตถุอื่น หัดเพ่งอยู่ในวัตถุอันเดียว แล้วจึงประกอบขึ้น คือ วิตก ได้แก่การตรึกในวัตถุที่ตั้งขึ้นแล้วนั้น วิจาร ได้แก่การตรวจสอบหรือขยายในวัตถุอันนั้น จนเกิดความเข้าใจในวัตถุอันนั้น เป็นต้นว่า เท็นรูปอันนี้เป็นอสูรไม่สะอาดบ้าง ธรรมชาติบ้าง ต่อไปจิตก็เบา กายก็เบา ใจก็อิ่มเอบ กายอิ่มเอบ เรียกว่า ปิติ กายไม่ทุกข์เวหนา ใจไม่ได้เสวยเวหนา ใจไม่ได้เสวยเวหนาอันเป็นทุกข์ จึงเรียกว่าสุข นี่เรียกว่า ปฐมภาน มีองค์ ๔ คือ เอกคคตตา วิตก วิจาร ปิติ สุข

เมื่อเราจะทำ ให้เอาเอกคคตารมณ์ขึ้นก่อน คือให้เพ่งจิตให้อยู่ในรูปอันเดียว เป็นต้นว่าลมหายใจ แล้วค่อยขยายตัวออก ที่เรียกว่า วิตก คือให้ตรึกนึกในรูปนั้น จนเห็นรูปนั้นกระจำจังขึ้น ที่เรียกว่า วิจาร ส่วนปิติ และสุขไม่ต้องทำ เกิดขึ้นเอง เอกคคตตา วิตก วิจาร เป็นเหตุ ปิติ สุข เป็นผลลัพธ์สำเร็จเป็นปฐมภาน จนชำนาญเข้า การเพ่งเลิงก็แก่กล้าขึ้นตามลำดับ จนการตรึกในอารมณ์นั้นๆ ก็หายไป การตระ Gong หาย เพราะมีความเข้าใจบ้างแล้ว คือจิตเพ่งอยู่ในรูปนั้นๆ ก็ปรากฏแต่ปิติ ความเอบอิ่มกายและใจสุข ความเบ็นใจ เพ่งตามเข้าไปให้ชำนาญ อย่างถอนจิตออกจากอารมณ์ ให้เพ่งอยู่จมูกนั่นคง ถ้าจิตมั่นเข้า ก็ถือเป็น ทุติยภาน คือคงเหลือแต่ปิติ สุข เอกคคตตา แล้วรู้อยู่ที่ปิติ อันปรากฏในกายอันหมายပ เมื่อจิตมั่นเข้าๆ จนหลุดออกจากภาระของปิติ จะเหลืออยู่แต่สุข

กับเอกคคตตา คือจิตเข้าสู่ ตติยภาน แล้วเพ่งจิตให้รู้น้อยในอารมณ์ อันนั้น อย่างถอนจิตออกจากอารมณ์เดิม เพ่งอยู่ในวัตถุนั้นๆ จนจิตเป็นอัปปนาภาน เพ่งแห่งเมฆร่วมไฟ

ต่อหนึ่นจิตย่อ้มรู้สึกว่างใส่ขึ้น เป็นเหตุให้ปล่อยวางในรูปอันหมายที่ปรากฏ ปรากฏรูปอันละเอียดเพ่งอยู่ที่รูปอันนั้น ที่เรียกว่า เอกคคตารมณ์อันเดียว ความวางเฉยต่ออารมณ์ภายนอกย่อมมีคงเหลืออยู่แต่อุปega มากับเอกคคตารมณ์ ๒ อย่างดังนี้ เรียกว่า จดุตติภาน จนชำนาญคล่องแคล่วกล้าหาญ เป็นสมารธิพลัง ต่อหนึ่งย่อมเกิดวิชชา วิปัสสนาญาณอย่างแรงกล้า สามารถที่จะบรรลุอริยมรรคอริยผลขึ้น เหตุนั้นจึงให้ยับยั้งจิตไว้ให้นานๆ เลี้ยก่อน มีฉะนั้นจะเลยเข้าไปสู่อรูปภานฯ นั้น ดังนี้คือ ถ้าจะเข้าไปสู่อรูปภานก็ให้เพ่งอยู่ที่ว่างๆ นั้น เมื่อทำความเพ่งอยู่อย่างนี้ เรียกว่า อรูปภาน ที่หนึ่ง เรียกว่า อาการลับๆ จลนภาน คือมีความรู้ลึกว่างๆ ทางกายตน มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ โลงโง ไม่ปรากฏรูปเป็นนิมิตเลย ถ้าผู้มีปัญญาอ่อน อาจจะเข้าใจว่าตนลึกลับนิพพาน แต่ที่จริงเป็นอรูปภานส่วนหนึ่ง

เมื่อรู้เห็นแล้วให้เพ่งอรูปภานที่สองต่อไปอีก เมื่อจะเพ่งต่อให้ปล่อยวางความว่างนั้นแล้วย ให้ทำความรู้ลึกอยู่ในอารมณ์นั้นๆ แต่รู้นั้นจะว่ารู้ดีมีปัญญา ก็ไม่ใช่ จะว่ารู้ชั่วเป็นอกุศล ก็ไม่ใช่ ได้แต่เพ่งอยู่แต่รู้เท่านั้น ซึ่งนี้ เรียกว่า วินิญาณเมจายตนภาน คือรู้

ไม่เมื่ออาการ บางที่ถ้าไม่มีปัญญาอาจเข้าใจว่ามิพพาน แต่ที่จริงก็ อรูปманส่วนหนึ่ง เมื่อรู้เช่นนี้เพ่งให้ลະเอียดเข้าจันเห็นว่าจิตของ เรานี้ไม่มีอะไรเลย เป็นของว่างเปล่าอยู่เดียว ไม่เห็นมีอะไรประภูมิ แล้วให้กำหนดครุฑ์ในอารมณ์นั้นจนชำนาญ ก็เป็นอรูปมานที่สาม มี สุขยันและเอียดแต่ไม่ใช่พพาน เป็นอาทิบุญญาติวนามาส่วนหนึ่ง ต่างหาก แล้วให้อยู่ที่รู้เห็นที่มีอยู่นั้น จนอารมณ์อันละเอียดนี้ เปลี่ยนไป ถ้าไม่ถอนจิต เพ่งอยู่แต่เฉพาะอารมณ์ อารมณ์ที่ว่า อะไรๆ ไม่มี แล้วกำหนดจิตดาวนั้นให้มั่นเข้า ทำความเพ่งอยู่จน เหลือแต่รู้อันเดียว แต่รู้อันนี้จะว่ารู้ก็ไม่ใช่จะว่าไม่รู้ก็ไม่ใช่ จะว่า มีลัญญาจำได้ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่มีลัญญาจำได้ก็ไม่ใช่ ยังตัดสิน ความจริงในอารมณ์นั้นๆ ยังไม่ได้ เพราะจิตตอนนี้การเพ่งพิจารณา อ่อนลง เพราะความสุขอันประณีตบังเกิดแล้ว ก็มิได้เพ่งหา เหตุและปัจจัยกำหนดไม่ได้จึงตกอยู่ใน อรูปมาน ๔ ที่เรียกว่า เนวสัญนาสัญญาตันมาน จะว่าหมดความจำได้หมายรู้ก็ไม่ใช่ จะว่ามีลัญญาจำได้หมายรู้เหลืออยู่ก็ไม่ใช่ ฉะนั้นมีอัจฉิตร เปลี่ยนแปลงโดยความรู้ก็ตาม โดยความเห็นก็ตามค่อยเพ่งตามอยู่ ทำความรู้นี้ให้รอบคอบอยู่ในอารมณ์นั้นๆ เลีย ไม่ให้ติดสุขอัน ละเอียด นี้ก็เป็นเหตุให้ปล่อยวางสังขารธรรมทั้งปวงได้ อรูปมาน ๔ นี้มิใช่อื่น ได้แก่จิตติดอยู่ที่นาม ๔ อย่างนั้นเอง คือ ติดสุข เวทนาหนึ่ง สุขนั้นงานนิมิตเครื่องหมายมิได้ เป็นของว่างเปล่าเป็น แต่รู้สึกอยู่ นี้อรูปมานที่ ๑ อรูปมานที่ ๒ นั้นคือ จิตติดอยู่ใน วิญญาณเพ่งความรู้เป็นอารมณ์ ความรู้นั้นก็เป็นของว่างๆ เปลาๆ

มีแต่ความรู้ที่เกิดติดต่อ กันไปไม่มีที่ลิ้นสุดยุติลงได้ นี้เรียกว่า วิญญาณภูจายตันมาน คือ ติดอยู่ที่วิญญาณขั้นนี้ อรูปมานที่ ๓ นั้น คือติดอยู่ในสังขารที่เกิดขึ้นดับไป ไม่มีอะไร หั้งหมดประภูมิ เป็นนิมิตเป็นแต่คิดๆ นึกๆ อยู่ในอารมณ์นั้น นี้เรียกว่า อาทิบุญญาติ วนามาส่วนหนึ่ง คือติดอยู่ในสังขารขั้นนี้ อรูปมานที่ ๔ นั้น จิตติด อยู่ในลัญญาความจำเป็นต้นว่าสิ่งผ่านมานั้นหรือเป็นอยู่นี้จะว่ามี ความรู้จำได้ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่มีความรู้จำก็ไม่ใช่ ฉะนั้น จึงตกอยู่ใน เนวสัญนาสัญญาตันมาน

อรูปมานทั้ง ๔ นี้ มีสุขเวทนาเป็นภาคพื้น ติดต่อเนื่องกัน มาแต่ อรูปมาน ที่ ๑ มีสุขอันละเอียดสุขุมที่สุด แต่มีความรู้ความ เห็นยังไม่แท้ ยังไม่จริง ยังปล่อยวางความรู้ความเห็นไม่ได้ คือใช่ แต่ความเพ่งไปเสมอๆ มิได้ตรึกตรองหาเหตุและปัจจัย จิตตอนนี้ ย่อมขาดความตรึกตรองอยู่นั้นเอง เพราะสุขสบายนะเอียดมากหา ประมาณมิได้ ฉะนั้นผู้ห่วงพันทุกข์จะเพ่งพิจารณาเพ่งเข้าไปแล้ว ให้เพ่งกลับออก ไปฯ มาฯ อยู่จนชำนาญคล่องแคล่ว แล้วให้ตรวจ หาเหตุและปัจจัยจนเกิดความรู้ขึ้นว่า นี้คือจิตติดอยู่ในลัญญาขั้นนี้ คือความจำได้หมายรู้ นี้จิตติดอยู่ในสังขารขั้นนี้ปุรุ่งแต่งความคิด นี้จิตติดอยู่ในวิญญาณขั้นนี้ ความรู้ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัยแห่ง นามรูป นามรูปทั้ง ๔ นี้ย่อมครอบกำกันอยู่เป็นธรรมชาติ เมื่อ เข้าใจเช่นนี้แล้วให้เพ่งรูปเป็นอารมณ์ ตรึกตรองไปมาให้ลະเอียดเข้า จนจิตตั้งมั่นเป็นเอกคดีารมณ์ ทำจิตให้เป็นอารมณ์นั้น จะเป็น

กามารมณ์ตาม รูปารมณ์ตามเป็น อรูปารมณ์ตาม ให้เพ่งถอยไปถอยมา ถอยเข้าถอยออก กำหนดจิตให้มั่นอยู่แล้วเพ่งพิจารณาอารมณ์นั่นๆ จนรู้ความเกิดและความดับของเข้า แต่เราอย่าสำคัญว่าเป็นผู้เกิดผู้ดับ ทำจิตเป็นกลางวางแผนอยู่ เป็นเหตุให้รู้ความจริง ตั้งนี้

รูปман ๔ และอรูปمان ๔ นี้ รวมลงมือการทำโดยย่อ ๒ อย่าง คือ เพ่งรูปทั้ง ๔ อันได้อันหนึ่งเป็นอารมณ์เรียกว่า **รูปمان** อารมณ์อันเดียวนั้น เป็นไปได้ถึงจตุตถุณาน คือต่างกันแต่อาการที่เพ่งเท่านั้น ส่วนอรูปมานั้นก็เกิดมาจากรูปมานั้นเอง คือสุขกายเป็นที่ตั้งแห่งอารมณ์ นี้เพ่งสุขเป็นอารมณ์เดียวเป็นไปได้ถึง เนเวสุขภูนาสุขภูยาตనમາනเหมือนกัน ต่างกันแต่อาการ คือความรู้ความเป็นอยู่เท่านั้น รวมลงเป็นภาษาไทยเราก็คือ เพ่งกายหนึ่ง เพ่งจิตหนึ่งเท่านี้ รูปมานเปรียบเสมือนผลมะม่วง อรูปมาน เสมือนรสมะม่วงจะนั้น เพราะว่าผลมะม่วงเป็นรูป รสมะม่วงเป็นนาม เพราะไม่มีใครเห็นได้ว่า รสนั้นปราภูมิเป็นรูปร่างลักษณะ อย่างไรไม่ได้ เพราะเป็นของละเอียด นี้และถ้าใครไม่เข้าใจและไม่ได้ปฏิบัติตามในขั้นสมาธินี้ ก็เป็นเหตุให้สำคัญผิด บางทีถึงกับเห็นว่าตายสูญ ความเห็นเช่นนี้ก็คือเป็นผู้มีดอยู่ จนมองหาตัวไม่พบ ที่ตามมองหาไม่พบไม่เห็นแล้ว ย่อมตัดสินว่าตายสูญดังนี้

ความเห็นเช่นนี้เป็นความเห็นที่มีด เหมือนกับนักค้นสมัยนี้

ได้ค้นกันจนเห็นความจริงเช่น ไฟเวลาดับแล้ว คนที่ไม่ยอมเห็นว่าไม่สูญ นักค้นเขาว่าไฟไม่สูญ บางทีอาจนำมาใช้อีกได้ โดยไม่ต้องใช้ถืออย่างราชธรรมดานี้แหล่งนี้ได้ กาย ใจ อนุชัญราชตายแล้วก็ไม่สูญ จะซึ่งส่วนหมายบฯ ให้เห็นเช่นคนตายแล้ว ต่างคนก็จะเห็นว่ากายของคนนั้นหายไปหมด แต่ความจริงของราชถึงเหลืออยู่คือราชตุตินิกเป็นดินตามเดิม ราชตุน้ำก็เป็นน้ำตามเดิม ราชตุไฟก็เป็นไฟตามเดิม ราชตุลมก็เป็นลมตามเดิม แต่ส่วนอาการหายไป เช่น ลม ขน เล็บ พัน หนัง เนื้อที่สมมุติกันหายไป แต่สภาพของราชตุเดิมเขามิหายสูญ คงเป็นอยู่เช่นนั้น ถ้าคนที่หลงสมมุติจะตกใจที่เดียวในการตาย ถ้าใครเห็นความจริงแล้ว ยอมไปไม่เบิกคือลักษณะเปลี่ยนอาการของรูปต่างหาก ที่เราตกใจกันก็เพราะยังดีกายนี้ว่าเป็นของเรา เหตุนี้เองเมื่อตายก็เห็นว่ากายสูญ ยิ่งเกิดความตกใจมาก เพราะไม่รู้ความจริงของรูปกาย เมื่อไม่รู้ความจริงของรูปกายนี้แล้ว กล้ายังผิด เป็นมิจฉาทิฏฐิ ว่าตายสูญ ถ้าตายสูญแล้ว นรกร สรรษ์ มาร พรหม นิพพานไม่มี

ถ้าจริงเช่นนั้น พระพุทธเจ้าก็จักเป็นคนโนยิ่งกว่าเรา เพราะสุขในปัจจุบันชาติ เดียวนี้ kra ก็แสวงหาได้ทุกคน จนที่สุดสัตว์ดิรัจชานก็ยังรู้จักหากินได้ พระพุทธเจ้าจะต้องมากลสอนใช้ความเพียรลึงกับสละชีวิตใจทำไม่ คนที่เห็นว่าตายสูญ ที่เกิดมาแล้วถูกอาชีพซักจุ่งให้ทำมาหากินอยู่ตามดินฟ้าอากาศ เปรียบเหมือนบุคคลที่ตาบอดตาใส่มาแต่กำเนิด เมื่อเติบโตขึ้นแล้วถูกพ่อแม่

เพื่อนมิตรจะมีอเข้าไปในถ้ำ ยอมไม่รู้ตัวเลยว่า นอกถ้ำหรือในถ้ำ เพราะแล้วเมื่อเห็น ถ้ำตนแล้วเมื่อเห็น ก็นึกว่าที่ไหนก็คงมีแต่มีดหั้งนั้น ถึงเขามาให้ฟังว่านอกถ้ำส่วน ในถ้ำมีดก็ไม่เชื่อ เพราะความมืดของตนนี้ดันได ความเห็นที่ว่า กาย ใจ นราก สวรรค์ มาร พรหม นิพพาน ไม่มี ตายแล้วสูญ เช่นนี้เป็นความมืดของตนต่างหาก วิชาของตนเรียนไม่ถึงความเกิดความตาย แล้วยอมเห็นว่าตายสูญ นราก สวรรค์ มาร พรหม นิพพานไม่มี เห็นเขามาเล็กนั้น พรรชนำถึงการปฏิบัติคือ สมารถ ปัญญา เพื่อแก้ภาพแก้ชาติที่เราเห็นว่าสูญ ก็นึกจะหายมอยู่ในใจว่าพกนี้เองที่หลง แต่ที่จริงตนหลงไม่รู้ตัว ผู้ที่เห็นว่าตายแล้วจะต้องเกิดอีกนั้น อาศัยมิกิเลสตันหาวยิชชา ยังพัวพันหัวใจอยู่ จะต้องเกิดเรื่อยไป ผู้ที่แล้วเมื่อเห็นแล้วยอมว่า สูญหมด

พระพุทธเจ้าของเรายังเป็นผู้ประชัญ ท่านเป็นผู้ฉลาดประกอบด้วยคือ สมารถ ปัญญา และเห็นได้ว่าไม่สูญ เหมือนกับนายช่างทองผู้ฉลาด และเห็นน้ำแร่เหลือจากภูเขา ยอมพูดได้ว่าที่น้ำไม่เหมือนห้อง แล้วนำมายากร ชวนาเข้าไปดู เขายอมไม่รู้เรื่องมองเห็นแต่น้ำไม่เหลือ ออกจากหินก็นึกว่าคนนั้นโกหก คนนั้นเห็นจะเป็นคนเสียสติ เห็นน้ำไม่เหลือเป็นเรื่องไปได้ดังนี้ แต่ที่จริงตนไม่มีวิชาต่างหาก ถ้ามาในกึ่งคนสมัยทุกวันนี้ ยิ่งแลเห็นได้ง่าย คนที่เห็นว่าตายแล้วยังมีวิชาอยู่ตระบีดียอมเกิดขึ้น นี้เหมือนนายช่างทองผู้มีความรู้ คุณที่เห็นว่าตายสูญเหมือนชวนา จะหาวิชา

ความรู้ในการสังเกตเรื่องมีด

ผู้ที่รู้จะร่วงในความเกิดและความตายนี้ จะต้องเรียน จิตวิทยา คือความรู้ในทางจิตเป็นจิตวิชาความรู้ในทางคิดที่เรียกว่าวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกคคตตา เป็นบุญวิชชา ชั้นที่ ๑ ในทางพระพุทธศาสนา เพ่งเข้าไปจนเหลืออยู่แต่ ปีติ สุข เอกคคตตา เป็นทุติยวิชชา ความรู้ในชั้นที่ ๒ เพ่งเข้าไปจนเหลืออยู่แต่ สุขกับเอกคคตตา เป็น ตติวิชชา ความรู้ชั้นที่ ๓ เพ่งเข้าไปจนเหลืออยู่แต่ เอกคคตตา กับอุเบกษาเป็น จตุตถวิชชา ชั้นที่ ๔ เมื่อจบแล้วหมดวิชชาในโรงเรียนนั้นๆ คือ ความรู้ในรูปกาย รู้ได้ว่าเป็น ราก เป็น อสุก เป็น อนิจ ทุกข อนตุตา เมื่อรู้ตอนนี้แล้วบางคนก็ไม่เรียนต่อ ยอมแล้วทำไปในทางผิด ตัวอย่างเช่นแสดงตนเป็นผู้มีถือบ้าง เป็นไปในทางโทรศัพท์บ้าง เป็นไปในทางเวทมนตร์กลคาถาอุดมใช้เป็นวิชาหากินไปตามความหลง

ถ้าผู้มีทรัพย์ คือความเชื่อต่อมรรคผลนิพพานแล้ว เรียนต่อไปในสถานที่อื่น คือ อรูปปาน ๔ ใช้วิธีเพ่งจิตเลย เป็นต้นว่า เวลานี้จิตเราระคิดอะไร ดีหรือชั่ว มีสติลัมปชัญญะรู้ตัว คิดว่าชั่ว ตามเพ่งแก้ไขจนดับ เหลือแต่ความคิดที่ดี เมื่อเกิดความคิดที่ดีก็มีสุข เมื่อใจมีสุขให้เพ่งสุขอันนั้น อย่าถอนจิต ถึงจะคิดก็คิดในสุขนั้นๆ เพ่งเข้าจนชำนาญในการเพ่งสุข ถอนออกแล้วจะทำอีกได้ สุขนี้แหละเป็นสมญญาของอรูปปานแห่ง ๔ เปลี่ยนแต่ความเห็นต่างหาก

สุขอันเดียวนี้เมื่อคราเพ่งเป็นภาระณ์ให้มั่นหรือนานเข้า เป็นอรูปภานที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ จนจบชั้น ต่อนั้นให้กลับมาตรวจวิชาที่เรียนครั้งแรกอีก กลับไปกลับมา จนเป็นอัปปนาภานแหน่งอยู่

รูปภานที่ได้แล้วเปรียบเหมือนข้าราชการที่รับบำเหน็จบำนาญของรัฐบาลเมื่อตนพัฒนาแล้ว บางคนก็นอนกินบำนาญอยู่ไม่ใชวันนั้นๆ ให้เป็นประโยชน์แก่ตนอีก ปลีกตัวเสีย เปรียบเสมือนคนที่ได้รับรูปภาน อรูปภานแล้ว ไม่ทำประโยชน์ในโลกุตระต่อไป ที่จะทำนั้น ให้เพ่งตรวจดูความรู้เดิมในทางรูปภานและจิต จนเกิดวิปัสสนาภาน ที่เรียกว่า ปรัชญา คือความรู้ชั้นสูงต่อไปอันเป็นบันไดที่จะให้สำเร็จในโลกุตระ

อาศัยอัปปนาภานเพ่งจิตแหน่งอยู่เป็นรูปภานที่ ๑ ถ้าผู้มีปัญญามาก เมื่อจิตเป็นสมารธนิคหน่อยกำหนดนามเลย คือ เพ่งจิตพิจารณาภาระณ์จนแจ้งชัด เห็นความจริงของนามรูปแล้ว จิตที่ยึดอยู่ในนามรูปดับ ในระหว่างดับจากสภาพเดิมนั้นเรียกว่า โคตຽุจิต เกิดขึ้น เมื่อจิตมีความรู้ได้ว่า จิตโลภียะเป็นอย่างนี้ฯ จิตโลกุตระเป็นอย่างนั้นฯ รู้เช่นนี้เรียกว่า โคตຽุภาน คือรู้เรื่องของพระนิพพาน ตอนนี้สำหรับผู้แก่ในการเพ่งจิตเจริญวิปัสสนาเป็นส่วนมาก ย่อมได้สำเร็จเป็นปัญญาวิมุตติจำพากหนึ่ง ส่วนวิชาทางโลภียะอ่อน คือวิชาสามัญไม่ได้ครบ วิชาแปดก็ไม่ครบปฏิสัมภิทาสี่ก็ไม่ครบ แต่ที่จุดสำคัญก็คือ อาสวักขยญาณอย่างเดียว

เป็นสำคัญ นี้สำหรับผู้เพ่งจิตเพ่งรูปห้อย ไม่ชำนาญ

ส่วนพากหนึ่งแก่กล้าสมณะคือเจริญรูปภานเป็นลำดับ ไม่รับด่วน หวานไปๆ มาๆ จนชำนาญในรูปภานและอรูปภาน แล้วกลับมาตั้งจิตในจตุตภานให้แก่กล้า คือเพ่งรูปเป็นมิติที่เรียกว่า อุดคหນมิติ เมื่อเพ่งไปตามอาการของรูปภาน เมื่อปรากฏขึ้นแล้วขยายเข้ายายออกได้ เรียกว่าบุภิภาคมิติ จนจิตแหน่งแนว มีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้รู้ตัว เพ่งอยู่จนจิตวางเฉย เที่ยงอยู่กับภาระณ์เดียว ไม่เกี่ยวกะด้วยภาระณ์ภายนอก จนจำได้หมายรู้ว่า จิตในรูปภานกับรูปภานที่ ๔ นี้เป็นสำคัญ ทำจิตให้มีกำลังโดยอาการต่างๆ ตอนนั้นให้ทำความเพ่งเลิงอยู่ที่ จตุตภาน คือเพ่งเฉยอยู่ทำจิตให้เที่ยงเป็น เอกคคたりมณ์ ให้เพ่งจิตในที่อันเดียวเป็นสติปัญญา เป็นภากยานปัสสนาสติอันละเอียด คือ เพ่งภากยในภากย เมื่อความเพ่งมาก ความสว่างย่อมปรากฏ จิตตอนนี้จักเกิดวิชาน่าอัศจรรย์ต่างๆ ในทางโลภียะและโลกุตระ ตามสมควรแก่กำลังภานประการหนึ่ง

วิชาในทางภานนี้ เป็นวิชาแก่ความทุกข์ของตนหมายได้แต่คนรวมได้คิดและวางแผน ม้าหาแต่ริษากความรู้ที่จะผูกมัดตัวเองให้ของอยู่ในทุกข์เรื่อยไป ฉะนั้นเมื่อครา ต้องการสุกใสสะอาด ลงทำจิตของตนให้เกิดสมารธภาน อันเป็นสมบัติของพระอริยเจ้า

รูปปาน และ อรูปปามาṇ ๔ รวมเรียกว่า สามบัติ ๔ รวมลงเป็น ๒ อย่างคือ โลกียมาน ๑ โลกุตตรามาṇ ๑ โลกียมานนันท์ได้แก่ผู้ได้มาṇแล้ว สำคัญว่าสิงเหล่านั้นเป็นเรา สำคัญว่าเราเป็นสิงเหล่านั้นฯ ยึดมั่นถือมั่น ไม่ทำความรู้ปล่อยวางตามสภาพความจริงนั้นเลี่ย ก็ตกลอยู่ในลักษณะทิภูมิ ความเห็นเป็นเหตุให้อว่าสิงเหล่านั้นเป็น ของฯ เราหรือเป็นเรา ก็กล้ายเป็นลีลพตปramaṇ คือเห็นว่ามาṇ นี้คือสิทธิ์วิเศษนัก เราจะอธิบัจ្ឍາให้เป็นอย่างไรก็สามารถได้ และ ยอมเป็นจริงด้วย จะนั้นถ้าเข้ายึดมั่น จึงตกอยู่ในลีลพตปramaṇ และความลงลึกในพระพุทธ พราหมณ์ พราสงฆ์ ก็ไม่ Jerome แจ้ง เพราะเป็นได้เพียงเท่านั้น ก็ไปมัวเมะหลงอยู่ในสิงเหล่านั้นฯ จะนั้น โครงการถึงแล้ว ทำได้แล้ว แต่มิได้ลังโโยชน์ ๓ ก่อน ก็ตกลอยู่ใน โลกียมาน ทั้งนั้น โลกียมานนี้เสื่อมง่ายที่สุด อะไรมากระบุ ไม่ได้เลยคอยจะเลื่อม บางทีนั้นทำได้ ลุกมาเดินเท่านั้น ก็เสื่อม รูป เสียง กลิ่น รส โภภูมิพะ ธรรมารมณ์ภายนอกมากกระทบกาย ก็เสื่อม เว้นแต่ผู้ชำนาญจริงๆ

ส่วนโลกุตตรามาṇนันท์ เมื่อทำรูปปานและอรูปปามาṇได้แล้ว มาเพ่งพิจารณาจนชำนาญ แล้วเจริญวิปัสสนาต่อ รู้แจ้งเห็นจริง ในโลกียะว่าอารมณ์ทั้ง ๒ นี้ ล้วนแต่เป็น อนิจฉ ไม่เที่ยง ทุกข์ เป็น ทุกข์ อนุตตา มีใช่ตัวตนเราขอไร เมื่อมีความรู้เกิดขึ้นแล้วยอม ปล่อยวางอารมณ์นั้นๆได้ เมื่อจิตขาดจากรูปปานและอรูปปามาṇ ก็ เข้าโลกุตตระคือเข้ากระแสพระนิพพานได้แล้ว ตัดสังโโยชน์ทั้ง ๓

ขาด คือ ลักษณะทิภูมิ วิจิกิจชา สีลพตปramaṇ เป็นที่ยงต่อพระ นิพพาน ถ้าใครได้แล้วละสังโโยชน์ได้ เรียกว่า โลกุตตรามาṇ คือ สมาริ ปัญญา ก็กล้ายเป็นโลกุตตระทั้งหมด เมื่อชำนาญในมาṇทั้ง ๒ นี้แล้ว ยอมเกิดวิชชาต่างๆ ในทางพุทธศาสนา เป็นโลกียวิชชา และโลกุตตรวิชชาบ้าง แปลกลจากวิชาของโลกธรรมชาติ คือจะต้อง เกิดขึ้นโดยลำดับแห่งมาṇของตน เป็นต้นว่า วิชชา ๓ วิชชา ๔ ปฏิสัมภิทา ๔ ตามสมควรแก่กำลังมาṇของตน

วิชา ๓

๑. บุพเพนิวาสานุสติญาณ มีญาณความรู้ตามระลึกชาติได้
๒. จุตุปปاتญาณ มีญาณความรู้ในเรื่องเกิดและจุติของสัตว์ได้
๓. อาสวกุขญาณ มีญาณความรู้ทำ อาสวากิเลสให้ลิ้นได้

อธิบายญาณที่ ๑

หมายເອງระลึกชาติได้นັ້ນ ດືວ່າ ດຽວແຮງຈະຕ້ອງເປັນຜູ້ຂໍານາມໃນສติປັບປຸງຈານທີ່ ๔ ສຕິກລໍາ ຍ່ອມຮູ້ຄວາມຈົງຂອງຮູບທີ່ມີອູ້ໃນປັຈຈຸບັນນີ້ກ່ອນ ດືວ່າເພັງຮູບທີ່ປາກວຸ ເພັງໄປເພັງມາຈະປາກວຸປັວັນ ລະເອີຍດີທີ່ເກີດໆ ດັບ ຖ້າ ຮູ້ພຣ້ອມທີ່ ๓ ກາລ ດືວ່າ ອົດີຕີທີ່ລ່ວງລັບແລ້ວ ມາຍ່ອມກຳທັດໄດ້ ນັບຕັ້ງແຕ່ຮູ້ປັບປຸງທີ່ແຮກ ວັ້ນທີ່ຮູ້ປັບປຸງເປັນຍ່າງໄວ ທັງ ວັ້ນ ຮູ້ປັບປຸງເປັນຍ່າງໄວ ຕີ່ ๑ ເຊື່ອນຮູ້ປັບປຸງເປັນຍ່າງໄວ ທັງ ๓ ເຊື່ອນ ເປັນຍ່າງໄວ ທັງ ๗ ເຊື່ອນເປັນຍ່າງໄວ ທັງ ๑๐ ເຊື່ອນເປັນຍ່າງໄວ ມີຮູປພຣະນ

ลักษณะเป็นอย่างไร มีความเป็นอยู่อย่างไร บริโภคอะไร ย่อมตามกำหนดได้ จนเดิบโตมา ๑ ปี ๒ ปี ๓ ปี ๔ ปี ๕ ปี จนถึงปัจจุบัน ย่อมกำหนดครุความจริงของรูปได้ต่อไป จนอนาคตกาลก็ได้มารูปนี้ถาวร ๓๐ ปี ๔๐ ปี ๕๐ ปี จนแตกต่าง รูปจะต้องเปลี่ยน อย่างนั้นๆ ย่อมกำหนดได้ตลอด ถ้าความรู้ต้องนี้แก่กล้าเป็น มาตรติดีจริง ในอดีตกล่าวล่วงแล้วนับแต่ ๑ ชาติ ๑๐ ชาติ ๑๐๐ ชาติ ๑๐๐๐ ชาติ ย่อมระลึกได้สุดแท้ที่กำลังญาณแห่งตน อาการ ของนามที่สิงอยู่ในรูป ก็ได้เหมือนกันกับรูป

อธิบายญาณที่ ๒

หมายเอาความรู้ในปฏิสัชิวิญญาณที่เกิดๆ ดับๆ คือ กำหนดรู้ความเคลื่อนไหวของจิตที่เป็นปัจจุบันของตนนี้จนชำนาญ บางที่เกิดเป็นจิตอบาย บางที่เกิดเป็นจิตมนุษย์ บางที่เกิดเป็นจิต สวรรค์ เป็นพรหมโดยอาการต่างๆ จิตหายาบๆ และละเอียด ย่อม กำหนดรู้ได้ในเรื่องของตนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก่อน ถ้ากำลัง ญาณแก่กล้าเข้า ก็กำหนดรู้ได้ในสัตว์โลกที่เกิดอยู่ตายอยู่นี้ จะไปทางดีหรือชั่วประการได้ ย่อมกำหนดรู้ได้ด้วยตาทิพย์ภายในใจ มีเช่นกันที่เราใช้อยู่นี้

อธิบายญาณที่ ๓

หมายเอาความรู้ในอริยสัจธรรมทั้ง ๔ กำหนดรู้ในทุกนี้ได้ว่า มาจากต้นเหา กำหนดรู้ได้ในเรื่องที่ดับต้นเหา คือรู้จักรูปบรรดาแล้ว เจริญมรรค จนเกิดนิโรขึ้นเห็นแจ้งในทุกชั้นจัง สมุทยลัจจ นิโรข ลัจจ มรรคลัจจ์กำจัดกิเลส และต้นเหามานะทิฏฐิตามสมควรแก่ กำลังปัญญาของตน อาศากขยญาณนี้ได้แก่ ตัววิปัสสนาญาณ

วิชชา ๒

๑. วิปัสสนาญาณ ความรู้เจ็บชัดในธาตุขั้นธ์ อายตันะ ทำฤทธิ์ในทางใจได้
๒. มโนมายทิธิ แสดงฤทธิ์ได้ ได้ฤทธิพย์ พังค์พท์สำเนียง ไก่กลิ้งได้
๓. อิทธิวิธี รู้จักกำหนดใจของคนอื่นได้ ระลึกชาติได้ ได้ตาทิพย์และเห็นอวัติ โดยไม่ต้องใช้ลิมตาดู เห็นอนาคตของตน
๔. ทิพพโสด รู้จักทำอาสavaให้ลิ้นได้
๕. เจโตปริยญาณ รู้จักกำหนดใจของคนอื่นได้
๖. บุพเพนิวาสานุสสติญาณ รู้จักกำหนดใจของคนอื่นได้
๗. ทิพพจกุช รู้จักกำหนดใจของคนอื่นได้
๘. อาสวกุชญาณ รู้จักกำหนดใจของคนอื่นได้

อธิบายวิปัสสนาญาณที่ ๑

นั้นหมายถึงเอกสารความรู้เจ็บชัดในธาตุทั้ง ๖ คือมหาปฏิรูป ๔ อาการธาตุ ๑ วิญญาณธาตุ ๑ ยอมกำหนดรู้ความจริงของธาตุนั้นๆ เป็นต้นว่า เห็นเป็นสามัญลักษณะเสมอ กันหมด ปรากฏเป็นไตรลักษณ์ญาณ คือ อนิจจตา ความไม่เที่ยง ทุกขตา ความเป็นทุกข์ อนตุตตา มีใช้ตัวตนเราเข้า เห็นเป็นสังขารธาตุคลุมกันอยู่ กำหนดรู้ด้วยวิปัสสนาปัญญา กำหนดรู้ด้วยญาณ ๓ คือ อตีตาญาณ รู้กาลที่ล่วงแล้วของธาตุนั้นๆ หนึ่ง อนาคตตั้งสัญญาณ รู้กาลข้างหน้าของธาตุนั้นๆ หนึ่ง ปัจจุบันญาณ รู้ปัจจุบันที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้ากำหนดรู้ได้แล้วชัด จึงจัดว่าวิปัสสนาญาณรู้ขั้นธ์คือ ธาตุ ๖ นั้น ย่นลงเสมอ ๕ อย่างคือ รูป Kong หนึ่ง เวทนา Kong หนึ่ง สัญญา Kong หนึ่ง สัจาร Kong หนึ่ง วิญญาณ Kong หนึ่ง เรียกว่าขั้นธ์ ๕ ขั้นธ์ ย่นลงเสมอ ๒ อย่าง คือ นาม ๑ รูป ๑ แล้วขยายออกเป็นอาการ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่เรียกว่า อายตันะ ความรู้เจ็บชัดในกองธาตุขั้นธ์ อายตันะเหล่านี้ จึงจัดเป็นวิชชาข้อหนึ่งโดยปอ

มโนมายทิธิ

แสดงฤทธิ์ในทางใจได้นั้น ได้แก่การทำกายtranและกายอื่นให้ปรากฏแก่คนอื่นได้ จะน้อมนึกไปทางใด ยอมสำเร็จเป็นความจริงได้ โดยไม่ต้องเคลื่อนไหวกายเลย วิชชาอันนี้อาศัย

การประกอบราตรี ๔ ขึ้นเป็นสมญญาณแล้วว่าคัยการเพ่งของ mana
อธิษฐานจิตอย่างไรก็เป็นไปได้

อุทิชชิ

แสดงဓาทร์ได้ต่างๆ นั้น เช่น คนมายา ทำให้มนุษย์เหล่านั้น
แต่น้อย คนน้อยทำให้เป็นคนมากก็ได้ หรือจะเดินผ่านไปในที่ต่างๆ
เช่น เดินไฟ เดินน้ำ เดินไปในที่แจ้ง ทำให้กายเล็กก็ได้ ให้โตก็ได้
จนถูงต่ำด้ำขาว เผ่าแก่ชราหรือหนุ่ม สุดแท้แต่ตนจะประสงค์
และบันดาลตินฟ้าอากาศให้เกิดฝน เกิดลม เกิดไฟ แผลนิดนี้เหว
ต่างๆ ก็เป็นไปได้ด้วยกำลัง mana

ทพพิสต

หูทิพย์นั้นคือ พังค์พท์เสียงลำเนียงไก่ไกล จะเป็นเสียง
มนุษย์หรือเทวดาได้ สุดแท้แต่ตนจะเพ่งฟังเสียงอะไร ย่อมาเร็วๆ ได้

ทพพจกุ

ตาทิพย์นั้นคือ มองเห็นไก่เป็นไก่ ไม่ว่าคนหรือวัตถุ
อันใดอันหนึ่ง ย้อมแลเห็นได้โดยแจ้งชัดได้ โดยไม่ต้องลีบตา
เหมือนมนุษย์ธรรมดาก

เจตปริยญาณ

รู้จักกำหนดใจผู้อื่นได้ว่า ดีหรือชั่ว หมายหรือละเอียด

เกลี่ยดซัง หรือหัวดีต่อเรา ย่อมาเร็วๆ ได้ คนๆ นั้นจะคิดอย่างไร
รู้ได้ชัดในทางใจ

ปุพเพนิวาสานสัลตญาณ

ระลึกชาติได้

อาสาภุญญาณ

ความรู้จำจัดกิเลสได้ มี รากะ โถสະ โมหะ เป็นต้น ให้พ้น
ไปจากใจของตน (มีคำอธิบายแล้วในวิชชา ๓)

ปฏิสมภิทา ๔

๑. อตุณปฏิสมภิทา ปัญญาสูตรแกจนาในอรรถธรรม
๒. ธรรมปฏิสมภิทา ปัญญาสูตรแกจนาในธรรม
๓. นิรุตติปฏิสมภิทา ปัญญาสูตรแกจนาในภาษาคำพูด
๔. ปฏิภាពปฏิสมภิทา ปัญญาสูตรแกจนาในไหวพริบ

อธิบายข้อ ๑ อตุณปฏิสมภิทา

ปัญญาสูตรแกจนาในอรรถนั้นคือ รู้จักคำอธิบายในธรรมนั้นๆ
ให้กว้างขวาง รู้จักถอดเอาใจความมาอธิบายให้คนฟังเข้าใจถูกต้อง
ตามความมุ่งหมายของธรรมนั้นๆ มีให้ผิดจากพุทธประสงค์ จะ
พูดมากก็ได้ใจความ พูดน้อยก็ไม่ขาดใจความ คำที่ผิดแก่ให้เป็นถูก
สิ่งที่ถูกแต่หยาบก็อธิบายให้ละเอียดได้ ไม่ขาดตก

ອົບາຍຂ່ອງ ຕະນະປົງສະກິກາ

ปัญญาเร็อกณาในธรรมนั้นคือ รู้จักแยกธรรมทั้ง ๒ ประเภท
ออกเป็นคนละส่วน ไม่รับคนกัน ส่วนกุศลแยกเป็นส่วนหนึ่ง
สมมุติตั้งขึ้นเป็นกัญญาณธรรมฝ่ายดีควรประพฤติตาม ส่วนอกุศล
แยกเป็นส่วนหนึ่ง สมมุติตั้งขึ้นเป็นบาปธรรมฝ่ายชั่วไม่ควรประพฤติ
และรู้จักอธิบายกุศลและอกุศลเป็นชั้นๆ คือกุศล จดออกเป็น ๓
อย่างคือ อย่างหมาย อย่างกลาง อย่างละเอียด แล้วยังรู้จักธรรม
ที่เป็นกุศลอันเป็นเครื่องปราบ คือคีลปราบกิเลสอย่างหมาย สามารถ
แก้กิเลสอย่างกลาง ปัญญาแก้กิเลสอย่างละเอียด นี้เป็นความรู้
ขั้นปริยัติ แต่ทว่าจะต้องปฏิบัติให้เกิดมีในตน คือ รู้จักปฏิบัติ
ประกอบคีลขึ้น เพื่อละອกุศลミュต ประกอบสมารถขึ้นเพื่อละอกุศล
อย่างกลาง คือนิรันต์ประกอบปัญญาขึ้นเพื่อละอกุศลออย่างละเอียด
คืออวิชชาที่เป็นสังโภชัน รู้จักแยกธรรม รู้จักปฏิบัติตาม จนรู้
ปฏิเวชธรรมอันสูงสุดจึงเรียกว่า ธรรมปฏิสมภิทา รู้แต่พูดได้แต่ทำ
ไม่ได้ ยังไม่ถูกตามความประسنคงของข้อธรรมนั้น

ອົບາຍຂໍ້ ๓ ນ່ຽຕຸຕິປົງລະນິກາ

ปัญญาเร็วแตกวนในภาษาคำพูดต่างๆ นั้นได้แก่ บุคคลสัญญา
คือรู้จักพูดให้ถูกความประسنค์ของบุคคลที่มาส่องเสพ บริสัญญา
รู้จักในบริษัท ๔ เป็นต้นว่า อุปاسกคนนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ อุปัสก
คนนั้นจะต้องพูดอย่างนั้น รู้จักพูดถูกต้องตามฐานะ และชั้นภูมิ
ของคนนั้นๆ กิจขุ่สามเณรหมื่นนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ตามชั้นภูมิ

พูดให้คนฟังเข้าใจได้ในภาษาของตน เช่น ชาวนาจะต้องพูดอย่างหนึ่ง พ่อค้าจะต้องพูดอย่างหนึ่ง กษัตริย์จะต้องพูดอย่างหนึ่ง รู้จักทำคำพูดของตนให้ถูกถูนานะของคนนั้นๆ ได้ มีชื่อภาษาหน้ายานอก ถ้าหากว่ารู้จริง ความรู้นั้นจะเป็นผลแก่เขาอย่างไร ถ้ารู้จริงก็ยกให้ท่านผู้นั้นเลีย แต่พระพุทธเจ้า คงประสงค์ให้รู้คำพูดที่เหมาะสมแก่ความต้องการของบริษัทเป็นส่วนมาก เมื่อครรชได้จริง เรียกว่าเป็นผู้มีปฏิสัมภิทาข้อี้

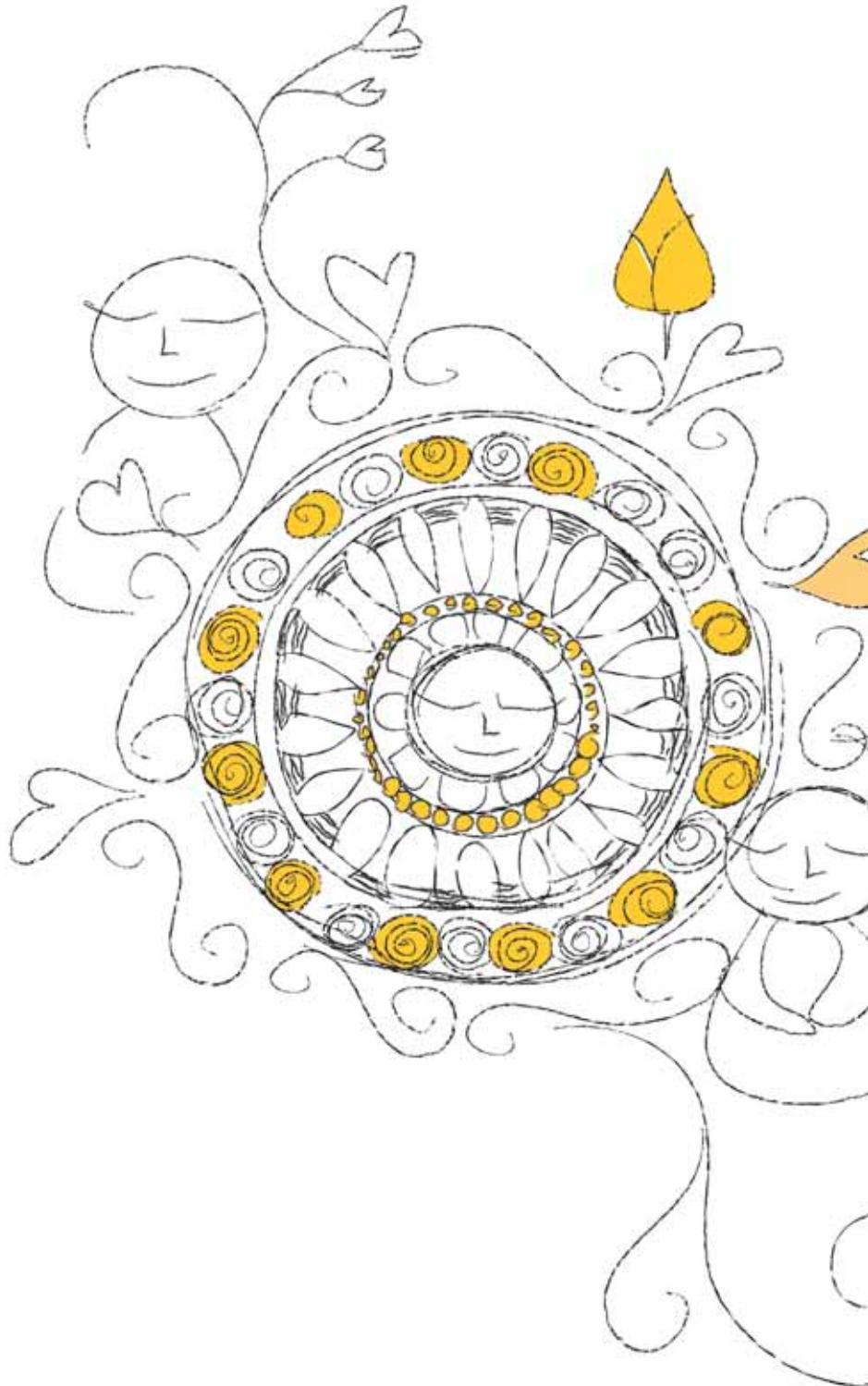
ອົບາຍຂ້ອງ ແກ້ໄຂການປັ້ງສະນິກາທາ

ปฏิสัมภิทา ๔ นี่ ผู้ที่ได้นั่งจะต้องเป็นผู้เดย์เจริญวิปัสสนา
มาก่อนจึงจะได้ วิชชา ๓ กิตาม วิชชา ๔ กิตาม ปฏิสัมภิทา ๕

ก็ตาม จะเกิดขึ้นในลำดับแห่งภารกิจของตน ย่่อนลงตามภูมิแล้วคงมี ๒ คือ เสขภูมิ ได้แก่พระโพสดา สกิทาดา และอนาคตมิผล จนถึงบุญชันรณีหนึ่ง อเศขภูมิ ได้แก่พระอรหัตผลนี้หนึ่ง วิชาเหล่านี้ก็สำคัญอยู่แต่อ่าวสวักยภูณอย่างเดียว นอกจากนั้นจะได้หรือไม่ได้ไม่สู้สำคัญ วิไชยวาระหริยเจ้าจะได้ทุกองค์ เช่นบางจำพวก วิชา๓ วิชา๙ และปฏิสัมภิทา ๕ ก็ได้ไม่ครบ อย่าไว้แต่บุญชันเลย แม้พระอรหัตบางองค์ก็ไม่ได้ ถึงได้แก่ทำอาสาให้สิ้นไปเฉยๆ คนที่จะได้นั้นจะต้องเคยเป็นผู้อบรมสมควรวิปัสสนาจากพระพุทธเจ้า เป็นนิสัยมาก่อนจึงจะเป็นมาได้ ในที่สุดแห่งการทำภารกิจจะต้องเป็นมาโดยอาการเช่นนี้

ลำดับนี้จะย้อนกล่าวในวิปัสสนา ก้มมภูจาน เพราะบางจำพวกย่อมไม่ชำนาญในการทำภารกิจได้บ้างก็นิดหน่อย เช่น บางจำพวกชอบตรึกษาเหตุผลของนามรูป เจริญไตรลักษณภูณ บำเพ็ญภารกิจแต่พอสมควร แล้วก็เจริญวิปัสสนา ก้มมภูจาน วิปัสสนา ก้มมภูจานนั้น จักเกิดขึ้นได้ในลำดับของจตุตถภาน ถ้าผู้อ่อนมานา วิปัสสนา ก้มมภูจานจะเกิดขึ้นได้ในลำดับแห่งปัญมภาน มีอุปจารสมាជิเป็นเหตุ เมื่อมีเหตุเช่นนี้แล้ว ทำการเพ่งพิจารณา เป็นวิปัสสนา ก้มมภูจานเลยที่เดียว เป็นทางรู้แจ้งเห็นจริงในรูป หรือรูปที่เรียกตามอาการขั้นนี้ ๕ คือรู้แจ้งเห็นจริงในกองรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เหล่านี้ว่าเป็น อนิจ ทุกข อนตตา ทำปัญญาอันนั้นให้มีกำลังเป็นปัญญาพลัง

ถ้ากำลังวิปัสสนาแก่กล้ามาก สติอ่อน รู้ไม่เท่าทัน ก็จักมีความสำคัญเห็นผิดเกิดขึ้น ๑๐ อย่าง เรียกว่า วิปัสสนูปกิเลส คืออาการของวิปัสสนาหันเอง ถ้าลงยืดถือเอกสารลายเป็นวิปัสสนูปกิเลส เป็นเหตุให้ตนสำคัญผิดไปว่า เราสำเร็จมรรคผลนิพพานไปแล้วได้ เพราะกิเลสตอนนี้ละเอียดมากนัก หรืออีกนัยหนึ่ง เรียกว่าข้าคึกของวิปัสสนา ถ้าสติปัญญาไม่เสมอภาคแล้ว จะกล้ายเป็นผิด คิดติดอยู่ไม่รู้ตัว สำคัญว่าเรามหาดกิเลส กิจที่จะต้องทำก็ไม่มีดังนี้ กิเลส ๑๐ อย่างนั้นล้วนมละเอียดมาก ถ้าเกิดขึ้นแล้วย่อมไม่เชื่อได้ เหตุนั้นจึงควรคึกช้ำไว้ให้รู้ จะได้แยกจิตออกจากธรรมนั้นๆ เลี่ยดังจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า เพราะเกิดขึ้นในลำดับแห่งวิปัสสนา ก้มมภูจาน

วีปัลสนากัมมังคลาน

วีปัลสนากัมมังคลานนั้น แปลว่า อุบَاຍทำให้เกิดความรู้ความเห็นในทางใจ คือเห็นคติธรรมด้าของ รูปธรรม ๑ นามธรรม ๑ ที่แยกออกจากเป็นขันธ์ ๕ รู้เห็นเป็นสภาวะธรรมเป็น อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา ทั้ง ๓ นี้ เป็นนิมิตของวีปัลสนากัมมังคลาน ถ้ากล่าวถึงวีปัลสนาแล้ว ทำไม่ถึงกล่าวถึงรูปกัมมังคลานและขันธ์ ๕ อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา อีกเล่า เพราะในสมถกัมมังคลานก็เห็นกล่าวแล้ว มีคำอறราพิบายว่า เรื่องของสมถกัมมังคลาน นั้นก็อยู่ในรูปกัมมังคลาน อรูปกัมมังคลาน นั้นก็จริงอยู่ แต่ความรู้ความเข้าใจจะเอียงต่างกันไปอีก แต่ วีปัลสนากัมมังคลานนั้น ก็ยกเอารัตถุอันเดียวกันนั้นเอง คือยกเอา รูปวัตถุหนึ่ง อรูปวัตถุหนึ่ง ไว้หารหนึ่งเรียกว่ารูปนาม แยกออกไป เรียกว่าขันธ์ ๕ นั้น ว่าเป็น อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา ยังไม่เจ้มแจ้ง ชัดเจน เป็นการทำจิตใจให้สงบ พอกเป็นบทแห่งวีปัลสนากัมมังคลาน เท่านั้น

ถ้าเข้าถึงวิปัสสนา ก้มมักขามแล้วความรู้ความเห็นใน อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา ในขันธ์ ๕ นั้น จะเมะเจ่งชัดเจนขึ้นอีก เปรียบโวหาร หนึ่งว่า ความรู้ความเห็นนั้น เปรียบเสมือนบุรุษตัดตันไม้มลงแล้ว เต่ายมได้จุดเผาด้วยไฟ ส่วนความรู้เห็นของวิปัสสนา นั้นเปรียบ เสมือนบุรุษตัดตันไม้มลงแล้วจุดเผาด้วยไฟ ความโล่งเตียงของ ป่านั้นจะแลเห็นผิดกันมากที่เดียว แต่หากเป็นป่าอันเดียว กันนั้นเอง ฉันได้แล ความรู้ความเห็นของสมตะ กับความรู้ของวิปัสสนา ย่อมต่างกัน ฉะนั้น การที่เจริญวิปัสสนานั้นคือ แยกขันธ์ ๕ ออก เป็นกองๆ ก่อนคือ ๑. รูปขันธ์ ๒. เวทนาขันธ์ ๓. สัญญาขันธ์ ๔. สังขารขันธ์ ๕. วิญญาณขันธ์ เมื่อแยกเช่นนี้แล้ว เพ่งพิจารณา รูปทั้งปวงที่ปรากฏในจักษุหาร คือ ตา ว่ารูปทั้งหลายนี้ (อตีต วา) รูปที่ล่วงไปแล้วแต่ก่อนๆ นั้น นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา ที่ ยังเป็นกาลละเอียดนั้น (อนาคต วา) รูปอันบังเกิดลีบไปภาย หน้าจนแตกตับหนึ่ง (ปจจุปปนุน วา) รูปอันบังเกิดในปัจจุบันที่ เชนพายหน้านี้หนึ่ง (อชุณตุต วา) รูปที่บังเกิดภายในคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย (รูปทิพย์ ที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งจิต) นี้หนึ่ง (พหิทุชา วา) และรูปอกรอกกไปจากตา หู จมูก ลิ้น กาย ของตนนั้น คือ รูป เลี้ยง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

สิ่งที่ปรากฏเหล่านี้ทั้งล่วงแล้วและยังไม่ถึงและปัจจุบันนี้ ให้ เพ่งพิจารณาลงไปเป็นจุดอันเดียว กัน เป็นไตรลักษณ์ตามโดย สามาก คือ รูปทั้งหลายที่ล่วงแล้วหน่าว่า (สพพ รูป) รูปทั้งหลายนั้น

ย่อมเป็น อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา คือ เกิดขึ้นแล้วยอมจิบหายไปเป็น ธรรมดा ไม่เป็นแก่นสารอะไร ปรากฏขึ้นแล้วครุ่นหนึ่งขณะหนึ่ง แล้วดับไป ย่อมไม่สมประถานาของผู้ต้องการเลย ในรูปชาตินี้ เป็นไปเสมอหน้ากันทุกจำพวก นิวราระของรูปเวทนา ความเสวย อาหารนั้นแยกออกเป็น ๒ ประเภทก่อน คือ ๑. เวทนาอกที่ เกิดขึ้นจากตากับรูปกระบวนการ กุบกับเลียงกระบวนการ จมูกกับกลิ่น กระบวนการ กับรูปพะ คือ เย็นและร้อนกระบวนการ เหล่านี้จัด เป็นเวทนาอก ๒. ถ้าจิตโสมนัสยินดี เกิดสุขเวทนา คือรู้สึกใน ทางใจนี้หนึ่ง ถ้าจิตไม่ชอบ มีโหมนัสเกิดขึ้น ย่อมเสวยทุกข์เวทนา รู้สึกในทางใจนี้หนึ่ง ถ้าจิตไม่ยินดีไม่ยินร้าย ย่อมเกิดอุเบกษา เวทนา รู้สึกเคยในทางใจนี้หนึ่ง รวมความว่าเวทนาภายในนั้น ได้แก่ จิตที่เสวยอารมณ์ทั้ง ๓ คือ สุขเวทนา ทุกข์เวทนา อุเบกษา เพระ ความรู้สึกเหล่านี้ ย่อมมีในจิต เวทนาทั้ง ๒ ประเภทนี้ (อตีต วา) ล่วงไปแล้วก็ตาม (อนาคต วา) ยังไม่ถึงก็ตาม (ปจจุปปนุน วา) ปัจจุบันเฉพาะหน้าก็ตาม ให้เพ่งลงไปเป็นจุดอันเดียว กัน เป็น อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนตตา ไม่ใช่ตัวตนของเรา เกิดขึ้นแล้วยอมจิบหายไปเป็นธรรมดा นิวราระที่สอง

สัญญา ความจำได้หมายรู้นั้น แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ความจำภายในกันนี้ ความจำภายนอกนี้ ความจำภายนอกนั้น คือ จำรูป เลี้ยง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ในเวลาตาเห็นรูป ทุฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส โผฏฐัพพะกระบวนการ เพระ ธรรมารมณ์

ที่เกิดจากใจ นี้ประภาคหนึ่ง จำก่ายในคือความรู้สึกในใจว่า นี้ สุขเวทนา นี้ทุกข์เวทนา นี้อุเบกษาเวทนา ธรรมเหล่านี้ยอมรู้ได้ ในทางใจ จึงเรียกว่า สัญญาภัยใน เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว ให้พิจารณาทั้ง ๓ ก้าล คือ (อตีต วา) ล่วงไปแล้วก็ตาม (อนาคต วา) ยังไม่มาถึง ก็ตาม (ปจจุปปัน วา) ปัจจุบันที่ปรากฏเฉพาะหน้าก็ตาม ภายนอก ก็ตามภัยในก็ตาม ให้เพ่งลงไปในจุดอันเดียวกัน เป็น อนิจ ทุกข์ อนตตา ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนตตาไม่ใช่ตัวตนของเรา เกิดขึ้น แล้วยอมดับไปเป็นธรรมดा นี้วาระที่สาม

สั้นๆความปรุงแต่ง ก็แยกออกเป็น ๒ ประภาค คือ อุปakhin naklāngkhār aleon nūpakhin naklāngkhār คือ สั้นๆที่ไม่มีใจครอง นั้นได้แก่ ต้นไม้ และภูเขาอันธรรมชาติแต่งขึ้น สั้นๆที่มีใจครอง นั้น ได้แก่ มนุษย์และสัตว์ดิจฉาน สั้นๆที่มีใจครองแยกออกเป็น ๒ ประภาคคือ ภายนอกหนึ่ง ภัยในหนึ่ง ภายนอกนั้นหมายเอา มหาภูรูปทั้ง ๔ ประชุมกันเข้าเรียกว่า ภัย อันธรรมชาติแต่งขึ้น คือกรรมนี้หนึ่ง ภัยในนั้นหมายเอา จิตสั้นๆ คือนามธรรม ความคิดปรุงต่างในทางใจมี ๓ อย่างคือ

๑. บุญญาภิสั้นๆ คิดปรุงแต่งในทางที่ดี
๒. อบุญญาภิสั้นๆ คิดปรุงต่างในทางชั่ว
๓. อุบัญญาภิสั้นๆ คิดปรุงแต่งในทางไม่ดีไม่ชั่ว

ให้เพ่งลงทั้ง ๓ ก้าล (อตีต วา) ล่วงไปแล้วก็ตาม (อนาคต วา) ยังไม่มาถึงก็ตาม (ปจจุปปัน วา) หรือปรากฏในเฉพาะหน้า ก็ตาม ภัยในก็ตาม ภายนอกก็ตาม ให้เพ่งพิจารณาจุดเดียวกัน เป็นไตรลักษณะว่า อนิจ จิต สรุขารา อุปทานยธรรม มิโน อุปปุชชิต วา นิรุธรรมนุติ สั้นๆทั้งหลายไม่เที่ยงหน惚 (เป็นทุกข์) เพราะมี ความเกิดขึ้นแล้วเลื่อมลั่นไปเป็นธรรมดा (เกิดขึ้นแล้วยอมดับไป) ยอมเป็น อนิจ ทุกข์ อนตตา หั้งลั่นนิ่วาระที่สี วิญญาณความรู้ แจ้งแยกออกเป็น ๒ ประภาคคือ ภัยในหนึ่ง ภายนอกหนึ่ง ภัยใน นั้นคือรู้แจ้งว่า นี้สุขเวทนา นี้ทุกข์เวทนา นี้อุเบกษาเวทนา ที่รู้สึก ปรากฏขึ้นทางใจ ภายนอกนั้นคือรู้แจ้งทางตา หู จมูก ลิ้น ภัย ใน เมื่อมีรูป เสียง กลิ่น รส โภภูตพะ เย็นและร้อนมากกระทบภัยแล้ว จิตเกิดความยินดีบ้าง ยินร้ายบ้าง เจ็บบ้าง เรียกว่าธรรมมณ วิญญาณทั้งหลายเหล่านี้ ให้เพ่งพิจารณาเป็นไตรลักษณ์ ๓ ก้าล คือ (อตีต วา) ที่ล่วงไปแล้ว คือตั้งแต่ปัจจุบันนี้ วิญญาณก่อเกิดนั้นก็ตาม (อนาคต วา) อนาคตที่ยังไม่มาถึงก็ตาม (ปจจุปปัน วา) หรือ ปรากฏเฉพาะหน้าก็ตาม ภายนอกก็ตาม ภัยในก็ตาม ยอมเป็น อนิจ ทุกข์ อนตตา หั้งลั่น ยอมไม่มั่นคงถาวรสิไรเลย เมื่อ พิจารณาจนเห็นแจ่มแจ้งโดยอาการได้อาการหนึ่ง เรียกว่า วิปัสสนา ภawan เป็นหนทางแห่งมรรคผลนิพพานนี้แล

สมถกัมมภูฐานก็ดี วิปัสสนา กัมมภูฐานก็ดี ยอมมีความ รู้สึกความเข้าใจต่างกัน แต่เป็นวัตถุอันเดียวกันนั้นเอง ถ้าหาก

โครงการพัฒนาทุกข์จริงๆ แล้ว คงคือภาษาขันธ์ ซึ่งของตนให้เป็นสมถวิปัสสนาบ้าง จะลำดับว่าเรารู้แล้ว สิ่งเหล่านี้รู้แล้วก็จริง แต่ยังจะไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็คงไม่รู้อยู่นั้นเอง สิ่งที่รู้ว่าไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้ว่ารู้ จิตกลับกอกหลอกตอนอยู่เสมอ ความรู้ซึ้งจำตามสัญญาณไม่เที่ยง อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นได้ รู้ซึ้งนั้น คนนอกศาสนาเขาก็อาจรู้ได้ อ่านหนังสือออกก็จะรู้กันเท่านั้นเอง เหตุนั้นผู้ต้องการรู้จริงแล้ว จะรีบเพ่งความรู้ หยั่งลงที่ขันธ์ ซึ่งให้รู้แจ้งเห็นจริงถึงจะละเอียด ถึงจะเป็นนักศาสนาที่แท้

ลำดับนี้จะอธิบายถึงวิปัสสนาภูณโดยลำดับ แต่จะต้องยกเอาวิสุทธิ ๗ มาอธิบายก่อน เพราะเป็นบทแห่งวิปัสสนาภูณ

วิสุทธิ ๓

๑. สลักสุทธิ

คือ ชำระคีลตามชั้นภูณิของตนให้บริสุทธิ์หมดจดจากเวททั้ง ๕ มีปณาติปาต เป็นต้น พร้อมทั้งกาย วาจา จิต

๒. จิตตวิสุทธิ

คือ จิตสงบชั่วขณะเป็นชนิกสามารถบ้าง เป็นอุปจารสมารี พโณียดๆ จิตสงบแน่น่วงอย่างใดอย่างหนึ่ง พอบเป็นที่ตั้งแห่งวิปัสสนา

๓. กิจกรรมสุทธิ

คือ จิตพิจารณาฐานานาม ๒ นี้ รู้จักแยกออกเป็นส่วนๆ ยกขึ้นๆ ตรัตรัลักษณภูณ รู้ว่านามรูปนี้เป็น อนิจ ทุกข อนตตา ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตนเราอย่างไร

๔. กบข่าวตระหนักรู้

คือ กำหนดธุรีเหตุและปัจจัยแห่งนามรูปนั้นว่า เพราะอะไร เกิดขึ้นก่อน นามรูปจึงเกิดขึ้นนี้หนึ่ง เพราะอะไรดับ นามรูปดับนี้หนึ่ง กำหนดตรวจสอบดูทั้ง ๒ เงื่อนนี้จนหมดลงสัยในขณะนั้น ทั้ง อดิทที่ล่วงแล้ว ทั้งอนาคตที่ยังมาไม่ถึง ทั้งปัจจุบันอันเป็นอยู่ เนพะนามรูปที่ปรากฏ จิตที่รู้อารมณ์ปัจจุบันนี้ สุขุมละเอียด แண์ແเน่เวมั่นคงกว่าที่เคยเป็นอยู่ ตอบนี้จักเกิด **วิปัสสนูปกิเลส ๑๐** อวย่าง อวย่างโดยอย่างหนึ่ง ถ้าสติสมารธิปัญญาไม่ทันกัน ก็เป็นเหตุให้สำคัญผิดติดอยู่และยึดเอามาเป็นอารมณ์ แล้วย่ออมหลงไป เลื่อมไปจากธรรมซึ่นสูงแต่ตอนตน ที่กล่าวว่าข้าคึก ก็เรียก คือ

๑. โວาโล

คือ โววาสแสดงสว่างนำอัศจรรย์ยิ่งนัก ป้าไม้มะแล้วขากหามไม่ปรากฏ สว่างหนักเข้าใจนเพลิน จนลืมกาญลืมจิต ติดพันอยู่ในความสว่างอันนั้น

๒. ญาณ

คือ ความรู้นำอัศจรรย์ แล้วถือขั้งยึดเอาไว้ตตุที่รู้เห็นนั้น บ้างยึดเอาความรู้อันนั้นบ้าง บางทีก็สำคัญว่าตนเป็นผู้สำเร็จธรรมวิเศษ สมมุติตนเองว่าเราหมดกิจแล้วบ้าง ความรู้ในชั้นนี้ได้รู้จริงๆ แต่ไม่ปล่อยความรู้เห็นอันนั้นตามสภาพความจริงได้

๓. ปีติ

คือ ความเอิงอิ่มใจแรงกล้าขึ้น คือ เกิดจากประสบอารมณ์ที่วิเคราะห์อันตนมีความประราณนาเดิมนั้นแล้ว เมื่อประสบเข้าย่อมยินดีปราโมทย์ จนลืมกาญลืมจิตติดอารมณ์นั้นอยู่

๔. ปสุสหะ

คือ ความสงบแห่งจิตอย่างยิ่ง จิตโน้มอยู่ เพลินอยู่ในความสงบอันนี้จนติดความสงบนั้น

๕. สุข

คือ ความสุขอันสุขุมละเอียด ซึ่งเกิดความวิเคราะห์ตนเพียงพเป็น แล้วจิตเสวยอารมณ์นั้น สุขตอนนี้จะเอียด สบายยิ่งนัก แล้วยึดเอาความสุขอันนั้น

๖. อธิโมกุข

คือ ความห้อมใจเชื่อมั่นในความรู้ความเห็นของตน ว่าfin แหลมมรรคผลนิพพาน

๗. ปคุคหา

คือ ความเพียรก็กล้าหาญ เพราะยินดีอารมณ์ที่รู้เห็นนั้นฯ

๙. อุปภูมิ

คือ สติมีกำลังกล้าแต่ปัญญาอ่อน ทำความปล่อยวางในอารมณ์นั้นๆ ไม่ได้ (เกิดความพลุกพล่านไป)

๑๐. อุเบกษา

คือ จิตนิ่งเฉยอยู่ในธรรมอารมณ์อันละเอียด ไม่รู้ความจริงแล้วยึดเอาเสวยอารมณ์อันนั้นอยู่

๑๐. นิกนติ

คือ ความพอใจในการมโนที่ตนรู้ต้นเห็นนั้นๆ แล้วก็สำคัญไปต่างๆ

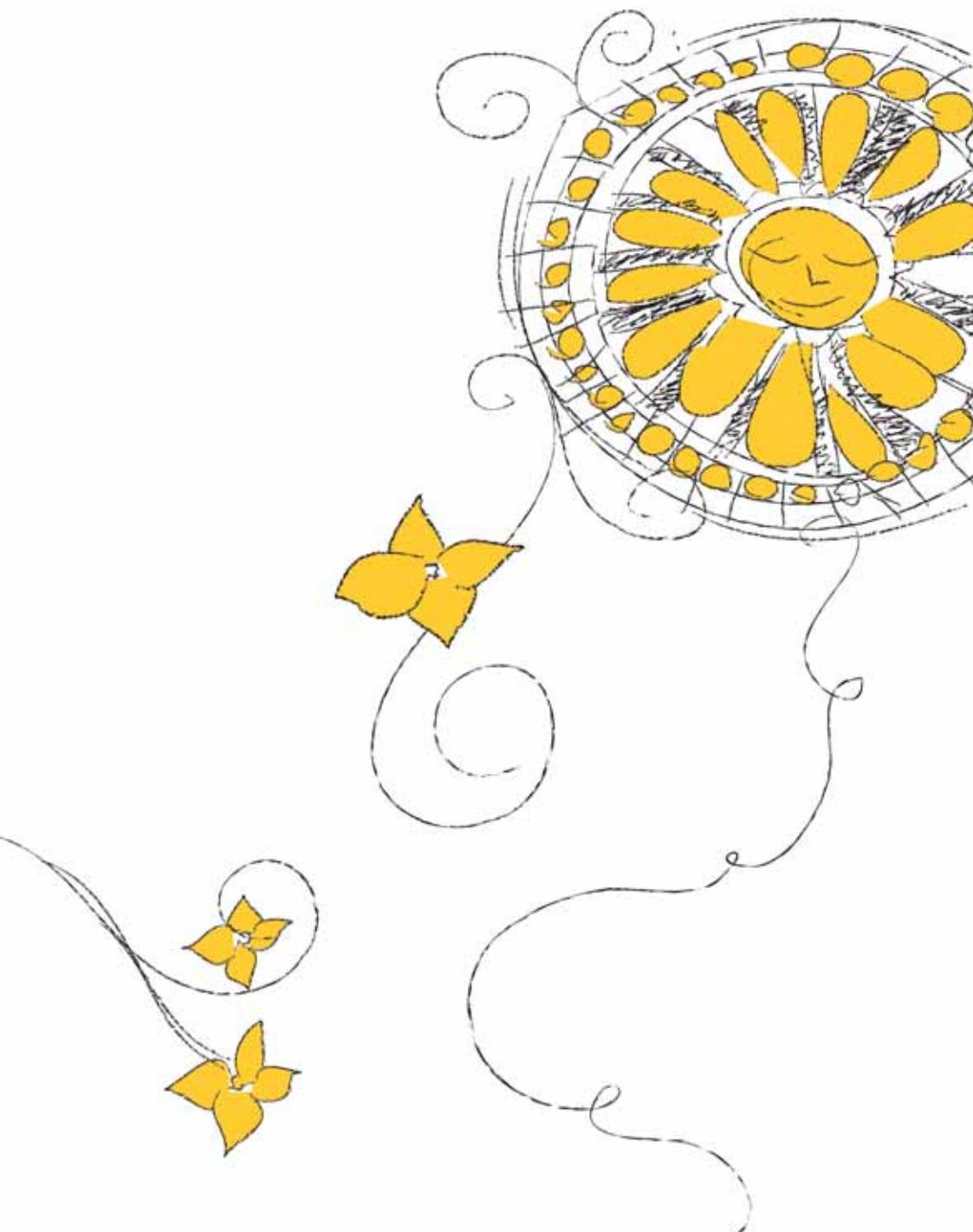
ธรรมทั้ง ๑๐ อย่างนี้เป็นจริงประเททหนึ่ง เมื่อรู้เท่าทันย่ออมเป็นมรรคาหนทางให้จิตก้าวต่อไป สู่มรรคผลนิพพาน ถ้าเรา yied เอาแล้ว จักกล้ายเป็นข้าศึกของวิปัสสนาญาณ กล้ายเป็นอุปทานความยึดมั่น อุปกิเลส ๑๐ อย่างนี้ ผู้ไม่ปล่อยวางตามสภาพแล้ว ยอมไม่พบของจริงอันประเสริฐ กล่าวคือ นิโรธ จิตที่ปล่อยวางได้จะต้องใช้วิปัสสนาปัญญาพิจารณา ให้เห็นเป็น อนิจจ์ ทุกข์ อนตตา ให้แจ้งชัด เมื่อรู้ชัดแจ้ง เมื่อรู้ชัดเจนดี ไม่มีความยึดมั่นในธรรมนั้นๆ แล้ว จะมีญาณรู้ชี้ในจิต ว่านี้ทาง ไม่ใช่ทาง หรืออีกนัยหนึ่งว่าแลเห็นนายเพชฌฆาตกำลังประหารชีวิตบุรุษคนหนึ่งที่ทำความผิดทางอาญาจะนั้น

เมื่อรู้เห็นเช่นนี้จิตก็เข้าถึง มคุความคุณทสสนวสุทธิ

โดยลำดับ

๑๒. มคุความคุณทสสนวสุทธิ

คือ ถ้ารู้เห็นเช่นนี้แล้วให้ประคงจิตอันนี้หันอยู่ในวิธีจิตแห่งวิปัสสนาปัญญาจะเกิดขึ้นในขณะจิตอันนั้น จิตอันนั้นจักเกิดวิปัสสนาปัญญาขึ้นโดยลำดับ อันเป็นบันไดแห่งโภคตตรมหากรุศล อันผลที่จะได้ซึ่งอุปกิเลสทั้ง ๑๐ อย่างนั้นแล้วก็เกิดมีวิปัสสนาญาณโดยลำดับ ดังนี้

วิปัสสนาญาณ ๕

๑. อุทัยพุพยานบลลัณณญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึง เห็นความเกิดทั้งความดับแห่งรูปนาม

๒. กบุคานบลลัณณญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึงเห็นความดับแห่งนามรูป

๓. กายตุปฏิรูปจานญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึงเห็นลักษารหัศหลาຍ (คือเห็นนามรูปทั้งปวง) ปรากฏเป็นของน่ากลัว เหมือนบุรุษเห็นอสรพิษนอนขวางทางอยู่ฉะนั้น

๔. อาทินวานบลลัณณญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึงเห็นลักษารหัศหลาຍว่า มีแต่ความแตกดับทำลายเกิดแก่ เจ็บตาย ล้วนแต่ก่องทุกข์ทั้งมวล

๔. นิพท์ทันปลุกนาญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึงถึงสังขารทั้งหลายด้วยความเบื้องหน่ายคล้ายกำหนดจากการเกิดแก่เจ็บตาย อญญาณคติต่างๆ คือ สังสารวัฏภัย ความมุนเวียน เห็นทุกข์เห็นโทษเปื่อหน่าย มีไดร์กิโคร่อัลยavarணอยู่ในสังขารทั้งปวง เปรียบประดุจพระยาสุวรรณราชแหงส อันมีได้ยินดีที่จะลงในหลุมอันโล斯โครกແแบบประตูบ้านแห่งคนจัณฑาลดนั้น ธรรมดาพระยาสุวรรณราชแหงสนั้น ยอมยินดีแต่เชิงเข้าคิชฌกูฏ และมหาสระใหญ่เท่านั้น (จิตพระโยคาวล) นี้แลเมื่อมีญาณเกิดขึ้น ย่อมเปื่อหน่ายคล้ายกำหนดจากสังขารทั้งหลายที่ได้ปรากฏแก่ตนนั้น

๕. มุนจิตกมยตาญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึงด้วยความรักใคร่ จะออกหนีให้พ้นไปจากสังขารทั้งหลายที่ปรากฏ เปรียบประดุจบุรุษอาบหน้าในสระลงไปแล้วมองเห็นพิษหรือจะระเข้าแล้ว มีแต่จะหนีขึ้นไปให้พ้นอย่างเดียว

๖. ปฏิสุขานปลุกนาญาณ

คือ ปรีชากำหนดคำนึง ด้วยการพิจารณาหาทางออกจากสังขารทั้งหลายที่ปรากฏ รากับนักภาษาที่ถูกขัง ดอยหาทางจะหนีไปจากที่ขังจะนั้น

.๗. สงขารเบกุญาณ

คือ ปรีชาที่กำหนดคำนึงด้วยความวางแผนเฉยต่อสังขารทั้งหลายนั้น ๆ เสีย ประดุจหนึ่งว่าภารยาสามีที่หย่าร้างกันไปจะนั้น

๘. ตุจจานโนมิกญาณ

คือปรีชากำหนดคำนึง เป็นไปโดยสมควรแก่การกำหนดรู้สังขารทั้งหลาย คือกำหนดขั้นที่ ๔ ที่เป็นอริยสัจธรรมของจริงที่รู้เห็นโดยอาการที่แสดงมาแล้ว นี้จัดเข้าไปใน ปฏิปทาญาณทสุสันวิสุทธิชั้นที่ ๖

วิปัสสนาญาณทั้ง ๙ นี้ มิใช้อื่นไกลเลย คือ ปฏิปทาญาณทสุสันวิสุทธิชั้นนี้เอง เพราะมาถึงตอนนี้เป็นหนทางที่เตียนเหมือนบุรุษที่ตัดตอสมอหน้าดินแล้ว ยอมเดินได้สบาย ญาณนี้นั้นได คือไดพ้นไปจากวิปัสสนูปกิเลสเสียแล้ว ยังแต่รากเหง้าที่ฝังดิน คืออวิชชา ต่ำจากนี้ก็ดำเนินผลิตตามวิปัสสนาญาณวิถีสูงขึ้นไปฯ จนถึงพระอริยมรรคอันสูงของโลกียะ มีโสดาปัตติมรรคเป็นต้น จึงจัดเป็นญาณทสุสันวิสุทธิชั้นที่ ๗

ต่อจากนี้พึงกระทำความเพียร เจริญวิปัสสนาปัญญาไปฯ มาๆ ให้แก่กล้าแก่ตนที่ผ่านพ้นมานั้นให้แก่กล้าหาญ ตามญาณของวิปัสสนาทั้งหลายเหล่านั้น ให้เป็นปัจจัยส่งต่อ กันไปโดยลำดับ

จนถึงสัจจานุโลมภิกขูณ อนุโลมปปฏิโลม เพื่อให้แจ้งชัดใน อริยสัจจธรรมทั้ง ๔ ถ้าเป็นผู้มีปัญญาอย่างอ่อน ก็ถอยออกด้วยเข้า ๓ ขณะ โโคตรภูณ บังเกิดก็เป็นผลจิต ถ้าเป็นปัญญาอย่างกลาง ๒ ขณะ โโคตรภูณบังเกิดก็เป็นผลจิต ถ้าปัญญากล้าแข็ง ๑ ขณะ โโคตรภูณบังเกิดก็เป็นผลจิต ฉะนั้น อริยมรรคและผลขั้นแรก โบราณบัณฑิตท่านจึงจัดไว้ ๓ จำพวก คือ อย่างต่ำปัญญาอ่อน จะ ต้องเกิด ๑ ชาติ อย่างกลางมัชฌิมปัญญา ๔ ชาติ หรือ ๓ ชาติ อย่างเร็วปัญญากล้าชาติเดียวดังนี้ เหตุเหล่านี้ก็มาจากจริตนิสัย ของบุคคลนั้นๆ เป็นเครื่องจำแนกให้ได้รรคและผลเร็วหรือช้าต่างๆ กัน ผู้ที่ช้านั่นคือเป็นผู้เจริญสมถะสองส่วน วิปัสสนาส่วนหนึ่ง ผู้ที่ พอกปานกลางนั่นคือ เป็นผู้เจริญสมถะส่วนหนึ่งเท่ากัน ผู้มีปัญญา เร็วกล้าหาญนั่นคือ เป็นผู้เจริญสมถะส่วนหนึ่ง วิปัสสนาส่วนสอง การทำมรรคเบื้องต้นต่างๆ กันจึงรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจจธรรม ต่างขณะกัน

ที่แสดงมา้นี้เป็นการย่นมรรคสั้น รวมกล่าวแต่เรื่องสมถะ และวิปัสสนาเท่านั้น ในที่สุดก็รู้แจ้งเห็นจริงในขั้นนี้ ๔ เป็นอริยสัจ ๔ รู้แจ้งเห็นจริงอย่างไร เห็นอะไรเป็นอริยสัจ อธิบายดังนี้คือ มา กำหนดผลเข้ามาหาเหตุเป็นตัวอย่าง เช่น กำหนดในนามรูป ที่เกิด อยู่ดับอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นทุกข์สัจจ์ เช่น บาลีที่ว่า นามรูป อนิจจ นามรูป ทุกข นามรูป อนตตา นามรูปไม่เที่ยง ย่อมเป็นไปเสมอ หน้ากันหมด กำหนดรู้ความเกิดแก่ประพันของเข้า โดยซึ่อก

กำหนดดังนี้คือ ชาติทุกข์ ชราทุกข์ พยาธิทุกข์ มรณทุกข์ โสกทุกข์ ปริเทวทุกข์ โอมนสุกข์ อุปายาสทุกข์ โดยย่อขั้นนี้ ๔ เป็นทุกข์ดังนี้ อะไรเป็นเหตุเล่า กำหนดเข้าหาเหตุและปัจจัยอันให้เกิดทุกข์ ก็รู้ ได้ว่าความประถนาในการมรณ์ มีรูป เสียง กลิ่น รส โภ眷ลัพพะ ธรรมารมณ์ ที่เรียกว่า **กามตัณหา** ความทະเยอทะยานอย่างนี้ หนึ่งเป็นเหตุ เวลาใดกำหนดเข้าหาจิตใจนี้เหตุอย่างกลางอีก เมื่อรู้ ขึ้นได้ว่าเวลาใด (จิตส่ายไป) ทำความประถนาอยู่ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อยากให้เป็นไปตามความต้องการของตน ที่เรียกว่า **กວตัณหา** ความอยากเป็นนั้นเป็นนี่ นี้หนึ่งเป็นเหตุ กำหนดเข้าหาจิตใจนี้เหตุอย่างละเอียดอีก เมื่อรู้ขึ้นได้ว่าเวลาใด (จิตหวั่นไหว) ทำความประถนาอยู่ในนามรูป ไม่อยากให้แปรผันไป อย่างให้อยู่ในบังคับบัญชาของตน เรียกว่า **วิภาวะตัณหา** ความ ประถนาไม่อยากให้เป็นนั้นเป็นนี่ อยากให้คงอยู่ที่ตามความต้องการ ของตนนี้หนึ่ง ตัณหา ๓ นี้ก็เกิดขึ้นกับจิตที่หลง เพ่งพิจารณาอยู่ ที่จิตหนึ่งหลงนั้น จนเห็นเป็น อนิจจ ทุกข อนตตา หักเจ้าตัณหา ให้ละเอียดคลายออกจากจิต เหมือนกับภาษิตว่า โยตสสาเยว ตตุ หาย օสเตวิรานิโรโธ จาโค ปฏิวิณสุสคโค มุตติโอนาลโย แปลความว่า ความดับโดยล้วน กำหนดโดยไม่เหลือเหล่งตัณหานั้นแล้วนได ความละเอียดตัณหานั้นความวางตัณหานั้น ความปล่อย ตัณหานั้น ความไม่พัพันแห่งตัณหานั้น ไม่ทำความประถนาต่อไป ถอน อุปทานได้นั้นแล นิโรดังนี้

ก็จิตอันเดียวที่หลงฯ รู้ๆ นี่แหล่ะตัณหามากาเกะกี่ยวจิต ดวงเดียว ที่มีได้เจริญมรรคให้เกิดวิชานั้น เปรียบเหมือน ต้นไม้ ที่อ่อนและเรียวสูง ผุ่งนกageเข้าแล้วย้อมหัวน้ำหัวและหักโคน เพราะอันตราย ฉะนั้น พระอริยเจ้าจึงกำหนดลงทึ่งเลี้ยงเหลือแต่ นิโรหแยก นิโรหการตั้งนี้ นิโรห ๒ คือ นามรูป นิโรห นามรูปดับ การตัณหานิโรห การแสดงตัณหาดับ ภวตตัณหา นิโรห ภวตัณหาดับ วิภวตัณหา นิโรห วิภวตัณหาดับ นีนิโรห ๓, นิโรห ๔ นั้นคือเวทนา นิโรห เวทนาดับ สัญญา นิโรห ความจำได้หมายรู้ดับ ลงขาร นิโรห ความปรุงแต่งดับ วิญญาณ นิโรห ความรู้แจ้งต่างๆ ดับ นีนิโรห ๕ เอารูปเติมเข้าอีกเป็นนิโรห ๕ ถ้าจะพรรณาก็มากเป็น นิโรหั้งลีน ถ้าเป็นผู้ลະได้แล้ว ใจความย่อๆ ก็คือ ไม่มีอุปทาน นั่นเอง แต่การละนั้นเป็นโลกียะอย่างหนึ่ง โลกุตตระอย่างหนึ่ง โลกียะนั้นคือจะได้เป็นขณะๆ ไม่เด็ดขาดที่เดียว จึงจะต้องเป็นได้ แต่โลกียนิโรหเท่านั้น คือยังไม่เที่ยง ส่วนมรรคก็ยังไม่เที่ยงเหมือนกัน อริยมรรค ๙ ที่เป็นโลกียะ เช่น โลกียลัมมาทิภูสุ ปัญญาเห็นชอบ เห็นในทุกๆ สมัย นิโรห มรรค ความเห็นเหล่านี้ยังไม่เที่ยง เพราะเห็นชอบแล้วแต่ยังลงไม่ได้ จึงตกอยู่ในโลกียลัมมาทิภูสุนี้ ๑

๑. ลัมมาสัมภัปปิ

ความสำริชอบของโลกียะนั้นก็ไม่เที่ยง เช่น เนกขัมมลังกัปปิ ความสำริอจากกาม อพยาพาทธังกัปปิ ความสำริไม่พยาบาท

อวิหิงสาสังกัปปิ ความสำริไม่เบียดเบี้ยน ความสำริทั้ง ๓ นี้ ชอบแล้ว แต่ไม่ได้ทำให้หลุดไปตามความเห็นนั้นๆ จึงตกอยู่ใน โลกียลัมมาสังกัปปิ

๒. ลัมมานภาจा

วาจาชอบนั้นมี ๔ คือ (๑) ไม่กล่าวคำเท็จ (๒) ไม่กล่าวคำ ส่อเลียดดุยง (๓) ไม่กล่าวคำหยาบ (๔) ไม่กล่าวคำเพ้อเจ้อโปรด ประโยชน์ วาจาเหล่านี้รู้แล้วว่าซ้ำ แต่ยังกล่าวอยู่ เพราะไม่มีสติ เหตุนั้นจึงตกอยู่ใน โลกียลัมมานภาจา

๓. ลัมมานากมัมมันติ

การงานชอบก็ไม่เที่ยง เช่น ทำทางกายกรรม จะประกอบ การงานอันใดก็ได้เช่น บางทีก็เป็นทุจริตเป็น สุจริตบ้าง การงานที่ทำ นั้นตกอยู่ความไม่เที่ยง จึงเรียกว่า ลัมมานากมัมมันติ

๔. ลัมมนาอาชีว

ความเลี้ยงชีวิตชอบนั้น ประกอบทางกายก็ตาม ทางวาจา ก็ตาม ทางใจก็ตามยังไม่บริสุทธิ์ลีนเชิง ได้ทางหนึ่ง เลี้ยทางหนึ่ง ตกอยู่ในความไม่เที่ยง จึงเรียกได้ว่า โลกียลัมมนาอาชีว

ດ. សំណាក់មីន

ความเพียรนั้นมี ๔ คือ (๑) เพียรละบาป (๒) เพียรระวางบาป (๓) เพียรบำเพ็ญกุศล (๔) เพียรรักษาภักดิ์ไว้ ความเพียรทั้ง ๔ นี้ ยังไม่ครอบคลุมที่เดียว มีได้บ้างเสียบ้าง ตกอยู่ในความไม่เที่ยง จึงเรียกว่า โลกียสัมมาวายาไม

๒๘๙

ความระลึกชอบหนึ่นมืออยู่ ๔ คือ

- (๑) ระลึกในกา� ที่เรียกว่า กา yan ปัลสนาสติ
(๒) ระลึกในเวทนา ที่เรียกว่า เวทนา yan ปัลสนาสติ
(๓) ระลึกอยู่ในจิต ที่เรียกว่า จิตตา yan ปัลสนาสติ
(๔) ระลึกในธรรม ที่เรียกว่า ธัมมาย yan ปัลสนาสติ

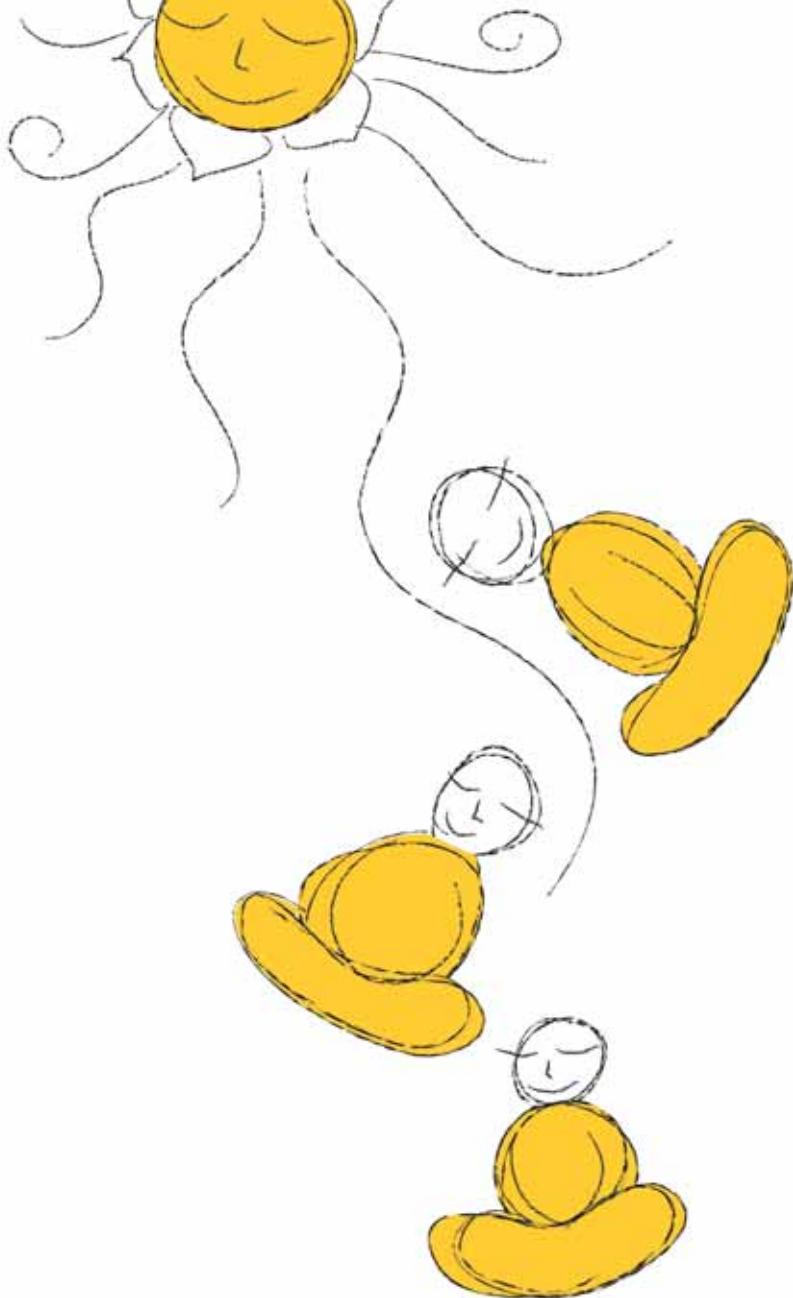
ແຕ່ຢັງໄມ່ຮອບ ໄດ້ບັນລີ່ມັງ ຕາກອູ້ໃນຄວາມໄມ່ເທິ່ງ ຈຶ່ງ
ເຮັດວຽກໄດ້ວ່າ ໂລກີຍສົມມາສົດ

๗). គំនាល់អារី

ความตั้งใจมั่นชอบนั้นมี ๓ อย่างคือ (๑) ชนิกสามี มั่นเป็นขณะๆ (๒) อุปจารสามี มั่นพองเฉียดๆ ลงบ่า (๓) อัปปนาสามี มั่นแน่นวแน่ ปราบอภุศล ได้เป็นพักๆ ความมั่นเหล่านี้ตอกยูในความไม่เที่ยง ได้บ้างเสียบ้างจึงเรียกว่า โลกียสัมมาสามี

ทั้ง ๗ ข้อนี้รวมลงก็มีแต่ ๓ คือ คีล สมาริ ปัญญา เท่านั้น
คีล สมาริ ปัญญา ทั้ง ๓ นี้ ก็ไม่เที่ยง บริสุทธิ์บ้าง เศร้าหมองบ้าง
รวมลงอีก คีล สมาริ ปัญญา ก็มีเท่ากาย วาจา ใจ กายวาจาใจ นั้น
ก็ยังไม่เที่ยง ทำดีบ้าง ทำชั่วบ้าง พูดดีบ้าง พูดชั่วบ้าง คิดดีบ้าง
คิดชั่วบ้าง ดังนี้ เมื่อต้องการให้เป็นโลกุตตรมรรคแล้ว ต้อง^๑
สำรวมคีล สมาริ ปัญญา เข้ามาที่กาย วาจา ใจ แล้วเพ่งชั่วร กาย
วาจา ใจ ให้ชอบแก่คีล สมาริ ปัญญา ก็จะได้รับความบริสุทธิ์อัน^๒
ถาวรและผ่องใส จึงเป็นโลกุตตรมรรคได้ มรรคและผลนี้จะเป็น^๓
โลกกิยมรรคก็ตาม โลกุตตรมรรคผลก็ตาม ย้อมติดตามกัน เหมือน
เงาตามตัวจะนั้น

ອົບາຍໄລກີຍມຣຄເທິນເຕີນ

ໂລກີຍມຣຄທີ່ມໂວหาร ເຮັດວຽກວ່າ ອຸປະກູສູຄືກົມດຸ ມືອງດົ ມຣຄ ດ ຂອງໂລກີຍະນັ້ນ ນ່າຈະແຍກອອກໄດ້ເປັນ ແ ປະເກາຫ ທີ່ປຸ່ຜຸ່ໜພາ ກັນປົງປັບຕິອູ່ນີ້ ຍ່ອມເປັນໄດ້ ແ ອຍ່າງ ຄືວາງທີ່ຖຸກ ດ ທາງທີ່ຜິດ ດ ລວມເປັນມຣຄ ອົ ເຫຼັ້ນຈຶ່ງຕ້ອງເລື່ອມໄດ້ ແຕ່ຈະຢ່າງລົງກລ່າງກົດໆ ຄືວ ສາມາີ ປັນຍາ ໄມເປັນສາມັກຄືກັນ ເຊັ່ນ ຄືລເປັນສັນມາທິກູສູ ສາມາີ ເປັນມີຈາທິກູສູ ບາງທີ່ປັນຍາເປັນສັນມາທິກູສູ ສ່ວນຄືລສາມາີມີຈາທິກູສູ ເປັນຕ້ວອຍ່າງ ເຊັ່ນ ກາຍວາຈາເປັນຄືລດີ ແຕ່ໄຈໄມສົບເປັນເອກັດຄ ຕາມຄົນໄດ້ ນິວຮົນຄຣອບຈຳຈິດໃຈໄດ້ອູ່ ບາງທີ່ຈິຕິຈີສົບດີ ແຕ່ທຳຄວາມປລ່ອຍວາງ (ອາຮມຄນ) ກອງຮາຕູ້ຂັ້ນຮ້ອຍຕະນະໄມ້ໄດ້ ບາງທີ່ຮູ້ດີ ມີປັນຍາເປັນສັນມາທິກູສູ ມີຄວາມເຫັນຫອບແລ້ວ ແຕ່ຍັງລະໜ້ວໄມ້ໄດ້ ຄືນໄດ້ແລ້ວ ເຫັນໂທ່ານແລ້ວ ແຕ່ຈະຕ້ອງກລັບໄປທຳອົກ ທຳທັງຮູ້ໆ ນັ້ນແລ້ວ ນີ້ຈຶ່ງເຮັດວຽກວ່າມຣຄຜລໂລກີຍະນີ້ເປັນ ອົ ຄືວິ່າຍຖຸກ ດ ຝ່າຍຜິດ ດ ພຸນກັນໄປໜຸນກັນມາ

ດ້າຕືກໜາດ້ວຍດີແລ້ວ ປະຄອງໂລກີຍສັນມາທິກູສູໄດ້ຖຸກຕ້ອງ ຮະວັງ ອີ່ຢ່າໄທ້ມຣຄທີ່ເຂົ້າຜິດມາແກຣາໄດ້ ໃຫ້ເປັນສາມັກຄືທັ້ງ ຕ ຄືວ ສາມາີ ປັນຍາ ເປັນສັນມາທິກູສູທັ້ງ ຕ ແລ້ວ ຕ່ອໄປກໂລກີຍະນີ້ເອງ ເມື່ອ ເຫັນຕຽນອູ່ແລ້ວ ກົກລາຍເປັນໂລກູຕະຕະໜີ້ນ ເປັນອົງມຣຄ ອຣີຍຜລ ອຣີຍບຸດຄລ ມີສົດາບັນເປັນຕົ້ນ ເມື່ອເຂົ້າຄືນໂລກູຕະຕະແລ້ວ ມຣຄມີ ເສມອອງດົ ແກ່ານັ້ນ ຄືວິ່າເປັນສັນມາທິກູສູຫອບທັ້ງຄືລ ສາມາີ ປັນຍາ

พร้อมทั้งภายใน วาจา ใจ ก็ชอบเป็นโลกุตระชี้น ต่างจากโลกียะ โลกียะนั้นยังไม่เที่ยงกลับกล้ายหลอกตนเองอยู่ ประเดี๋ยวทำดี ประเดี๋ยวทำชั่ว ประเดี๋ยวเลื่อม ประเดี๋ยวเจริญ ถ้าจะแบ่งเป็น ประเภทคงมี ๔ จำพวกคือ

- (๑) บางจำพวกชั่วทั้ง ๓ ก้าล คือ อดีต อนาคต ปัจจุบัน
- (๒) ชั่วเต่อตีต่ำกว่าแล้ว แต่ทำดีในปัจจุบัน และต่อไปข้างหน้า ไม่ยอมปล่อยความดีของตน
- (๓) ทำดีได้เต่อตีและปัจจุบัน แต่ต่อไปข้างหน้าละทิ้ง
- (๔) อดีตที่ล่วงแล้วก็ทำแต่ความดีเรื่อยมาจนปัจจุบันก็ดีทุก อธิบายบดคือ มีคีล สมาริ ปัญญา ประจำตนอยู่เสมอ ตลอดจนใน ก้าลต่อไปก็คิดจะทำความดีเรื่อยไป

นี่แหลกโลกียะไม่เที่ยง แปลว่ายังเป็นอยู่ มักมากอยู่ คือ หาบไม่ใช่ทิว คือ เป็นผู้ร้ายมากทำหั้งดีหั้งทำชั่ว บางทีดีข้างหลัง คืออดีต ชั่วข้างหน้าคืออนาคต บางทีชั่วข้างหน้าคืออนาคต ดีข้าง หลังคืออดีต บางทีชั่วข้างหน้าและข้างหลังแต่ปัจจุบันดี บางทีดีหั้ง ๓ ก้าล เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มีได้สามเณรอกัน ข้างหนึ่งดี ข้างหนึ่งชั่ว จะต้องรวมกันไป นี่เลยพ่อกรรมแม่เวร ข้างหนึ่งหนักบ้าง ข้าง หนึ่งเบาบ้าง จะต้องหากหน้าค่าเมนหลัง ไปๆ มาๆ นำพาไปเกิด ภพต่างๆ คีล สมาริ ปัญญา ที่เป็นโลกียะอาจเป็นไปได้ต่างๆ อย่าง ว่ามานี้ เพราะเหตุนั้นควรสำรวมโลกียะให้ดี นับแต่ตนมีความรู้

ตนแล้ว ทำคีล สมาริ ปัญญาที่เป็นโลกียะให้ถูกต้อง ให้เข้าถึง โลกุตรธรรมให้จงได้

อธิบายโลกียมරคที่จะทำให้เป็นอริยมරคนั้น ดังนี้

มรค ๔ ที่เป็นโลกียมรคนั้น ตามแนวทางพระอริยโสดา มรค เป็นต้น ท่านยินรวมลงเข้ามาตั้งอยู่ในขันธ์ ๔ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยย่อคือ รวมลงที่ กาย ใจ เมื่อร่วม ลงแล้ว ก็เพงด้วยปัญญาที่เป็นลัมมาทิภูมิ จนเห็นเป็นไตรลักษณ ญาณ เห็น นามรูป ที่เกิดอยู่ ดับอยู่ ในปัจจุบัน คือ อนิจจัง ทุกข อนัตตา ไปหมด คือเห็นด้วยญาณจักขุ เห็นด้วยปัญญาจักขุ วิชชา จักขุ ทั้งนี้เรียกว่า ธรรมจักขุ ดวงตาคือเห็นธรรมเห็นชอบ เห็น ชอบเป็นลัมมาทิภูมิ เป็นมัคคลสมังค์ ไม่มีมิจฉาทิภูมิเข้ามาปน ความ เห็นชอบเห็นในรูป ก็ชอบแก่ คีล สมาริ ปัญญา เห็นในนาม ก็ชอบ แก่ คีล สมาริ ปัญญา เห็นชอบหนึ่งเป็นอนุلوم เห็นชอบที่ ๒ เป็น ปฏิلوم มีพระชารค์แก้ว คือวิปัสสนาปัญญา กวัดแก้วอยู่ คือ ทำความเพ่งพิจารณาอยู่ เรียกว่า มรคกำหนดในอริยสัจเป็น ๒ คือเหตุกับผลเท่านั้น

เมื่อกำหนดเหตุและผลอยู่หนึ่นใจดจ่ออยู่ เรียกว่า โสダメรค เมื่อรู้เหตุและผลแล้วชัดด้วยกำลัง ปัญญา ทำใจให้่องใส ทำลาย นามรูปที่เป็นสังโยชน์ขาดลงแล้ว ปรากฏช่องพระนิพพานขณะใด

ขณะหนึ่ง ถ้ากำลังปัญญาอ่อน ก็กลับมาทรงรูปขั้นนี้ นามขั้นนี้ อีกแต่เมื่อหลัง เพราะมองเห็นโภชสังโยชน์ ๓ ที่ตนเคยยึดถือมา แล้วนั้น ไม่กล้าเข้ายึดอีกนี เรียกว่า ผู้เข้าถึง โลกุตตระ คือโสดา ปัตติมරคปัตติผล เป็นอริยบุคคลจำพากหนึ่ง

โลกุตตระนั้นมี ๙ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ เรียกว่า โลกุตตระ ดังนี้

๑. โสดาปัตติมරค	๒. โสดาปัตติผล
๑. สกิทาภิมรรค	๒. สกิทาคามิผล
๑. อนาคตภิมรรค	๒. อนาคตภิผล
๑. อรหัตมรรค	๒. อรหัตผล

ทั้งหมดรวมลงที่นิพพาน ๑ เป็น ๙ โลกุตตารมณ์นี้ แปลว่า ธรรมอันยิ่ง เป็นธรรมอันพิเศษจากโลกภัยธรรม คือเข้าโลกที่เหนือโลก มีแต่จะหมุนไปข้างหน้าเสมอ มิได้หมุนไปเบื้องต่ำอีกต่อไป

อธิบายคำที่ว่ามรรคฯ นั้นมีใช้อีนก็คือ

หนทางแห่งพระนิพพานที่เรียกว่า อริยมรรค เป็นทางอันปราศจาก ข้าศึก ทางอันพระยามารติดตามไม่ได้ ที่เรียกว่า อภูธุคิกมค มี องค์ ๙ องค์ ๙ นั้นแยกออกเป็นโลกภัยมรรค ๑

โลกุตตระ ๑ ตอนนี้จะอธิบายแต่โลกุตตรมรคตามเนว ความคิดเห็น ให้ท่านปฏิบัติตรงๆ โลกุตตรมรค มีเสมอองค์ ๙ เท่านั้น เป็นแต่ฝ่ายสัมมาทิฏฐิ ทั้งสัมมาสังก์โภ ปัญญาเห็น ชอบ คือเห็นนามรูปที่เกิดอยู่ดับอยู่ในปัจจุบันด้วยวิปัสสนา เป็นไตรลักษณญาณ ละเอียดไม่กลับกลอก ได้ถึงแล้วซึ่งความรู้ความเห็นที่ดี หมวดความสังสัยในธรรมที่ตนรู้เห็น ส่วนสัมมาวาจา สัมมา กัมมันโต สัมมาอาชีโว ถึงแล้วซึ่งกายกรรมวิกรรมอันสะอาด ปราศจากสังโยชน์ คือ สักการยทิฏฐิ สัมมาวายามิ สัมมาสติ สัมมา สมาริ ถึงแล้วซึ่งจิตที่ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ชอบ ปราศจากลีลพตประมาส ตรงต่อพระนิพพาน ไม่แวงเวียนซบเชาอยู่ เมื่อหมดนุชย์สามัญ (ลักษณะของโสดา ปัตติผลนั้นดังนี้คือ เป็นผู้มีศรัทธาความเชื่อเลื่อมใสในคุณพระ รัตนตรัยอย่างมั่นคงนี้นั่น เป็นผู้ที่มีจัคคะธรรมประจำใจ ไม่ ประมาท ไม่ลุ่มอำนาจแก่ความหลงนี้นั่น เป็นผู้มีศรีลที่รักของตน ยิ่งกว่าชีวิตนี้นั่น เป็นผู้ไม่ใจเจตนาที่จะทำชั่วอันหยาบคายอีก ได้เลย แต่ชั่วก็มีอยู่ คือเป็นของเดิมที่ยังค้างอยู่ แต่ถึงอย่างนั้น ก็มิได้ให้อภุคลั่นหน้าได้อีก โสดาเปลว่าเป็นผู้เข้าถึงกระแสธรรม คือปากช่องของพระนิพพานขั้นแรก ถ้าจะย่นก้าว ก็คือ เป็นผู้ ตัดสังโยชน์ ๓ ที่หยาบๆ ได้ขาดเป็นสมุจฉะประหาร)

อริบายลักษณะ ๓ ที่พระไส้ดาวน์ได้นั่น คือ

๑. สักการะทิภูมิ

ตอนความคิดเห็นผิด อันเป็นเหตุให้เข้ายึดถือในรูป คือ ลักษณะนั้น ว่าเป็นตัวตนเสียได้

๒. วิจิกจรา

ตอนความสังสัยลังเลใจในนามรูป และสังสัยในพระพุทธ พระธรรม พระสังฆ์ ได้แล้ว ใจจะมาคัดค้านว่าความตรัสๆไม่มีปฏิบัติคือสามารถปัญญาไม่ได้ถึงมารคผลนิพพานเลย มีความกล่าวว่าตู่เช่นนี้ ปัญญาของโสดาเห็นแน่แล้ว ท่านมิได้เชื่อคำเช่นนั้นเลย คือเป็นผู้มีความเห็นเป็น อาการโถ กมารคผลไม่มีกາล ปัจจัตตัง รู้เฉพาะตัวอย่างเดียว เชื่อแน่ไม่สังสัย มีความรู้มั่นไม่เหลวไหล

๓. สีลัพพตปramaส

ตอนความเชื่อถืออันคักก็ติสิทธิ์แห่งนามรูปภายนอกและภายใน ไม่ลุบคลำศีลพรตของตนอีก (กิริยามารยาท) ทำอะไรอย่างรู้เหตุและผลเสมอ มิได้ทำด้วยความมีด เพาะเป็นผู้เชื่อกรรม การกระทำของตนเป็นใหญ่ด้วย กิจกรรม วิจิกรรม มโนกรรม ที่ตนทำนี้ ทำดีได้ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อมั่นต่อคุณพระพุทธ พระธรรม พระสังฆ์ ที่ปรากฏในตน ไม่ลุบคลำในศีลของตนอีกต่อไป เป็นผู้มีศีล

ปริสุทธิ์มิได้เคร้าหม่องเลย ตัดสังโยชน์ ๓ ด้วยคีล สามารถปัญญาที่กาย วาจา ใจ ดับลง ที่รูปนามเป็นมัคคสมั้งคิริมลงแล้วทำการเพ่งพิจารณาอยู่ไปๆ มาๆ ด้วยกำลังปัญญา ก็คือเดินทางอยู่ ถากถางอยู่ จิตขณะหนึ่งเรียกว่าอุนโน้ม จิตขณะสองเรียกว่า ปฏิโน้ม คือเพ่งอยู่ในความเกิดและความตั้งใจไว้ ลิงที่ไม่เกิดไม่ตั้งก็มีอยู่ในนามรูปนี้เอง รู้ได้ด้วยวิปัสสนาปัญญาโสดาปัตติมรรค คือจิตเพ่งอยู่ในนามรูป ๒ รอบบ้าง ๓ รอบบ้างตามกำลังวิปัสสนาปัญญาของตน นามรูปขาดดับทำลายขณะนั้น โคตรภูมิปัญญาบังเกิดและเห็นธรรมที่ไม่เกิดไม่ตั้งที่มีอยู่ในตนนั้นแล คือช่องพระนิพพานรู้เห็นชัดเจนด้วยอำนาจปัญญาแห่งตน เป็นโสดาปัตติผลครั้งแรก เป็นอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา สังโยชน์ดับสนิทโดยสมจุจเขตประหาร เป็นผู้เห็นทุกข์เห็นโทษ แห่งกรรมชั่วอันเป็นเหตุแห่งอบาย๔ มีนรกเป็นต้น เป็นผู้พ้นได้แล้ว เป็นผู้หายใจได้สะอาดแล้ว เป็นผู้ได้แก้วรัตนะ มีโลกุตตรปัญญา ปรากฏพระนิพพานเนื่องแล้ว เหมือนกับมนุษย์และเห็นปราสาททองในทางไกลแต่ยังไม่ถึง ย่อมคำนึงเป็นอารมณ์ทุกเมื่อ โสดานี้ท่านเดินทางล่วงไป ๓ โยชน์แล้ว ยังเหลืออีก ๗ โยชน์เท่านั้น พระองค์นี้ครได้รู้ได้เห็นได้บำรุงและได้แห่งใกล้แล้ว จักเป็นเชคลาภอันยิ่งใหญ่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล อริยบุคคลในศาสนานั้นมี ๓ จำพวกคือ

๑. เอกพิชี มีความเกิดอีกครั้งเดียว

๒. โกลุ่โกละ มีความเกิดอีก ๓ ครั้งหรือ ๔ ครั้ง

๓. สตุตากุณฑุปรมะ มีความเกิดอีก ๗ ครั้ง

ทำไม่ถึงจัดเป็น ๓ เล่า ที่จัดเป็น ๓ จำพวกนั้นก็คือ จริตที่ เป็นเองในบุคคลนั้นๆ เป็นเครื่องจำแนกความประพฤติของตน จำพวกแรกนั้นเป็นโถสจาริตเจริญสมณะห้อย เจริญปัลสสนามาก ตรัสรูร์เริว วิชชาโลกียะน้อย จำพวกที่สองนั้นเป็นราคจาริต เจริญ สมณะและวิปัสสนาเท่ากัน ตรัสรูร์พญาภากลา艋 วิชชาโลกียะก็ได้พอดาร จำพวกที่ ๓ นั้นเป็นโมหจาริต เจริญสมณะมากแก่กล้าทางมาน แล้ว จึงเจริญวิปัสสนาได้ ตรัสรูร์ชา วิชามากเช่น วิชชา ๓ อภิญญาณ ๖ ปฏิสัมภิทา ๔ เมื่อถึงแก่ธรรมขั้นสูงแล้ว ย่อมได้รู้ครบบริบูรณ์

แต่จริต ๓ นี้ถ้าว่ามีในตนคนเดียว ทำไม่ถึงมาแยกใน瞳หนึ่ง ถ้าไม่ในครัวจะรู้จริงกันนั้น ได้เพ่งโถและคุณของเขามาแล้ว ก็ได้รู้จริงในขณะนั้น เช่น บางครัว ราดะเป็นเหตุ บางครัวโถจะ เป็นเหตุ บางครัวโมหะเป็นเหตุ และได้กำหนดรู้เหตุนั้นๆ ก็ได้รู้ ความจริงตามความเป็นจริง ต่อหนึ่นเรื่องจริงนั้นๆ ก็จำแนกออก เป็นพวกๆ ต่อหนึ่นก็เป็นผู้ตรงต่อมรรคผลเบื้องบน มีนิพพานเป็น ที่สุด โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล อริยบุคคลนี้เป็นผู้มีคีลอัน เต็มรอบ คือเป็นผู้ไม่วุ่นในคีลแล้ว มิได้รักษาคีลเสียแล้ว เพราะ เป็นกาลศีลมานาน ต่อหนึ่นคุณคีลจะต้องตามรักษาท่าน มิให้ตกไป ในอนباحย ๔ ได้ แปลว่าเป็นผู้มีโถห้อนเชื่องแล้ว ไม่ต้องวุ่นรักษา ส่วนสามาธิกับปัญญาบังต้องทำต้องรักษาอยู่ อภุคลบဏญาฯ ปราบ แล้ว ยังอยู่แต่อย่างกลางและอย่างละเอียด จะต้องปราบด้วย มรรคเบื้องสูงคือ สถิติหาดต่อไป

ลักษณะมิมรรค

สถิติหาดมิมรรคนั้นก็คือ โสดาปัตติผลนั้นเอง เป็นที่ตั้งต่อ ไปคือ การกระทำในมรรค ๙ ของโลกียะและโลกุตระของโสดานั้น พระสถิติหาด ท่านย่นรวมเข้ามาภายในในขันธ์ ๔ ขันธ์ ๔ ย่นลงแต่ ๒ คือรูปนาม และเพ่งพิจารณาด้วยกำลังมานบ้าง กำลังวิปัสสนา ภูณานบ้าง ดังนี้คือองค์สัมมาทิฏฐิ ปัญญาเห็นชอบ เห็นในรูปนาม เป็นอนิจจานุปัสสนา เห็นแจ้งในความไม่เที่ยง ทุกขานุปัสสนา เห็น แจ้งในความเป็นทุกข์ อนัตตาอันนุปัสสนา เห็นแจ้งในความเป็น อนัตตา ที่ว่ามิใช่ตัวตนดังนี้ เมื่อเห็นแจ้งแล้ว เป็นเหตุให้มิ่นอนใจ จึงคิดจะทำลายความไม่ตรึงในรูปนาม ที่เรียกว่า สัมมาสังกปโป ความ ดำริชอบ คิดจะถอนออกจากเพระเห็นโถ จึงเรียกว่า สัมมาสังกปโป สัมมาวจานั้น ได้แก่จิตตสังขารที่เรียกว่าวิตก วิจาร ที่คิดตรึกตรอง หาเหตุและปัจจัยของนามรูปเป็นไปโดยชอบ จึงเรียกว่า สัมมาวจ ในองค์อริยมรรคนี้

ส่วนวจากภายนอกนั้นชอบแล้ว ตั้งแต่โสดามรรคโน้น ขัน นี้ไม่ต้องกล่าวถึง สัมมาภัมมันโน ภารงานชอบได้แก่การเพ่ง ในนามรูปให้เป็นสมณะและวิปัสสนานั้นเอง สัมมาอาชีโว เลี้ยงชีพ ชอบ ได้แก่การเลือกเพ่นอารมณ์ มีรูปารมณ์ เป็นต้น ที่เรียกว่า วิตก วิจาร ตรึกตรอง ด้วยปัญญา เมื่อรู้ความจริงแล้วก็เป็นสุขใจ ความเพ่งพิจารณาในนามรูป ก็ชอบ ความเป็นอยู่ก็ชอบ จึงจัดเป็น

สัมมาอาชีวะ สัมมาวายาโม ความเพียรชอบ ได้แก่เพียรเพ่ง พิจารณาที่จะஸະปล่อยว่าง (อารมณ์) คือ นามรูป ด้วยกำลัง วิปัสสนาญาณนั้นๆ จึงเรียกว่า สัมมาวายาโม เพียรชอบเก่าเหตุ มีได้ตอนใจ สัมมาสติ ความระลึกชอบก็คือ ทำความระลึกอยู่ใน นามรูปที่เคลื่อนไหวเดิดๆ ดับๆ มีได้ผลอัจฉราและมีสติลัมปชัญญะ ความรู้ตัวอยู่ โดยย่อ ก็คือมีสติสัมปชัญญะประจำกายและจิตทุก อวิริยาบถทั้ง ๔ ส่วนรูปก็เป็นกายานปั๊สสนาสติปั๊สสุจาน ส่วนนามก็ เป็นจิตตาณปั๊สสนาสติปั๊สสุจาน ที่เที่ยงตรงต่อองค์さまารชิ จึงเรียกว่า สัมมาสติดังนี้ สัมมาสamarach ใจตั้งมั่นชอบ คือจิตเพ่งแน่แหนวย เฉพาะนามรูป มีได้สังจิตไปเพ่งอื่นเป็นอารมณ์ตั้งเที่ยงอยู่ใน อารมณ์หนึ่ง กำหนดเพ่งพิจารณาด้วยองค์วิปัสสนาญาณอันชอบ เป็นอัปปนาจิต เป็นさまารชิที่ผิดจากองค์ปั๊สสุญา ดันหาเหตุและ ปัจจัยแห่งนามรูปโดยพระญาณที่เรียกว่า สัจจานุโลมิกญาณ

เมื่ออวิริยมรรคทั้ง ๙ เป็นสัมมาชอบยิ่งทั้งหลายลังขาร วจี ลังขารและจิตตัลังขาร องค์อวิริยมรรคร่วมลงประชุมกันในขณะจะิต อันเดียว เพ่งจิตขณะนั้นรู้แจ้งเห็นจริงของนามรูป นามรูปก็ดับ มีได้ปракวเป็นนิมิต จิตหลุดออกจากเครื่องร้อยรัด คือ ราศร โถล โโมหะ จิตดับไป แต่สังโยชน์ก็ลังได้ ๓ เหนื่อนโลสา แต่ราศร โถล โโมหะ เป็นแต่ทำให้เบาบางไป จึงเรียกได้ว่า สกิทตามิผล เป็นพีชี บุคคลจะต้องเกิดอีกครั้งหนึ่ง สกิทานานี้คือ ผู้มีคีล้อนเต้มรอบ แล้วさまารชิได้อีกครั้งหนึ่ง และさまารชิที่ได้ครั้งนี้เป็นอันเต้มรอบแล้ว

แต่ยังจะต้องเจริญさまารชิเบื้องบนต่อ กับปัญญาอย่างสูงอีก เพราะ さまารชิปัญญาอย่างสูงยังไม่เต็มรอบ แต่มีปัญญาอย่างอ่อนตัดได้ แต่ก็ยังก้านสาขา แต่รากเหง้ายังเหลืออยู่ ถึงอย่างนั้นก็พบว่าเป็นผู้ ปรากฏพระนิพพานกระชั้นแล้ว ดังนี้ เรียกว่า สกิทตามิผล

อนาคตมิมรรค

อนาคตมิมรรคนั้นก็คือ สกิทตามิผลนั้นเอง เป็นที่ตั้งต่อไป คือองค์อวิริยมรรคทั้ง ๙ นั้น ท่านก็รวมเข้ามาประชุมลงที่นามรูป เหมือนกัน ต่อนั้นก็เพ่งพิจารณาด้วย วิปัสสนา ที่เรียกว่า สัมมา ทิภูษิ สัมมาลังกับไป รวมลงในที่แห่งเดียวกันที่นามรูป เรียกว่า ปัญญาเห็นชอบ คือเห็นเป็นลักษณะญาณนี้หนึ่ง สัมมาวาจา สัมมา กัมมันโต สัมมาอาชีวะ รวมลงในที่แห่งเดียวกันคือนามรูปเพงอยู่ เป็นปกติ ย่อการทำมี ๒ อย่าง กายกรรม จิตเพ่งอยู่ในอาการ ของรูปกาย วจีกรรมคือวิตก วิจาร ของจิตเพ่งอยู่ในลังขาร ความ เป็นอยู่ของรูปกายก็เป็นปกติ นามกายก็เป็นปกติ เรียกว่า อธิคีล ตั้งขึ้นแล้ว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสamarach ความเพียรเพ่ง แห่งนามรูป ก็มีได้เคลื่อนไหวเลย จิตแน่แหนวย ในนามรูปเท่านั้น เป็นอารมณ์ จิตตั้งมั่นอยู่อย่างนี้เรียกว่า สัมมาสamarach เมื่อคีล samaishi ปัญญาเข้าลังนิบາตในนามรูปพร้อมกันแล้ว เพ่งพิจารณาด้วย กำลังปัญญา ไปๆ มาๆ เป็นอนุโลมขณะหนึ่ง ปฏิโลมขณะหนึ่ง เรียกว่าอวิริยมรรค

เมื่อนามรูปดับจากจิตเดิมได้ ละสังโภชนาที่ ๔ ที่ ๕ การราคะ ความกำหนดในนามรูปด้วยอำนาจกิเลสกามนี้หนึ่ง ปฏิบัติ ความกระทบกระทั่งแห่งจิต ได้แก่ ความหงุดหงิดด้วยอำนาจโทสะอันเกิดจาก นามรูปนี้หนึ่ง เมื่อขาดจากจิตได้แล้ว ด้วยวิปัสสนาปัญญา เรียกว่า อริยผล หนทางగันดาร ๕ โยชน์ นั้นคือ สักการะทิภูมิ วิจิจฉา สีลัพพตปramaส กามราคะ ปฏิบัติ ทั้ง ๕ นี้ พระอนาคต มีผ่านพ้นไปแล้ว ไม่ต้องกลับมาเกิดในกามโลกอีกเลย ลดได้โดยเด็ดขาดเป็นอนาคต มี เป็นอริยบุคคลในพุทธศาสนา ถ้าจัดตามบาลีมี ๕ จำพวก เมื่อแตกทำลายจากมโนชัยไปแล้ว ไปอุบัติในพรหมโลกคือ สุธรรมาวล ๕ ชั้นได้ สำเร็จรหัตกรรม รหัตตผล ออยที่นั้นเอง ไม่ต้องมาเกิดในกามโลกอีก พระอนาคตมีนี้เป็นผู้มีงานน้อยแล้ว คือศีลก์เต็มที่เป็นอริคีล สมาริค์เต็มที่แล้ว ไม่ต้องทำจะต้องทำแต่ปัญญาอย่างเดียว นอกจากนั้นเป็นแต่ทรงออย เช่นๆ นี้ คืออริยะเจ้าชั้นที่ใกล้พระนิพพานแท้

รหัตตกรรม

รหัตตกรรมนั้นก็คือ อนาคตมิผลนั้นเอง เป็นที่ตั้งต่อไป คือองค์อริยมรรคทั้ง ๕ นั้นท่านก็รวมลงที่นามรูปเหมือนกัน แต่นามรูปจะเอียดพิกับเบื้องต้น (คือ นามรูปรวมเข้าเป็นจุดอันเดียวกัน) เมื่อร่วมลงที่นามรูปแล้ว เพ่งพิจารณาด้วยกำลังวิปัสสนาไปๆ มาๆ ด้วยกำลังปัญญา คือกำหนดนามรูปอันละเอียดนั้นเข้าเป็นจุดอัน

เดียวกัน คือเป็นตัวทุกๆ เป็นตัวสมุทัย ตัวมรรคร่วมอริยลัจชรรัมทั้ง ๕ เป็นอันเดียว คือกำหนดลงว่าอันใดเป็นตัวทุกๆ อันนั้นเป็นสมุทัย อันใดเป็นสมุทัย อันนั้นเป็นมรรค อันใดเป็นมรรค อันนั้นเป็นนิโรธ เมื่อทำความเห็นชอบดังนี้แล้ว เพ่งพิจารณาด้วยวิปัสสนา ปัญงานั้นนี้ว่า นามรูป อนิจจ นามรูปไม่เที่ยง นามรูป ทุกข นามรูป เป็นทุกๆ นามรูป อนตตา นามรูปมิใช่ตัวตนเราขออะไร เมื่อเพ่งอยู่เช่นนี้ เรียกว่า รหัตตกรรม เมื่อรู้แจ้งเฉพาะจิต นามรูปกับองค์สัมมาทิภูมิขาดลงดับลงพร้อมกันในขณะนั้น บรรลุถึงคุณธรรมชั้นสูงสุดที่ไม่รู้จักเกิดไม่รู้จักดับ (อสังขตตะ) ลังโยชน์ ๑๐ ขาดภราจายมิได้เหลือเศษ คือนับต่อจากลังโยชน์ ๕ เป็นต้นนั้นคือ (๖) รูปราคะ ความกำหนดติดอยู่ในรูปธรรม นามธรรม เช่นพ้อใจ ในพัสดุบางสิ่งและวัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งอารมณ์ มีรูปปัญงานเป็นต้นนี้หนึ่ง (๗) อรูปราคะ ความกำหนดพ้อใจในอรูปธรรม เช่น พ้อใจ ในสุขเวทนาที่เคยเสวยนี้หนึ่ง (๘) มานะ ความสำคัญว่าตนเป็นนั้นเป็นนี่ คือปล่อยความลำดับนั้นได้ (ไม่สมมุติตนเอง) นี้หนึ่ง (๙) อุทัยจะ ความคิดพล่าน เช่น คิดอะไรเกินไปกว่าเหตุนี้หนึ่ง (๑๐) อวิชาความหลงความมีดที่หมกมุนอยู่ใน รูปธรรม นามธรรมนี้หนึ่ง

รวมเป็นลังโยชน์ ๑๐ ทั้ง ๑๐ นี้ขาดจากสัมดานแล้ว คือเพ่งพิจารณาด้วยกำลังปัญญา เห็นความดับความทำลายแห่งนามรูป โดยอาการของสังขารทั้งปวง สพเพสุขารา อนิจจา สังขาร ทั้งหลาย

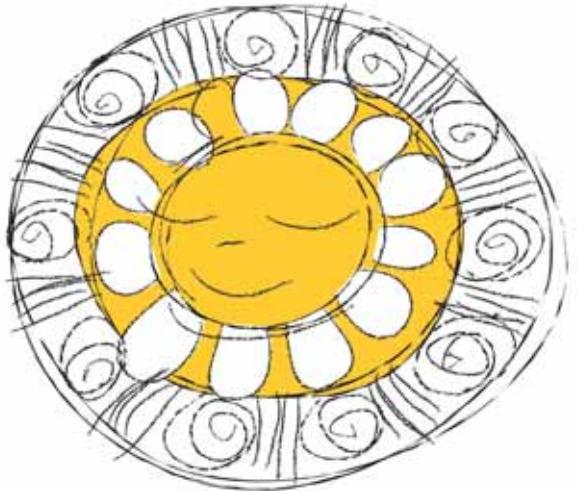

ที่เรียกว่า **นิโรธ** คือความดับราคะ โถสະ โมหะ และโดยลั่นเชิง สั่นภาพ สั่นชาติ ปราศจากอาลัยในราตรุขันธ์อ้ายtanะ มีได้มั่วมา เหมือนปุถุชน มีนิพนธ์คถาามารับรองได้ดังนี้ว่า **มหนิมุมหาโน** ไม่ เมาในไตรภพอีกแล้ว **ปีปานสวินโย** ไม่มีความรักใคร่ในการคุณ อี แล้ว **อาลัยสมมุคุณาโต** ถอนเลียซึ่งความอาลัยในขันธ์ ๔ ปล่อยวาง ตามสภาพ **วภูภูปุจฉาโน** ตัดเสียซึ่งความเวียนในไตรภพโดยเด็ดขาด ต遁ฤกุขโย สิ่นแล้วด้วยตันหา **วิราโค** สิ่นแล้วด้วยความกำหนด นิโรธ ดับแล้วซึ่งอวิชชา ไม่มีเหลือเศษ **นิโรธนิพุพาน** ออกแล้ว จากเครื่องร้อยรัด ถึงแล้วซึ่ง ออมตธรรม กำจัดแล้วซึ่งความเกิด แก่เจ็บตาย ถึงแล้วซึ่งบรมสุขคือสุขยั่งยืนไม่แปรผัน ดับขันธ์ ไม่มี เศษ สมกับนิเทศคถาบที่มาในปฐวิจสมปุบากว่า อวิชชาyat เมว อเสสวิราคนิโรธ

ลังขารดับโดยไม่เหลือ เพราความคลายความดับ โดยหา
เศษมีได้แห่งอวิชานนั้นลิงเดียว สุขารนิโรชา ดับลังขาร ทั้งหลาย
โดยลิ้นเชิง วิญญาณนิโรชา ดับหมด ไม่ปราภูแห่งนามรูป ฟ่าย
ตนนิโรชา ดับหมด ไม่ปราภูแห่งอาทตนะ ๖ ผสสนนิโรชา ดับหมด
ไม่ปราภูแห่งสัมผัส ๖ เวทนา尼โรชา ดับหมด แห่งเวทนา ๓
ตณหานิโรชา ดับหมด ไม่ปราภูแห่งตันหา ๓ อุปahanนิโรชา
ดับหมด ไม่ปราภูแห่งอุปahan ๔ ภวนิโรชา ดับหมด ไม่
ปราภูแห่งภาพ ชาตินิโรชา ดับหมด ไม่ปราภูแห่งความเกิด ชรา
มรณ์ โสกรปริเทว ทุกุขโหมนสุสปายasa นิรุชณนติ ความแก่

ความตาย ความโศก ความรำไร ครั่วครวญ ความแห้งใจ ความเคลิบเคลือม ย่อมดับหมด ไม่ปรากฏเป็นทุกข์ จิตเป็นธรรมพ้นจากอาสวะ เพราจะรู้แจ้งในสังฆารธรรมทั้งปวง เป็น วิมุตติ คือจิตหลุดพ้นไม่มีเหลือ ขาดจากอวิชชา ตัณหา อุปปานาน ละลังโยชน์ ๑๐ ได้ขาดที่เรียกว่า อรหัตผล เป็นอริยบุคคล จบศาสนาก็หมด กิเลสตัณหา ไม่มีใครสอนได้แล้ว พระพุทธเจ้าก็ไม่มีอำนาจที่จะบัญญัติคำสอนอีกแล้ว จึงเรียกว่า **จบศาสนา**

รายนามผู้ร่วมครัวหารพิมพ์หนังสือเรื่องจิตวิชชา ท่านพ่อลี

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	จำนวนเงิน
๑	คุณสรัตน์ วงศ์ชัยคุลป์	๒๓,๐๐๐
๒	คุณกรรณิการ์ พัฒนาคิริเวกิน	๑๐,๐๐๐
๓	บภูพเพ็ฟ้า จำกัด	๘,๘๘๐
๔	คุณคนธ์ชัย เกษมวัฒโนรุจัน	๕,๖๑๐
๕	คุณนาห์ลัน สำเนียงเสนา	๕,๓๓๐
๖	คุณกานต์ ไพรานินทร์	๕,๐๕๐
๗	คุณพงศ์ภาณุ บุญใส	๕,๐๑๐
๘	คุณกานต์นัน ปิยะเดชรัตน์	๕,๐๐๐
๙	คุณปกรณ์ ชินพงษ์สุวรรณ	๕,๐๐๐
๑๐	คุณศิรันน์ เพือกโลภา	๕,๐๐๐
๑๑	ครอบครัว “ห้องแหลม”	๕,๐๐๐
๑๒	คุณกิตติพิร อุดมรัตน์กุลชัย	๓,๕๕๐
๑๓	คุณรวิวรรณ ดวงอุดม	๓,๔๐๐
๑๔	คุณเจริญพร ตรีสิงหวงศ์	๓,๐๘๐
๑๕	พ.อ.สมพงษ์ สุดเกตุ	๓,๐๒๐
๑๖	พ.อ.ปรามณฑ์ สินสมบูรณ์	๓,๐๐๐
๑๗	บ้านขันหม้อหัววัน จ.เพชรบุรี	๓,๐๐๐
๑๘	คุณอรัณดร เลียงพิบูลย์	๓,๐๐๐
๑๙	คุณราตรี แสงทิปวิกิจ	๓,๐๐๐
๒๐	คุณสมณญา ทัคเณมาลัย	๒,๗๑๐
๒๑	คุณบูง จริงค์ไพบูลย์, คุณวีรยา วัตรอาษาชัย	๒,๗๗๐
๒๒	คุณนนงนัก พิริยะถาวร	๒,๖๑๐
๒๓	ด.ญ.อวิชญา-คุณสุนทรี นันทิกุล	๒,๐๐๐
๒๔	คุณแม่เจริญนัย ว้ำไฟครี	๒,๐๐๐
๒๕	คุณอารี แสงวิจัณ์เจริญ	๒,๐๐๐
๒๖	คุณยุวัฒน์ วัชรินทร์ภานุจัน	๒,๐๐๐
๒๗	คุณสรวัณี ก้องกิจกุล	๒,๐๐๐
๒๘	คุณปรีชา พรวิริยกุล	๒,๐๐๐
๒๙	คุณสุพัตร ราชโอะ	๒,๐๐๐
๓๐	คุณพรพิมล จรุ่งจิตรอวี และครอบครัว	๒,๐๐๐
๓๑	คุณบูญเหลือ พรึ่งล้าน (ร้านเจ้อมบุญ)	๒,๐๐๐

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	จำนวนเงิน
๖๐	คุณเจนทร์ พลากรกล และ คุณเพ็ญศิริ ทองผดุงใจนั้น	๑,๐๐๐
๖๑	คุณผุลสี่ แสงสินธุ์	๑,๐๐๐
๖๒	คุณศุภชัย ผ่านเจริญavar	๑,๐๐๐
๖๓	พ.ต.อ.บุญเสริม-คุณยุพดี ศรีชุมวุฒิ	๑,๐๐๐
๖๔	คุณธนาตรี แสงทวีปทวีกิจ	๑,๐๐๐
๖๕	คุณแล้ววิภา พรมชาด	๑,๐๐๐
๖๖	คุณวนิชกรพร เนติไชยคักดี	๑,๐๐๐
๖๗	คุณปูนขจร เดชชารีย์	๙๗๐
๖๘	พ.ต.อ.บุญเสริม-คุณยุพดี ศรีชุมวุฒิ	๙๗๐
๖๙	คุณณัตรกุล นิลันธร์	๙๖๐
๗๐	คุณอรุณรัตน์ คลังทอง	๙๖๐
๗๑	คุณประชิต ทองมเน	๙๕๐
๗๒	คุณสมศักดิ์ ชินวงศ์	๙๐๐
๗๓	คุณสมโภชน์ โภสุມ	๙๐๐
๗๔	คุณเนลินิพัย์ รัตติประภาภุล และคณะ	๙๖๐
๗๕	คุณเวโรชนา นิวัฒน์ และคณะ	๙๖๐
๗๖	คุณสุกัญญา สาระดี	๙๔๐
๗๗	คุณศุภชัย ถึงฝั่ง	๙๑๐
๗๘	คุณธนพา พงศ์มนูตร	๙๐๐
๗๙	คุณสมพาร แนวฤทธิ์กุล	๘๖๐
๘๐	แม่เชิงวงศ์ นิยะโต	๘๕๐
๘๑	คุณสรัตตน์ วงศ์ชญาณิลป์	๘๓๐
๘๒	คุณผ่องศรี ลงลายชาติ	๘๒๐
๘๓	คุณชนวรรษันต์-คุณระพีวรรณ ดาวอุดม	๘๐๐
๘๔	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๕๕๐
๘๕	คุณกัลยาณัตน์ ยังมุ่ย	๕๕๐
๘๖	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๕๕๐
๘๗	คุณสมชาย วรสีหา	๕๕๐
๘๘	คุณสำราญ ธรรมเนียมอนันทร์	๕๓๐
๘๙	คุณสรพงษ์ ภิญโญชัยม์	๕๓๐
๙๐	คุณชาคริต ติรสิริวงศ์	๕๑๐

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	จำนวนเงิน
๙๑	คุณญาณัค อ华ารณ์	๔๕๐
๙๒	คุณสมพิศ พันธุ์เจริญครี	๔๕๐
๙๓	คุณภราวนก แสงนิล	๔๕๐
๙๔	คุณพรทิพย์ ไชยอนรงค์	๔๕๐
๙๕	คุณมาณิพิทย์ เกียจิธนวัชร์	๔๕๐
๙๖	คุณสิริชาร์ เจริญรัตน์	๔๕๐
๙๗	คุณมณีนุช ทรงแสงธรรม	๔๕๐
๙๘	คุณชนูนาหัวซึ่งมี กลัวสัสร์ภารา	๔๕๐
๙๙	คุณวรรัชยา ธนาโภคธรรัตน์	๔๕๐
๑๐๐	คุณคริสต์ ทวีชาติ	๔๕๐
๑๐๑	คุณพิชัย-คุณรัตนา-คุณวรพล-คุณเขยยัตตน์ คงรายเวชกุล	๔๕๐
๑๐๒	คุณพิมพ์กิมล บุญเหล้า	๔๕๐
๑๐๓	คุณนิลเนตร เขียวปาน	๔๕๐
๑๐๔	คุณมาณิพิทย์ เกียจิธนวัชร์	๔๕๐
๑๐๕	คุณเฉริญ แย้วชุมทรัพย์	๔๕๐
๑๐๖	คุณสุรพงษ์ ภิญโญชูนนท์	๔๕๐
๑๐๗	คุณเนพรัตน์ ถกวน์เชช	๔๕๐
๑๐๘	คุณภรษณา ก้ามจันทร์	๔๕๐
๑๐๙	คุณภวิสร้า สุขสุดพงษ์	๔๖๐
๑๑๐	น.ว.ไกรพ กมลนาวิน	๔๖๐
๑๑๑	คุณธราชา ครีชมนูญ	๔๖๐
๑๑๒	คุณหน้วยกาญจน์ รอดสูงเนิน	๔๖๐
๑๑๓	คุณพิรญา มาหวีไชติกุล	๔๖๐
๑๑๔	คุณชาเร แสงสว่าง	๔๖๐
๑๑๕	คุณเบ็นจิติ สรวารรณโก	๔๘๐
๑๑๖	คุณประกอบ บำรุงราษฎร์	๔๘๐
๑๑๗	คุณนพวรรณ ครีชมนูญ	๔๘๐
๑๑๘	คุณหน้วยกาญจน์ รอดสูงเนิน	๓๗๐
๑๑๙	คุณณัชกาณฑ์	๓๗๐
๑๒๐	คุณสมบัติ สมพันธ์ลักษณ์	๓๗๐
๑๒๑	คุณจิรัญญา นาถราษฎร์ลินชัย	๓๗๐
๑๒๒	คุณสุนิษา พรสวัสดิ์เพ็ทพัฒน์	๓๗๐

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	จำนวนเงิน
๑๒๓	คุณณโนมลิน เย็นสุข	๓๑๐
๑๒๔	คุณเนนทกร ลักษณะงุร	๓๐๐
๑๒๕	คุณ瓦สิส์ ลักษณะงุร	๓๐๐
๑๒๖	ด.ญ.ปีรัตน์ ลักษณะงุร	๓๐๐
๑๒๗	คุณจิตรา เดชาไกรต์	๓๐๐
๑๒๘	คุณรมย์ พรหมคุณ	๓๐๐
๑๒๙	คุณพิชัย-คุณมาศ-คุณล้านนา- คุณพิสุทธิ์ จันทร์วัฒรังษ์	๓๐๐
๑๓๐	คุณจำเรียง เรืองรุ่ง	๓๐๐
๑๓๑	คุณวินัย ชัยภูมิ	๓๐๐
๑๓๒	คุณสมอ สันตยานนท์	๓๐๐
๑๓๓	คุณอธิวัฒน์ จิราภาระเวียงกุล	๓๐๐
๑๓๔	คุณพี่ไกรวรรณ ชัย	๓๐๐
๑๓๕	คุณชนวนิค แก้วภราจาย	๓๐๐
๑๓๖	คุณภารณ์เรียว อินทร์ทอง	๓๐๐
๑๓๗	คุณวันเพ็ญ เพชรรักษ์	๓๐๐
๑๓๘	คุณวราพร คำมูล	๒๙๐
๑๓๙	คุณอธิวัฒน์ ตั้งหัวสุข	๒๙๐
๑๔๐	คุณชนิลสรวง โพธิ์ทอง	๒๗๐
๑๔๑	คุณปลื้ก ยุ่นสมาน	๒๖๐
๑๔๒	คุณธัญพร รัตนาผล	๒๖๐
๑๔๓	คุณราวรัตน์ กานจนิลิษฐ์ผล	๒๕๕
๑๔๔	น.ต.ทศพล ฉายานนท์	๒๕๕
๑๔๕	คุณธุกข์กร เดชวิรัช	๒๕๐
๑๔๖	คุณ点多มิ วิเชียร์สอร์วรณ	๒๕๐
๑๔๗	คุณนรัชรัจการ อธิปัญญา	๒๕๐
๑๔๘	คุณธัญญาชัย คงเรือง	๒๕๐
๑๔๙	คุณสนธิกร เลี้ยงอ่อน	๒๕๐
๑๕๐	คุณกิตติกร รัมเมฆบูตร	๒๓๐
๑๕๑	คุณชาญรงค์ หมื่นพรเม	๒๒๐
๑๕๒	คุณพิมพรรณ พิทยาวัฒน์กุล	๒๒๐
๑๕๓	คุณศรีวันนท์ เปือก索غا	๒๒๐
๑๕๔	คุณท้าวพร หลงป่ารุ่ง	๒๑๐

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	จำนวนเงิน
๑๕๕	คุณวรรธน์ พงษ์วัฒนกิจ	๒๐๐
๑๕๖	คุณพรนิภา ใจกลางสีติกุล	๒๐๐
๑๕๗	คุณสิทธิพันธ์ อ่อมเนื้อรัตน์	๒๐๐
๑๕๘	คุณพนุกวนิช สัตตบปรัวนคุช	๒๐๐
๑๕๙	คุณเดลฤทธิ์ ภูษาครี	๒๐๐
๑๖๐	คุณทฤษฎี จันทร์สนิท	๒๐๐
๑๖๑	คุณลักษณา สุวิรากุล	๒๐๐
๑๖๒	คุณยวารัห์ สุจิราธรรม	๒๐๐
๑๖๓	คุณภารัสสรณ์ เจริญจิตต์กุล	๒๐๐
๑๖๔	คุณณัฏฐ์กมล อินทรัมพรรย์	๒๐๐
๑๖๕	คุณยาจันน์ นิลไนทีปี	๒๐๐
๑๖๖	คุณแสลงจันทร์ คำป่าແpong	๒๐๐
๑๖๗	คุณอัญชนา รั่งเมือง และ คุณสมศักดิ์ พันธุ์ดีชา	๒๐๐
๑๖๘	คุณสุภาพร สุวิจิตรพงษ์	๒๐๐
๑๖๙	คุณศิริลักษณ์ ลีน่า	๒๐๐
๑๗๐	คุณเอวนองค์นิตร์ รัตนราภุล	๒๐๐
๑๗๑	คุณสุภารัณ์ ขันธ์ธาราณ	๒๐๐
๑๗๒	คุณศรีวรรณ สุขแสตน์เกรคิร และครอบครัว	๒๐๐
๑๗๓	คุณศรีพรรณี นักร้อง	๒๐๐
๑๗๔	คุณพยอม มณีพุกษ์	๒๐๐
๑๗๕	คุณสิริพร โคงพิพันธ์	๒๐๐
๑๗๖	คุณประเสริฐ ชัยประเสริฐ	๑๙๕
๑๗๗	คุณรุ่งนภา บรรพตสิติกุล	๑๙๐
๑๗๘	คุณพงษ์เดช มาแนกุล	๑๙๐
๑๗๙	คุณนันทนา ภาคบงกช	๑๙๐
๑๘๐	คุณวีรชัย เหลืองอุรุณแลคิ	๑๙๕
๑๘๑	คุณปุณามี มาสูงเนิน	๑๙๐
๑๘๒	คุณวรรธน์ ลือวีระศรคุกุล	๑๙๐
๑๘๓	คุณปรีดา ปุ่งบางกะดี	๑๙๐
๑๘๔	คุณสำราญ พักลาร	๑๙๐
๑๘๕	คุณวรรধนา พงค์สารวีกุล	๑๙๐

ສຳດັບ	ຊື່-ນາມສກຸດ	ຈຳນວນເຈັດ
១៨៦	ຄຸນຄະນຶ່ງເນີຈ ແຮວັນສຸກ	១៤០
១៨៧	ຄຸນກິຕິພັນນີ້ ຖັນຍາ	១៣០
១៨៨	ຄຸນຫຼຸງເສຣີມ ດົງສຸກ	១២០
១៨៩	ຄຸນອວຽຣອນ ນູ້ຮະບຸງວົງຄົງ	១១០
១៩០	ນ.ທ.ສມູ່ງ ແກ້ວຈິນດາ	១០០
១៩១	ພຣະບູນມົມ ສູງວິຫາຜູກ	១០០
១៩២	ຄຸນບັນກັບສົວ ເກຍະນຸລວ່ມນາ	១០០
១៩៣	ພ.ຕ.ອ.ປະເທິງ ນາຄບັວ	១០០
១៩៤	ຄຣອບຄວ້າງສົມນີ້ວັກ້າ	១០០
១៩៥	ຄຸນທີ່ວາ ເປີ່ມແລີຢາ	១០០
១៩៦	ຄຸນກາມລັບນາກ ຄືມທອງ	១០០
១៩៧	ຄຸນພິບຮັກຕົວ ພູລັດ	១០០
១៩៨	ຄຸນບັນວຽຣອນ ສາວານັ້ນ໌	១០០
១៩៩	ດ.ນ.ກັບໝົງວົງວາ-ດ.ຫ.ຫາວິດ ພຣມວັງເງື່ອ	១០០
២០០	ຄຸນຫຼຸງເສຣີມ ດົງສຸກ	១០០
២០១	ນ.ພ.ຄິຮັບຍ ເກລັນດັວງຄົງ	១០០
២០២	ຄຸນການດາ ທ້ວມຈັນທົງ	១០០
២០៣	ຄຸນສູວັດ໌ ມວງຄົງ	១០០
២០៤	ຄຸນຄຸດຕິມາ ເລີຍກສູງວຽຣອນ	១០០
២០៥	ຄຸນຈັນຈີຈາ ເກີດແກ້ວ	១០០
២០៦	ຄຸນຂອງພຣ ຕຕິຍາງກູງວ	១០០
២០៧	ຄຸນກາວຄົນ ຈອມຄັກດີ	១០០
២០៨	ຄຸນທັງຄາງ ມະຮະຍົງຄົງ	១០០
២០៩	ຄຸນມານີຕ ສມູ່ທີ່ແຈ້ງ	១០០
២១០	ພຣະບູນມົມ ສູງວິຫາຜູກ	១០០
២១១	ຄຸນຫຼັກທ່ານ ວຽກພະຍານ	១០០

ສຳດັບ	ຊື່-ນາມສກຸດ	ຈຳນວນເຈັດ
២១២	ຄຸນເດືອນ ປະລາສາ	១០០
២១៣	ດ.ນ.ຈິນທິການນີ້ ດວງອຸດນມ	១០០
២១៤	ດ.ຫ.ປໍ່ເນັດນິກ ດວງອຸດນມ	១០០
២១៥	ຄຸນຫຼຸ້ມືພຣ ໄກສູງວຽຣອນສາຣ	៨០
២១៦	ຄຸນສ່ວຽຣີ ສະຫະຕັນຕົ້ນ	៨០
២១៧	ຄຸນສ່ວຽນໜາ ໂຮງນຸ່ງກົງ	៧០
២១៨	ຄຸນທ່າງພລ ມົງຄລປີຕິດໄໝ	៧០
២១៩	ຄຸນເກເຕຸ ນ້ອຍຄົງ	៧០
២២០	ຄຸນໜ້າວ່າຕົ້ນນີ້ ການຟັນນິສິນສູ່ພລ	៦០
២២១	ນ.ຕ.ທຄພລ ດາຍາເນັ້ນ໌	៦០
២២២	ຄຸນມານີພ ພຣມດວງເງື່ອ	៥០
២២៣	ພລເອກສອນທ່ວງ ຢ່າງໝູນສີທີ່	៥០
២២៤	ຄຸນລົມຍ ຮາຊຣິນທົງ	៥០
២២៥	ຄຸນພົຈິຕາ ຫຼູ່ພົງເງື່ອ	៥០
២២៦	ຄຸນປະປູລ ອິນທ່ຽວສູງເນັ້ນ	៤០
២២៧	ຄຸນບູນກາຣ ເດ້ວຍວິຊຍ	៤០
២២៨	ຄຸນສຸກທັກ້ນ໌ ວິຫຼຸງສຸກລວງຄົງ	៤០
២២៩	ຄຸນປະປູລ ອິນທ່ຽວສູງເນັ້ນ	៤០
២៣០	ຄຸນວຽນນີ້ ສັ້ນໝົມນີ້ວັກ້າ	៣០
២៣១	ຄຸນສຸດແກ້ທຣ ສິງຫຼິກຄົງ	៣០
២៣២	ຄຸນຄົນເສຣ ເຮືອງວາງກູລ	២០
២៣៣	ຄຸນບົນນິຫຼຸ້າ ສູນທ່ຽວເໜີ	២០
២៣៤	ຄຸນກາມລ ພິພັນນິຈັສສຸກ	២០
២៣៥	ຄຸນເພີມພົງຄ-ດ.ຫ.ເອກສທັສ ຮັນພິພັນນິຈັຈາ	២០
ຮວມ ២២១,៥៩០		